

ПОЛІЦІЯ

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

навчальний посібник для підготовки до іспиту

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Адміністративна діяльність
Національної поліції**

**навчальний
посібник для підготовки до іспиту**

Київ
«Освіта України»
2016

УДК 351.74/.76 (477)
ББК Х 621
А 313

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 31 травня 2016 р., про-
токол № 12*

Рецензенти:

Голосніченко І.П. – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Стеценко С.Г. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН, Заслужений діяч науки і техніки України.

Авторський колектив:

Галай А.О., Галай В.О., Горбунова О.Ю., Золотарьова Н.І., Калюк О.М.,
Константинов С.Ф., Корж Є.М., Костюк В.Л., Кудря В.О., Куліков В.А., Радзівон
С.М., Столбовий В.М., Федоровська Н.В., Фещенко Л.О., Чиж Ю.В.

**Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для
підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константинов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за
ред. Кулікова В.А. — К.: «Освіта України», 2016. — 230 с.**

Навчальний посібник розрахований на слухачів та курсантів ВНЗ зі специ-
фічними умовами навчання та практичних працівників поліції.

Перелік питань посібника та їх зміст розкривають сучасну концепцію по-
ліцейської діяльності, заснованої на врахуванні інтересів громадськості, висвіт-
люють різноманітні аспекти публічно-сервісної діяльності поліції.

Посібник зорієнтований на підготовку до іспиту, тому він структурно по-
будований як комплекс відповідей на питання іспиту. Питання розкриваються у
стислій та доступній для засвоєння формі.

ISBN 978-617-7241-87-3

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1. Поняття та зміст адміністративної діяльності Національної поліції.
2. Співвідношення адміністративної діяльності, адміністративно-процесуальної і адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції.
3. Форми адміністративної діяльності поліції, їх характеристика.
4. Методи адміністративної діяльності поліції.
5. Правові основи діяльності поліції.
6. Система поліції.
7. Основні принципи діяльності поліції.
8. Завдання поліції України.
9. Основні повноваження поліції.
10. Основні обов'язки поліцейського.
11. Адміністративні послуги у діяльності поліції.
12. Концепція публічно-сервісної діяльності поліції.
13. Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
14. Правила етичної поведінки працівників поліції.
15. Забезпечення прав людини у діяльності поліції.
16. Адміністративна діяльність Національної поліції і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод.
17. Діяльність поліції і адміністративне судочинство.
18. Оскарження неправомірних дій працівників поліції як спосіб забезпечення законності в їх діяльності.
19. Громадський контроль за діяльністю поліції.
20. Види поліцейських заходів, вимоги до них.
21. Превентивні поліцейські заходи, їх види.
22. Поліцейські заходи примусу.
23. Порядок застосування поліцейських заходів примусу.
24. Види спеціальних засобів, які застосовуються поліцією під час забезпечення публічної безпеки та порядку.
25. Забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю.
26. Проходження служби в поліції.
27. Правове регулювання організації службової підготовки працівників Національної поліції.
28. Правовий та соціальний захист працівників поліції.
29. Відповідальність працівників поліції за порушення законодавства України.
30. Запобігання та протидія корупції в діяльності органів поліції.
31. Правові засади забезпечення охорони публічного порядку.

32. Співвідношення правопорядку, публічного порядку та публічної безпеки у діяльності поліції.

33. Зміст організації та діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.

34. Форми та методи участі громадських формувань в охороні публічного порядку.

35. Поняття та види адміністративного нагляду, що здійснюється підрозділами поліції.

36. Підстави та порядок встановлення і здійснення спеціального адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

37. Правові основи попередження насильства в сім'ї.

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ (АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

38. Види неюрисдикційних проваджень у діяльності поліції.

39. Характеристика адміністративно-юрисдикційних проваджень у діяльності поліції.

40. Правові засади провадження у справах про адміністративні правопорушення у діяльності органів поліції.

41. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів поліції.

42. Класифікація адміністративних правопорушень, що входять до компетенції органів поліції.

43. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів поліції.

44. Забезпечення працівниками поліції прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

45. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

46. Порядок та строки адміністративного затримання громадян органами Національної поліції.

47. Порядок проведення працівниками Національної поліції особистого огляду та огляду речей, а також вилучення речей і документів.

48. Зміст процесуальних документів, які складаються працівниками поліції у справах про адміністративні правопорушення.

49. Правова основа діяльності поліції щодо розгляду і вирішення звернень громадян та організації їх особистого прийому.

50. Порядок особистого прийому громадян в органах поліції.

51. Порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

52. Порядок здійснення дисциплінарного провадження в органах поліції.

53. Поняття та види заходів дисциплінарної відповідальності працівників поліції.

54. Загальна характеристика та види адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.

55. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління.

56. Поняття та види правопорушень у сфері дозвільної системи, що входять до компетенції поліції.

57. Особливості адміністративного провадження у справах про порушення правил дозвільної системи у діяльності органів Національної поліції.

58. Діяльність дозвільної системи органів Національної поліції щодо видачі дозволів на придбання, зберігання, використання предметів та речовин.

59. Загальна характеристика правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, що входять до компетенції органів Національної поліції.

60. Провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

61. Особливості оформлення матеріалів про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

62. Заходи забезпечення провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

63. Правове положення та завдання Департаменту превентивної діяльності Національної поліції.

64. Правове положення та призначення чергових частин органів поліції.

65. Основні принципи діяльності та завдання чергових частин органів поліції.

66. Права та обов'язки оперативного чергового органу поліції.

67. Правові засади діяльності дільничних офіцерів поліції.

68. Основні завдання та функції дільничних офіцерів поліції.

69. Права та обов'язки дільничних офіцерів поліції.

70. Службова документація дільничного офіцера поліції та порядок її ведення.

71. Індивідуально-профілактична робота в діяльності дільничного офіцера поліції.

72. Компетенція служби дільничних офіцерів поліції у сфері попередження насильства в сім'ї.

73. Взаємодія дільничного офіцера поліції з органами досудового розслідування та кримінальною поліцією у попередженні та розкритті злочинів.

74. Правове положення, завдання та функції патрульної служби.

75. Види та характеристика нарядів поліції які використовуються під час охорони публічної безпеки та порядку.

76. Порядок підготовки нарядів поліції до несення служби.

77. Контроль за несенням служби нарядами поліції.

78. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень мо-

ніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України.

79. Порядок створення секторів реагування патрульної поліції.
80. Організація роботи секторів реагування патрульної поліції.
81. Основні завдання та функції груп реагування патрульної поліції (ГРПП).
82. Порядок реагування ГРПП на повідомлення про правопорушення, або іншу подію.
83. Правове положення, призначення та завдання дозвільної системи Національної поліції.
84. Перелік об'єктів та предметів на які поширюються правила дозвільної системи.
85. Здійснення контролю за об'єктами дозвільної системи та власниками зброї.
86. Організація конвоювання затриманих і взятих під варту осіб.
87. Правове положення, призначення та завдання спеціального приймальника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.
88. Правове положення, призначення та завдання приймальника-розподільника для дітей.
89. Правове положення та організація роботи ізолятора тимчасового тримання.
90. Зміст адміністративної діяльності поліції охорони.
91. Організація охорони об'єктів поліцією охорони.
92. Правовий статус та завдання корпусу оперативно-раптової дії (КОРД).
93. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика.
94. Організація діяльності та завдання підрозділів Національної поліції під час проведення масових заходів.
95. Особливості забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення спортивних заходів.
96. Правові засади та організація виконання працівниками поліції функцій споттера під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів.
97. Правові засади, поняття та умови введення правового режиму надзвичайного стану.
98. Строки введення та порядок продовження надзвичайного стану. Заходи, які запроваджуються при введенні правового режиму надзвичайного стану.
99. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями.
100. Правові засади та порядок переведення особового складу на посилений варіант службової діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Вступне слово

Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави значною мірою залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності прав, свобод і інтересів людини та вимагає ефективної роботи правоохоронних органів, в тому числі і органів Національної поліції. Зміст адміністративної діяльності Національної поліції полягає в виконанні обов'язків з охорони публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю та попередження правопорушень, а також створенні умов для реалізації приватними особами своїх прав і законних інтересів.

Мета "служіння" держави інтересам людини хоч і знайшла пряме текстуальне відтворення в Концепції адміністративної реформи в Україні, але поки що не стала пануючою як у свідомості державних службовців, так і в практичній діяльності органів виконавчої влади. Пріоритетне завдання якісного розвитку виконавчої влади в Україні полягає в необхідності зміни "державоцентристської" ідеології на "людиноцентристську". Такій зміні в тому числі має сприяти концепція публічно-сервісної діяльності органів влади, тобто діяльності держави та органів місцевого самоврядування із забезпечення такого порядку їх взаємодії з населенням, конкретними приватними (фізичними та юридичними) особами, за яким останні здатні ефективно реалізовувати свої права та законні інтереси.

Тому у навчальному посібнику значний ухил зроблено на характеристику нової концепції публічно-сервісної діяльності Національної поліції — діяльності з обслуговування потреб та інтересів приватних осіб у їхніх стосунках з органами публічної адміністрації. Передусім, така діяльність полягає в наданні якісних, доступних публічних послуг населенню. Ця нова концепція діяльності особливо притаманна роботі підрозділів поліції превентивної діяльності як найближчих до населення поліцейських, які постійно знаходяться у контакті з громадськістю.

Навчальний посібник об'єднує розділи, що розкривають загальну виконавчо-розпорядчу підзаконну державно-владну діяльність органів Національної поліції, висвітлює її адміністративно-процесуальний та адміністративно юрисдикційний аспекти, характеризує зміст діяльності різних підрозділів поліції.

Цільовою аудиторією навчального посібника є курсанти вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання МВС України, працівники органів Національної поліції, які зацікавлені у системному і концептуально вірному опануванні професійної діяльності поліції за своєю спеціалізацією.

Посібник зорієнтований на підготовку до іспитів, тому він структурно побудований як комплекс відповідей на питання іспиту. Значної уваги авторським колективом було приділено формі викладу посібника, щоб його питання були розкриті у стислій, зрозумілій та доступній для засвоєння формі.

Авторський колектив

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1. Поняття та зміст адміністративної діяльності Національної поліції.

Прогресивний розвиток української держави не в останню чергу залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності інтересів особи та вимагає ефективної роботи всіх правоохоронних органів, зокрема, Національної поліції. Значна роль у виконанні завдань, передбачених статутним законом, належить адміністративній діяльності Національної поліції.

Адміністративна діяльність Національної поліції — це виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень, надання публічних послуг фізичним та юридичним особам.

Адміністративна діяльність поліції провадиться на основі норм адміністративного права та є найбільш значною й великою за обсягом, до її реалізації задіяна більшість працівників. Характерні риси адміністративної діяльності поліції:

1. Виконавчо-розпорядчий характер. Адміністративна діяльність охоплює два взаємопов'язані напрями, а саме: виконавчу і розпорядчу діяльність. На поліцію покладено обов'язок реалізовувати (виконувати) рішення, які приймаються законодавчою владою у сфері публічного порядку. Здійснення цієї функції виконання неможливе без прийняття конкретних управлінських рішень з питань забезпечення публічної безпеки і порядку і контролю за їх виконанням.

2. Підзаконність. Всі дії працівників поліції повинні ґрунтуватись на положеннях Конституції України, законів України та підзаконних актів, сприяти точному та неухильному їх виконанню, здійснюватися в межах і порядку, визначеному чинним українським законодавством. Адміністративні акти (накази, інструкції, протоколи та постанови в справах про адміністративні правопорушення, приписи) також повинні ґрунтуватись на нормах права.

3. Державно-владний характер. Працівники поліції діють від імені держави, використовуючи владні повноваження в межах компетенції, що визначена законодавством України. Поліцейські при виконанні службових обов'язків із забезпечення публічної безпеки і порядку та боротьби із злочинністю виступають представниками влади та безпосередньо застосовують заходи примусу (адміністративне затримання, доставлення правопорушника до органу поліції, фізичну силу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю, деякі види адміністративних стягнень, тощо).

4. Підпорядкованість та підконтрольність. Підпорядкованість дозволяє гарантувати втілення у життя державної політики у сфері правопорядку та боротьби із злочинністю за рахунок чіткої субординації та ієрархії. Підконтрольність з боку державних органів та громадських організацій дозволяє мінімізувати можливість порушення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб при здійсненні заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку.

5. Правозастосування в ході адміністративної діяльності пов'язано переважно не із правопорушеннями, а із організацією втілення правових норм в життя, вирішенням численних організаційних питань, що виникають при правомірній поведінці громадян, діяльності підприємств, установ, організацій (реєстрація автотранспортних засобів, організація дорожнього руху, забезпечення правил дозвільної системи, профілактична робота тощо).

Зміст адміністративної діяльності поліції полягає в виконанні обов'язків із забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю та попередження правопорушень, а також створенні умов для реалізації приватними особами своїх прав і законних інтересів.

Адміністративна діяльність поліції поділяється на два види: внутрішньосистемна та зовнішня (правоохоронна).

Внутрішньосистемна адміністративна діяльність спрямована на забезпечення ефективного функціонування усіх підрозділів і служб, чіткої роботи співробітників, а також раціональне використання сил і засобів. Вона включає в себе: визначення структури, штатів, планування роботи, контроль і перевірку виконання, поширення позитивного досвіду, розстановку та виховання кадрів, атестацію співробітників, діловодство. Ця діяльність поширюється на підпорядковані підрозділи та має допоміжний характер відносно зовнішньої.

Зовнішня адміністративна діяльність виходить за межі системи поліції та поширюється на непідпорядковані їй державні та громадські організації, а також на громадян. Розрізняють такі її напрями:

- охорона публічного порядку;
- забезпечення публічної безпеки (правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху тощо);
- охорона власності;
- ліцензійна робота;
- охорона, утримання та конвоювання осіб;
- функціонування спеціальних установ поліції;
- профілактична робота.

2. Співвідношення адміністративної діяльності, адміністративно-процесуальної і адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції.

Адміністративна діяльність Національної поліції — це виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень, надання публічних послуг фізичним та юридичним особам.

Адміністративна діяльність поліції має переважно регулятивний характер.

Важливе місце як за обсягом, так і за змістом в адміністративній діяльності поліції займає адміністративно-процесуальна діяльність. Значення урегулювання адміністративно-процесуальної діяльності поліції обумовлюється потенційною загрозою правам і свободам фізичних та юридичних осіб, яку можуть містити

неналежно організовані дії поліції, спрямовані на підтримання публічної безпеки та порядку.

Адміністративно-процесуальна діяльність поліції – це встановлена законом діяльність уповноважених осіб з розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ (конфліктного та неконфліктного характеру), спрямована на реалізацію та захист прав і свобод фізичних та юридичних осіб. Адміністративно-процесуальна діяльність має переважно правозастосовний характер та проводиться на основі адміністративно-процесуальних норм.

Адміністративно-процесуальна діяльність поліції відбувається за двома напрямками:

- вирішення адміністративних справ позитивного (неконфліктного) характеру. Ця діяльність полягає в задоволенні тих чи інших клопотань та не має на меті застосування примусових заходів. Її результат – задоволення законних інтересів фізичних чи юридичних осіб. До цього напрямку належить дозвільне провадження, реєстраційне провадження, ліцензійне провадження, атестаційне провадження, тощо.

- вирішення адміністративних справ конфліктного характеру (провадження в справах про адміністративне правопорушення, провадження із розгляду скарг громадян, дисциплінарне провадження у справі про дисциплінарний проступок поліцейського), або адміністративно-юрисдикційна діяльність.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції – встановлена законодавчими актами діяльність службових (посадових) осіб органів поліції щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ (конфліктного характеру) і застосування відповідних юридичних (адміністративних та дисциплінарних) санкцій в адміністративному порядку.

Здебільшого ця діяльність полягає у виявленні адміністративних правопорушень, збиранні й перевірці доказів, оформленні необхідних процесуальних документів, розгляді справ з винесенням відповідних постанов та їх виконанні.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність складає незначну частину виконавчо-розпорядчої діяльності поліції та є результатом практичної реалізації лише певної частини їх повноважень. За допомогою даного виду діяльності дається правова оцінка відповідності поведінки об'єкта встановленим правовим вимогам. Ця діяльність має переважно правоохоронне спрямування.

Риси адміністративно-юрисдикційної діяльності:

1. Правозастовча діяльність примусового характеру.
2. Підставою її здійснення переважно є порушення встановлених правових норм або наявність оспорюваних у адміністративному порядку інтересів.
3. Здійснюється в особливих процесуальних формах, встановлених законом:

- процесуальний порядок розгляду адміністративних проступків закріплено у процесуальній частині КУпАП;

- порядок розгляду скарг закріплено в Законі України «Про звернення громадян», Наказі МВС України № 1177 від 10 жовтня 2004 р. «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх осо-

бистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України», інших підзаконних актах МВС України;

- дисциплінарні провадження регламентуються Законом України «Про Дисциплінарний статут ОВС», підзаконними актами МВС України.

4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність передбачає змагальність при розгляді справи. Сторони наділені процесуальними правами для захисту своїх інтересів (надавати докази, заявляти клопотання, заперечувати пред'явлені докази).

5. Адміністративно-юрисдикційні органи, їх посадові особи зобов'язані сприяти здійсненню процесуальних прав.

6. Обов'язковість ухвалення рішення у вигляді правового акту, обов'язкового для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

Завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції – своєчасне, всебічне повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності.

3. Форми адміністративної діяльності поліції, їх характеристика.

Адміністративна діяльність поліції реалізуються в конкретних діях суб'єктів, які здійснюють її здійснюють. Такі дії знаходять своє вираження у певних формах діяльності. **Форми адміністративної діяльності поліції** – це одиниці за характером і правовою природою групи адміністративних дій, в яких реалізується компетенція поліції в сфері підтримання публічної безпеки та порядку і боротьби зі злочинністю. За допомогою форм практично реалізуються функції адміністративної діяльності.

Численні та різнопланові завдання поліції обумовлюють різноманіття форм адміністративної діяльності. Проте, поліція, яка наділена державно-владними повноваженнями, повинна використовувати тільки форми, передбачені відповідними правовими актами. Вони закріплені в законодавстві, яке визначає правовий статус поліції: законах, положеннях, статутах, наказах, інструкціях та інших актах, що регламентують адміністративну діяльність. Водночас, особливий характер завдань поліції та специфіка оперативної обстановки передбачає певну самостійність у виборі тих чи інших встановлених законодавством форм. Вибір їх проводиться з урахуванням конкретних життєвих обставин, вимог ефективності і доцільності.

В одних випадках дії уповноважених осіб поліції тягнуть за собою юридичні наслідки (встановлення, зміну чи припинення адміністративно-правових відносин), в інших – ні (наприклад, правова пропаганда, узагальнення передового досвіду роботи, тощо). Відповідно до цього форми адміністративної діяльності поділяють на дві групи: правові та неправові (організаційні).

Правові форми пов'язані зі встановленням і застосуванням норм права. **До правових форм адміністративної діяльності поліції належать:**

- видання актів органів Національної поліції
- укладення адміністративних договорів
- здійснення юридично значущих дій

Адміністративні акти органів Національної поліції – це прийняті в процесі їх виконавчо-розпорядчої діяльності владні вказівки, спрямовані на практичне забезпечення публічної безпеки та порядку і реалізацію прав громадян. Ознаками адміністративних актів є:

- 1) державно-владний характер;
- 2) переважно імперативний характер правових приписів;
- 3) підзаконність;
- 4) відповідність компетенції.

Акти органів поліції різноманітні, тому велике значення має їх класифікація:

- 1) за сферою застосування:
 - внутрішні – звернені до підпорядкованих підрозділів та співробітників (видаються з питань розстановки кадрів, проходження служби, регулювання виконання службових обов'язків тощо);
 - зовнішні – спрямовані за межі системи поліції, адресовані громадянам, організаціям, підприємствам, установам (питання дозвільної системи, організації дорожнього руху);
- 2) за юридичними ознаками:
 - індивідуальні – видаються при застосуванні норм права (наприклад, протокол про адміністративне затримання особи, постанова про накладення штрафу; наказ про призначення на посаду, дозвіл на придбання зброї, тощо);
 - нормативні – видаються при встановленні норм права, обов'язкових для виконання в системі поліції (регламентація діяльності служб поліції, встановлення особливого розпорядку і режиму роботи, порядок проведення службового розслідування, тощо);
- 3) за формою видання:
 - письмові;
 - усні;
- 4) за назвою: наказ, статут, настанова, положення, інструкція, протокол, постанова, дозвіл, план.

Окремою формою адміністративної діяльності є укладання **адміністративних договорів**, тобто дво- або багатосторонньої угоди, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень – Національної поліції, який є однією із сторін угоди. Наприклад, відповідно до Положення про Державну службу охорони її підрозділи укладають договори з юридичними та фізичними особами на охорону об'єктів та квартир громадян. Такий договір поєднує в собі ознаки цивільних та адміністративних угод. На відміну від нормативних та індивідуальних адміністративних актів адміністративний договір вступає в силу за взаємним погодженням сторін.

Зміст **інших юридично значущих дій** полягає у застосуванні правових норм до конкретних обставин або осіб, але без видання індивідуальних актів. Це дії, які у зв'язку із вказівкою в законі є необхідною умовою для прийняття правового акту управління і настання правових наслідків. Наприклад, документування правопорушення, прийняття присяги, службова атестація, тощо.

До неправових форм адміністративної діяльності поліції належать проведення організаційних заходів та здійснення матеріально-технічних операцій.

Організаційні заходи є необхідними елементами управлінської діяльності в сфері правоохоронної діяльності. Наприклад, проведення службових нарад, інструктажів, організація взаємодії між підрозділами та співробітниками, розповсюдження передового досвіду.

Сутність матеріально-технічних заходів полягає у створенні нормальних умов для роботи органів поліції. Ці дії є передумовою прийняття того чи іншого управлінського рішення при здійсненні правозастосовної чи нормотворчої діяльності (збір та обробка інформації, статистична звітність, діловодство).

4. Методи адміністративної діяльності поліції.

Методи адміністративної діяльності поліції – це способи та засоби цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку громадян, а також діяльність підприємств та організацій в інтересах підтримання публічної безпеки і порядку та реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Основними методами адміністративної діяльності органів поліції є переконання та примус. Застосування того чи іншого методу залежить від об'єкта впливу (правопорушник або громадянин, який чітко виконує вимоги адміністративно-правових норм) та конкретної ситуації (наявність правопорушення або профілактична робота з населенням).

Переконання – це моральний, психологічний, матеріальний вплив суб'єкта адміністративної діяльності на об'єкт, на його волю, свідомість та поведінку з метою досягнення свідомого виконання ним вимог правових норм. Застосування методу переконання в адміністративній діяльності поліції дозволяє досягнути таких цілей:

- 1) виховання у громадян сталої правомірної поведінки;
- 2) попередження злочинів та інших правопорушень;
- 3) вплив на правопорушників.

Серед форм використання методу переконання найбільш поширеними є:

- роз'яснення норм адміністративного законодавства (агітаційно-пропагандистська робота);
- критика антигромадської поведінки;
- інформування населення про стан забезпечення публічної безпеки та порядку і боротьби зі злочинністю;
- заохочення громадян, які активно беруть участь в охороні громадського порядку.

Будучи основним методом адміністративної діяльності, переконання не завжди є достатньо ефективним заходом досягнення бажаної правомірної поведінки суб'єкта. У зв'язку з цим держава, охороняючи недоторканість особи, її права і свободи, законні інтереси, уповноважує співробітників поліції застосовувати примус до тих, хто не піддається впливу заходів переконання.

Адміністративний примус – це матеріальний, психічний або фізичний вплив на свідомість та поведінку особи, що застосовується поліцією до фізичних та юридичних осіб з метою запобігання, припинення правопорушень та притягнення винних до відповідальності.

Адміністративний примус знаходить широке застосування в діяльності в ході забезпечення публічної безпеки і порядку. Особливістю адміністративного примусу є те, що він застосовується як у випадках, коли є факт правопорушення, так і тоді, коли його немає. Наприклад, з метою забезпечення безпеки громадян при проведенні масових заходів передбачена можливість обмеження руху транспорту.

Заходи адміністративного примусу залежно від мети та способу забезпечення правопорядку класифікуються на декілька груп:

- 1) заходи попередження, або превентивні заходи;
- 2) заходи припинення;
- 3) заходи адміністративно-процесуального забезпечення;
- 4) заходи адміністративної відповідальності.

Заходи адміністративного попередження – це різновид адміністративного примусу, який застосовується для попередження правопорушень, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Співробітники поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та КУпАП використовують такі **заходи попередження**:

- перевірка документів;
- поверхнева перевірка і огляд
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- тимчасове вилучення зареєстрованої зброї.

Заходи адміністративного припинення – це різновид адміністративного примусу, який застосовується для припинення правопорушень, недопущення їх шкідливих наслідків та забезпечення притягнення винних до відповідальності.

До заходів адміністративного припинення належать:

- вимога про припинення протиправної поведінки;
- адміністративне затримання осіб, не пов'язане із здійсненням провадження;
- відсторонення від керування транспортним засобом особи, яка знаходилась у стані сп'яніння чи не мала права на керування даним видом транспорту;
- тимчасове затримання транспортних засобів;

- тимчасове вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб;
- заборона експлуатації об'єктів дозвільної системи;
- застосування фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї.

Заходи адміністративно-процесуального забезпечення передбачені КУпАП та відіграють допоміжну роль. Вони призначені для забезпечення проведення у справах про адміністративне правопорушення та притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності. До заходів адміністративно-процесуального забезпечення можна віднести:

- адміністративне доставлення осіб;
- адміністративне затримання особи;
- огляд речей;
- особистий огляд;
- вилучення речей та документів.

Заходи адміністративної відповідальності - це різновид адміністративного примусу, який застосовується для притягнення осіб, винних у вчиненні правопорушення, до відповідальності. За вчинення адміністративного правопорушення до особи може бути застосовано адміністративні стягнення або інші заходи впливу. Перелік адміністративних стягнень закріплений в ст. 24 КУпАП.

До іноземців та осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок, може бути застосовано адміністративне видворення за межі України (ст. 24 КУпАП).

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років відповідно до ст. 24-1 КУпАП можуть бути застосовані заходи впливу.

5. Правові основи діяльності поліції.

Правовою основою діяльності поліції насамперед є Конституція України, закони, які визначають компетенцію та основні засади її діяльності, а також підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують положення законодавства та регламентують організацію роботи окремих служб та підрозділів поліції з різних напрямів оперативно-службової діяльності.

В Законі України «Про Національну поліцію» (ст.3) прямо визначено, що правовою основою діяльності поліції є Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закон України «Про Національну поліцію», інші закони України, акти Президента України та постанови Верховної Ради України, прийняті відповідно до Конституції та законів України, акти Кабінету Міністрів України, а також видані відповідно до них акти Міністерства внутрішніх справ України, інші нормативно-правові акти.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Відповідно, поліція як державний

орган виконавчої влади, також зобов'язана охороняти і забезпечувати права і свободи людини в повсякденній діяльності.

Конституційно визначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади, в тому числі і органи Національної поліції, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це положення є фундаментальним, особливо в контексті дотримання прав людини при застосування поліцією адміністративного примусу.

Правовою основою діяльності поліції в цілому та адміністративної діяльності, зокрема, є також Закони України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про дорожній рух», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про звернення громадян» та ряд інших, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс, інші нормативні документи, визначають межі компетенції поліції в усіх сферах суспільного життя.

В Законі України «Про Національну поліцію» міститься визначення Національної поліції України: це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Цим законом також встановлені основні завдання, принципи діяльності, система та повноваження поліції, статус поліцейського, види та порядок застосування поліцейських заходів, загальні засади проходження служби в поліції, соціальний захист та фінансово-матеріальне забезпечення поліції.

Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» визначає сутність службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень.

Кодекс України про адміністративні правопорушення закріплює поняття адміністративного правопорушення та порядок застосування адміністративного примусу і притягнення до адміністративної відповідальності, містить положення про адміністративну відповідальність загальних та спеціальних суб'єктів, в тому числі посадових осіб органів поліції, встановлює склади адміністративних правопорушень в різних сферах життя та адміністративні стягнення.

Закони не можуть повністю врегулювати всі різноманітні відносини, які виникають в ході адміністративної діяльності поліції. Тому велике значення має нормотворча діяльність МВС України як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку і надання поліцейських послуг, безпеки дорожнього руху.

6. Система поліції.

Систему поліції складають:

- 1) центральний орган управління поліцією;
- 2) територіальні органи поліції.

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань.

Система органів поліції побудована за адміністративно-територіальним та функціональним критеріями. Відповідно до першого критерію територіальні органи поліції утворюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах як юридичні особи публічного права в межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання. Станом на 1 січня 2016 року штатна чисельність Національної поліції України, що утримується з Державного бюджету становить 130 тис осіб, у тому числі поліцейських – 119 тис. осіб.

За другим критерієм створено міжрегіональні територіальні органи:

1. Департамент патрульної поліції.
2. Департамент протидії наркозлочинності (у складі кримінальної поліції).
3. Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції).
4. Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції).
5. Департамент захисту економіки (у складі кримінальної поліції).
6. Департамент поліції охорони.

У складі поліції функціонують:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) патрульна поліція;
- 3) органи досудового розслідування;
- 4) поліція охорони;
- 5) спеціальна поліція;
- 6) поліція особливого призначення.

У системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення.

1) кримінальна поліція протидіє злочинності, забезпечує захист прав і свобод, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань (карний розшук, кіберполіція, підрозділи захисту економіки та боротьби з наркозлочинністю). Для цього співробітники поліції наділені правом проведення оперативно-розшукової діяльності, невідкладних слідчих дій.

2) патрульна поліція здійснює підтримання публічного порядку і контроль безпеки на вулицях міст та дорогах;

3) органи досудового розслідування здійснюють збирання, оцінку та використання доказів з метою запобігання кримінальним правопорушенням та розслідування кримінальних проваджень, установлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону;

4) поліція охорони забезпечує охорону об'єктів усіх форм власності та забезпечення особистої безпеки громадян. 4) державна автомобільна інспекція

здійснює контроль за дотриманням правил безпеки дорожнього руху, зобов'язана регулювати рух транспорту і пішоходів на вулицях і автомобільних дорогах. При цьому ДАІ зобов'язана контролювати і технічний стан автотранспортних засобів, здійснювати його облік тощо;

5) спеціальна поліція забезпечує публічний порядок на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, забруднення, катастрофи.

6) поліція особливого призначення (КОРД) створена для вирішення надзвичайних ситуацій, які є настільки небезпечними, складними чи незвичайними, що можуть перевищити можливості сил оперативного реагування чи оперативно-розшукових підрозділів.

7. Основні принципи діяльності поліції.

Принципи діяльності поліції — це основні положення, закріплені в Конституції й інших законах України, на яких базується устрій, порядок функціонування і повноваження органів Національної поліції.

Розділ II Закону «Про Національну поліцію» визначає такі принципи її діяльності:

Принцип верховенства права (ст. 6 Закону). Це фундаментальний правовий принцип і правова доктрина. Поліція у своїй діяльності керується конституційною засадою, відповідно до якої людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Принцип дотримання прав і свобод людини (ст. 7 Закону). На етапі розбудови демократичної, правової, соціальної держави, становлення нової системи органів публічної адміністрації, розвитку людиноцентристської концепції публічного управління цей принцип набуває особливої актуальності. Зміст принципу дотримання прав і свобод людини полягає в тому, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосе-

редньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими.

У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Принцип законності (ст. 8 Закону). Цей принцип полягає в суворому і неухильному дотриманні, виконанні норм права всіма учасниками суспільних відносин. Однак учасники суспільних відносин різноманітні і залежно від цього принцип законності в їх діяльності відіграє різну роль. Так, якщо мова йде про реалізацію принципу законності стосовно фізичних осіб (громадян), цей принцип можна виразити наступними словами: «Усе, що не заборонено — дозволено». У даному випадку всі не заборонені законодавством дії будуть розглядатися як правомірні. Якщо ж мова йде про такого специфічного суб'єкта суспільних відносин, як державний орган, в основу діяльності якого покладений публічний інтерес, то принцип законності можна виразити словами: «Дозволене лише те, що передбачено законом». У діяльності правоохоронних органів, до яких відносяться і поліція, не повинно бути невизначеності. Якщо за органами поліції законодавець закріпив визначений обсяг прав і обов'язків, то вони можуть здійснювати свою діяльність тільки в межах покладених на них державою повноважень і не більш.

Сутність цього принципу визначається тим, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Принцип відкритості та прозорості (ст. 9 закону). Поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України.

Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.

Поліція може оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції. Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом.

Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Принцип політичної нейтральності (ст. 10 Закону). Це положення означає, що поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності.

Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність.

Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях.

Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства (ст. 11 закону). Сутність цього принципу полягає в тому, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Принцип безперервності (ст. 12 Закону) передбачає, що поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

8. Завдання поліції України.

Поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ

України згідно із законом. Законом визначено, що завданням поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

9. Основні повноваження поліції.

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- 3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- 4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- 5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- 6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;
- 7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;
- 8) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- 9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- 10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- 11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- 12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невідомим трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

10. Основні обов'язки поліцейського.

Поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

11. Адміністративні послуги у діяльності поліції.

Проголошення України демократичною, соціальною і правовою державою, яке знайшло своє закріплення в Конституції України, безперечно, поставило нові вимоги до змісту діяльності органів виконавчої влади та їх відносин з громадянами та юридичними особами. Виконання частини обов'язків органів виконавчої влади перед приватними особами пов'язано з таким напрямом їх діяльності, як надання адміністративних послуг.

Закон України «Про адміністративні послуги» визначає, що **адміністративна послуга** – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. Таким чином, послуга пов'язана з реалізацією прав приватної особи.

Адміністративна послуга має такі ознаки:

1) надається заради забезпечення умов для реалізації суб'єктивних прав конкретної особи. Якщо у громадянина є право звернутися за послугою, яке кореспондується із службовими обов'язками посадової особи органу поліції вчинити такі дії, то таку дію можна вважати адміністративною послугою. Наприклад, відповідно до статті 42 Конституції України кожен громадянин має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Громадянин має намір відкрити майстерню по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї. Така діяльність відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» потребує отримання дозволу, яку згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» видає дозвільна служба МВС України.

2) надається за заявою особи (незалежно від самої форми заяви особи (усна чи письмова) та порядку її отримання органом влади);

3) для отримання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам необхідно виконати певні вимоги, визначені законом. Отримати адміністративну послугу можна лише за умови дотримання встановлених законом вимог, наприклад, правил дозвільної системи щодо обладнання майстерень з ремонту вогнепальної зброї засобами сигналізації або наявності у особи сейфа чи металевої шафи для зберігання мисливської зброї.

4) надається шляхом реалізації владних повноважень, які певною мірою є монопольними. За загальним правилом, за конкретною адміністративною послугою можна звернутися лише до певного (тільки одного) органу влади, визначеного законом (наприклад, видача дозволів на придбання мисливської зброї проводиться виключно підрозділами дозвільної служби МВС України, реєстрація автотранспортних засобів здійснюється виключно сервісними центрами МВС України);

5) право на отримання особою конкретної адміністративної послуги та відповідні повноваження безпосередньо передбачені законом. Надання адміністративної послуги можливе лише у випадку, коли є спеціальне правове регулювання порядку надання такої послуги. Вимога особи до органу влади вчинити якісь дії на її користь може розглядатися як адміністративна послуга лише тоді, коли порядок розгляду цієї заяви є чітко регламентованим. Наприклад, наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 регламентує порядок надання дозволу на придбання мисливської вогнепальної зброї;

6) результатом адміністративної послуги є адміністративний акт (рішення або дія посадової особи органу поліції, якими задовольняється клопотання особи). Такий адміністративний акт має конкретного адресата - споживача адміністративної послуги, тобто особу, яка звернулася за даною послугою. При задоволенні заяви особи цей акт має типову форму (свідоцтво, дозвіл, ліцензія).

7) приватні особи мають право на свій розсуд (окрім вчинення неправомірних дій) користуватися результатами наданих їм адміністративних послуг. Так, отримавши дозвіл на придбання мисливської вогнепальної зброї, особа може не скористатись ним.

Узагальнюючи викладене вище, адміністративна послуга органу поліції - це врегульована нормами права діяльність органів Національної поліції, яка

шляхом реалізації владних повноважень, забезпечує умови для реалізації суб'єктивних прав фізичної або юридичної особи за її зверненням.

Виходячи із наведених ознак, **адміністративними послугами, що надаються органами Національної поліції** є:

- видача дозволів на придбання і перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, інших предметів, на які поширюється дозвільна система, і пов'язане з цим оформлення документів;
- видача дозволів на відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи, що працюють з вибуховими матеріалами, піротехнічних майстерень та інших об'єктів;
- зберігання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, на об'єктах дозвільної системи;
- видача посвідчення водія на право керування транспортними засобами;
- реєстрація, перереєстрація колісних транспортних засобів з видачею свідоцтва про реєстрацію або його дубліката та номерних знаків;
- зняття з обліку транспортного засобу з видачею облікової картки та номерних знаків для разових поїздок;
- видача свідоцтва про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі;
- проведення балістичних досліджень на замовлення;
- проведення дослідження обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод;
- проведення дослідження обставин виникнення та розвитку пожеж і дотримання вимог пожежної безпеки;
- підготовка і видача технічних умов на розміщення об'єкта дорожнього сервісу та малої архітектурної форми, тощо.

Адміністративні послуги повинні відповідати певним стандартам, тобто мінімальним вимогам щодо надання адміністративної послуги, а також критеріям, за допомогою яких можна оцінити, наскільки споживач адміністративної послуги буде задоволений її наданням. Основними **критеріями якості адміністративних послуг** є:

1) **результативність**. Уповноважені підрозділи органів поліції та їх посадові особи повинні спрямовувати свою діяльність на те, щоб задовольнити потребу особи, тобто надати їй адміністративну послугу. Необхідно орієнтуватися на досягнення результату, а не лише формально дотримуватися правил та шукати привід для відмови;

2) **простота**. Вимоги, які ставляться до приватної особи для отримання послуги, повинні бути обґрунтованими і найпростішими. Спілкування між адміністративними органами (погодження, експертизи, повідомлення) повинно здійснюватися переважно всередині адміністрації, без залучення особи. При вдосконаленні правового регулювання необхідно максимально спрощувати правила і порядок надання послуг;

3) **строковість, оперативність та своєчасність**. Часове обмеження щодо надання адміністративної послуги означає, що послуга повинна надаватися не пізніше визначеного строку (строковість), по можливості якнайшвидше (оператив-

ність) та з урахуванням конкретних потреб особи у певній ситуації (своєчасність). Своєчасність вимагає, щоб, зважаючи на особливості окремо взятої ситуації, орган в окремих випадках діяв навіть швидше, ніж того вимагає закон. За цими ознаками своєчасність є найвищою оцінкою якості надання послуги. Дотримання цих критеріїв особливо важливо, коли мова йде про надання послуг в сфері міграційної політики;

4) зручність. Зручно, коли всі або більшість адміністративних послуг можна отримати в одному місці (тут же оплатити їх тощо) і коли особа змушена спілкуватися з органом влади не більше двох разів (коли звертається за послугою і коли отримує позитивний результат). Зручність може включати в себе доступність (фізичну або територіальну наближеність), тобто можливість особи без непомірних (непропорційних) витрат часу, коштів та особистих зусиль відвідувати адміністративний орган. Зручно, коли особа може звернутись до адміністративного органу не тільки в робочі дні і години, але й, наприклад, у вихідний день чи ввечері. Цей критерій також означає, що особі надається максимум способів звернення за послугою чи за інформацією щодо неї (наприклад особисто, поштою, електронною поштою тощо);

5) чутливість (чуйність). Орган та його працівники повинні ставитися до кожної особи як до найважливішого споживача/клієнта. Службовець, який спілкується з приватною особою, повинен роз'яснювати їй її права та обов'язки, повідомляти іншу необхідну інформацію, тобто сприяти особі в позитивному вирішенні її справи;

6) відкритість. Інформація, необхідна для отримання адміністративної послуги, повинна бути відкритою та доступною. Відповідні підрозділи органів поліції повинні консультувати споживачів послуг з усіх питань, пов'язаних з отриманням послуг;

7) рівність. Це означає, що однакові справи повинні вирішуватись однаково, в однаковий строк, з однаковими вимогами тощо.

8) мінімальна (справедлива) вартість. Особа не повинна відчувати себе ошуканою державою. Вартість послуги, за загальним правилом, не повинна перевищувати вартості фактичних витрат на надання цього виду послуг. Стандартом також має бути визначення плати за адміністративну послугу в фіксованому розмірі централізовано (це означає, що послуга коштує однаково в різних місцевостях держави тощо). Сюди ж можна включати зручність оплати.

9) захищеність персональних даних.

12. Концепція публічно-сервісної діяльності поліції.

Ефективне і вільне здійснення прав людини – одна з головних ознак демократичного суспільства і правової держави. Пріоритетне завдання якісного розвитку публічного управління в Україні полягає в необхідності зміни «державо-центристської» ідеології на «людиноцентриську». Такій зміні в тому числі має сприяти концепція публічно-сервісної діяльності органів влади, тобто діяльності держави та органів місцевого самоврядування із забезпечення такого порядку їх взаємодії з населенням, конкретними приватними (фізичними та юридичними)

особами, за яким останні здатні ефективно реалізовувати свої права та законні інтереси. Ця концепція знайшла своє вираження в ст. 2 Закону «Про Національну поліцію», згідно з якою завданням поліції є надання поліцейських послуг у сферах відповідальності поліції, а саме: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності.

Публічність як поняття походить від латинського терміна «publicus» – «суспільний» («не приватний»), належний усім людям взагалі, гласний, відкритий, спільний. У юридичному значенні – такий, що належить державі, нації, комуні (територіальному об'єднанню громадян); такий, що не належить до жодної певної окремої особи, тобто неприватний.

Сервіс (від англ. service - служба) – обслуговування населення в різних сферах повсякденного життя.

Таким чином, публічно-сервісна діяльність поліції – це діяльність з обслуговування потреб та інтересів приватних осіб у їхніх стосунках з органами публічної адміністрації – органами внутрішніх справ.

Передусім, така діяльність полягає в наданні якісних, доступних публічних послуг населенню. Термін «послуги» дає змогу чітко визначити місце держави та її органів у відносинах з громадянами. Сучасна держава є організацією на службі суспільства, яка не владарює над громадянами, а надає їм послуги. Організація системи надання публічних, в тому числі поліцейських послуг має виходити з інтересів громадян, а не чиновників, як це залишилося у спадок від авторитарної держави.

Публічні послуги - це всі послуги, що надаються публічним (державним та самоврядним) сектором або іншими суб'єктами за рахунок публічних коштів.

Адміністративні послуги - це публічні послуги, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (адміністративними органами) і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень.

Нормативно-правовою основою надання поліцією публічних послуг населенню є Закон України «Про адміністративні послуги», який визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг. Надання адміністративних послуг регулюється також досить широким колом інших нормативно-правових актів, зокрема Законами України: «Про соціальні послуги», «Про громадянство України», «Про громадські об'єднання», «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», «Про стандартизацію», «Про ліцензування деяких видів господарської діяльності», Постановою Кабінету Міністрів України № 1098 від 26 жовтня 2011 року «Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг» та ін.

Зокрема, поліція може надавати такі публічні послуги:

- видача дозволу на використання об'єктів і приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- видача посвідчення водія на право керування транспортними засобами;

- реєстрація, перереєстрація колісних транспортних засобів з видачею свідоцтва про реєстрацію або його дубліката та номерних знаків, а також багато інших затребуваних, актуальних та необхідних приватним особам послуг.

Проте, відносини в сфері дізнання та досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності, судочинства, виконавчого провадження, доступу до публічної інформації, провадження діяльності, пов'язаної із державною таємницею, виконання покарань та деякі інші не охоплюються поняттям публічно-сервісної діяльності поліції та регулюються спеціальними правовими актами.

13. Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Взаємодія поліції з органами державної влади і органами місцевого самоврядування – це їх спільна, узгоджена за місцем, часом та метою діяльність, спрямована на найбільш ефективне виконання правоохоронних завдань та оптимальне використання наявних можливостей.

Правовою основою взаємодії поліції з іншими державними органами є:

- Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про боротьбу з тероризмом» та ін.;

- нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми»);

- спільні відомчі накази центральних органів виконавчої влади (Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту і МВС України від 07.09.2009 р. № 3131/386 «Про затвердження інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї»; Наказ СБУ та МВС України від 03.05.2012 р. № 169/391 «Про взаємодію Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України в питанні розшуку осіб», Наказ МВС України та Державного департаменту з питань виконання покарань від 04.11.2003 р. № 1303/203 «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі», Наказ МВС України, МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» та ін.

14. Правила етичної поведінки працівників поліції.

Кардинальне оновлення принципів поліцейської діяльності значною мірою має стосуватися і її етичних засад, заснованих на публічному характері професійної діяльності та поведінки у побуті, особливих вимогах поводження з іншими людьми.

Питання професійної етики працівників поліції сьогодні ще залишається недостатньо впорядкованим. У цій галузі діють одночасно декілька актів різного рівня, норми яких частково дублюються та взаємно перекликаються.

Положення про професійну етику працівників поліції містяться у Конституції України (статті 28, 32), Законі України "Про Національну поліцію" (у статтях 6-12, 18 та інших), Кодексі честі працівника органів внутрішніх справ України (наказ МВС України від 11.01.1996 № 18), Етичному кодексі працівника органів внутрішніх справ (рішення колегії МВС України від 05.10.2000 № 7км/8), Правилах поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу ОВС України (наказ МВС України від 22.02.2012 № 155).

У ситуації з одночасним існуванням кількох чинних джерел етичної поведінки поліції України доречно базувати свою діяльність передусім у відповідності із законодавчими актами (Конституцією України та Закону України "Про Національну поліцію"), розуміти і дотримуватись міжнародних засад поліцейської етики (Європейський кодекс поліцейської етики, що ухвалений як рекомендація Ради Європи від 19 вересня 2001), невідкладно розробити сучасний кодекс чи звід правил поліцейської етики, у якому визначити долю попередніх актів.

Проте у сучасних умовах у питаннях етики потрібно керуватися Правилами поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу ОВС України.

Правила поведінки та професійної етики об'єднують норми про належне поводження працівників поліції у різних випадках, що об'єднані у такі напрями:

- моральні основи служби в органах внутрішніх справ;
- професійно-етичні правила поведінки працівника органів внутрішніх справ;
- правила службового спілкування працівника органів внутрішніх справ;
- правила урегулювання конфлікту інтересів серед працівників органів внутрішніх справ та запобігання проявам корупції.

Загалом норми професійної етики вимагають від працівника поліції:

- поводитися з почуттям власної гідності, доброзичливо і відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи у громадян повагу до органів внутрішніх справ і готовність співпрацювати з ними;
- постійно контролювати свою поведінку, почуття і емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на службові рішення, уміти передбачати наслідки своїх вчинків і дій;
- безперечно і неухильно поважати та захищати права та свободи людини і громадянина, відповідаючи перед державою і суспільством за життя та без-

пеку людей у ситуаціях, що потребують втручання правоохоронців. Поважати гідність людини, виявляти до неї гуманне ставлення та повагу;

- не допускати проявів жорстокого або принизливого ставлення до людей, поважати їх природне право на життя, законні права на свободу думки, совісті, самовираження, збереження здоров'я, мирне зібрання, володіння майном тощо;

- поводитись з усіма категоріями громадян однаково коректно незалежно від їх службового чи соціального становища;

- у спілкуванні з колегами виявляти простоту і скромність, уміння щиро радіти успіхам товаришів по службі, сприяти успішному виконанню ними службових доручень.

- не допускати впливу сторонніх осіб, особистих (приватних) інтересів, інтересів членів своєї сім'ї на виконання службових обов'язків, якщо ці інтереси не співпадають із завданнями органів внутрішніх справ або суперечать їм.

Для працівника поліції неприпустимі поспішність у прийнятті рішень, нехтування процесуальними і моральними нормами; провокаційні дії, пов'язані з підбурюванням, спонуканням у прямій чи непрякій формі до вчинення правопорушень; розголошення фактів та обставин приватного життя громадян, які стали відомими в ході службової діяльності; вибіркового підходу при вжитті заходів до порушників закону, правил дорожнього руху; байдужість, бездіяльність і пасивність у попередженні і припиненні правопорушень.

Важливим є дотримання у службовій діяльності працівників поліції системи моральних принципів:

- гуманізму, який проголошує людину, її життя і здоров'я вищими цінностями, захист яких становить сенс і моральний зміст правоохоронної діяльності;

- законності, визнання працівником верховенства права, а також його обов'язкового виконання у службовій діяльності;

- об'єктивності, що виражається в неупередженості при прийнятті службових рішень;

- справедливості, що означає відповідність міри покарання характеру і тяжкості проступку чи правопорушення;

- колективізму і товариства, що виявляються у відносинах, заснованих на дружніх стосунках, взаємній допомозі та підтримці;

- лояльності, що передбачає вірність державі, МВС, повазі і коректному ставленні до державних та громадських інститутів, державних службовців;

- нейтральності, що означає рівне, неупереджене ставлення до всіх політичних партій і рухів, що передбачає відмову працівника від участі в їх діяльності в будь-яких формах;

- толерантності, що полягає в поважному, неконфліктному ставленні до людей з урахуванням соціально-історичних, релігійних, етнічних традицій і звичаїв.

Етичні засади професійної діяльності працівників поліції самі собою є деклараціями без реального їх забезпечення. Гарантіями забезпечення етичної дія-

льності працівників поліції мають бути вивчення прикладних питань поліцейської етики при підготовці персоналу поліції, якісне проведення внутрішніх розслідувань з реагування на скарги щодо діяльності поліцейських, побудови загальної атмосфери відкритості та нетерпимості до неетичного поведіння у організації роботи кожного поліцейського підрозділу.

15. Забезпечення прав людини у діяльності поліції.

Оновлена Національна поліція діє на засадах поваги до прав людини. Це завдання походить із концепції публічно-сервісної діяльності поліції, адже поліція служить для охорони прав людини і сприяння їх реалізації та захисту. Адже, порушення прав людини у діяльності органів, які наділені повноваженнями обмежувати ці права підривають авторитет влади і держави загалом. Кожне завдання поліції, які у статті 2 Закону України "Про Національну поліцію" доречно назване поліцейськими послугами так чи інакше стосується забезпечення прав людини.

Зміст діяльності поліції, заснованої на принципі пріоритету прав людини, висвітлений у статтях 6 та, особливо, 7 Закону України "Про Національну поліцію".

Згідно із законом, під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України і сприяє їх реалізації.

У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є з дотриманням вимог національного законодавства та практики Європейського суду з прав людини. Це означає нерозголошення відомостей, що стосуються особистого життя людини, принижують її честь і гідність, якщо виконання обов'язків не вимагає іншого. Виходячи із конституційного принципу презумпції невинуватості, посадові особи органів поліції можуть називати особу винною у вчиненні злочину лише після оголошення про це у вироку суду.

Поліція тимчасово, в межах чинного законодавства може за нагальної необхідності обмежувати права і свободи громадян, якщо без цього не можуть бути виконані покладені на неї обов'язки і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Конституція України допускає підстави обмеження прав людини у діяльності поліції. Так, стаття 30 Конституції України визначає, що для безпосереднього переслідування злочинця або припинення злочину, що загрожує життю мешканців, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах працівники поліції мають право на вхід до житла, земельної ділянки. Статті 34 та 39 Конституції України допускають обмеження права на свободу вираження по-

глядів та проведення мирних зібрань в інтересах забезпечення громадського порядку, проте ці рішення поліція приймає не самостійно, а діє на підставі рішення суду. Проте, поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування, а також повідомити про це орган досудового розслідування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Стаття 55 Конституції України визначає, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Разом з тим, у випадку невірної розуміння свого права в подальшому особа може нести відповідальність за ці дії.

Особливо важливо додержуватися прав людини при проведенні поліцейських заходів. Згідно статті 29 Закону України "Про Національну поліцію" такі заходи застосовуються виключно для виконання повноважень поліції. Обраний захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Закон України "Про Національну поліцію" конкретизує вимоги до превентивних та примусових поліцейських заходів, відсилає до специфічних вимог до обмеження прав людини, визначених Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, зазначає, що інші поліцейські заходи щодо обмеження прав людини можуть бути деталізовані у спеціальних законах і застосовуватись на загальних основах та принципах головного поліцейського закону.

Важливо в контексті забезпечення прав людини відмітити дотримання положень, закріплених у рішеннях Конституційного Суду України (наприклад, щодо строків затримання особи та допуску до неї захисника) та Європейського суду з прав людини (щодо недопущення катування та негуманного поводження, обмеження особистої свободи, поваги до приватності тощо).

16. Адміністративна діяльність Національної поліції і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод.

Дотримання законності та прав людини у діяльності національної поліції полягає у знанні та виконанні значної кількості положень нормативно-правових актів, які визначають повсякденну діяльність працівників поліції. При цьому міжнародно-правові засади цих принципів рядовим поліцейським відомі менше, хоча вони мають важливе значення у визначенні пріоритетів поліційної діяльності.

Одним із найважливіших міжнародних стандартів прав людини, які мають велике значення для поліційної діяльності є Конвенція Ради Європи про захист

прав людини і основоположних свобод, прийнята у 1950 році та ратифікована в Україні з 1997 року. Ця конвенція та протоколи до неї, які розширюють її зміст та є її невід'ємною частиною, важлива передусім тим, що вона встановлює конкретний механізм гарантування та захисту тих прав, що вміщені у документі.

Основною ланкою захисту прав людини за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод є Європейський суд з прав людини, рішення якого обов'язкові для публічної влади та судочинства кожної з держав, що ратифікували зазначену конвенцію. Звернення до Європейського суду з прав людини можливе після проходження національних судових інстанцій, його може ініціювати особа, що вважає свої права за конвенцією порушеними неправомірними діями (бездіяльністю) органів влади.

Додатковим інструментом виконання Конвенції є прийнятий Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", який встановлює гарантії та процедуру виконання кожного рішення, прийнятого зазначеною міжнародною судовою інстанцією та вимагає від органів публічної влади діяти з дотриманням стандартів, визначених у конвенцію, щоб мінімізувати випадки звернення українських громадян до Європейського суду з прав людини. Україна є однією з держав, що утримують негативну першість за кількістю звернень про порушення прав людини, що свідчить про необхідність на всіх рівнях органів публічної влади вивчати вимоги Конвенції та виконувати їх приписи.

Конвенція містить коло прав людини, що перетинаються із адміністративною діяльністю органів влади, оскільки саме для захисту прав людини від їх зловживань вона і започаткована.

Значна група прав людини та стандартів їх забезпечення, визначених Конвенцією, прямо стосується адміністративної діяльності органів поліції. Це право на життя (стаття 2 та протокол 6 до Конвенції), заборона катування (стаття 3), право на свободу та особисту недоторканність (стаття 5), право на справедливий суд (стаття 6), право на відсутність покарання без закону (стаття 7), право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8), свобода думки, совісті і релігії (стаття 9), свобода вираження поглядів (стаття 10), свобода зібрань та об'єднання (стаття 11), право на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13), заборона дискримінації (стаття 14), право власності (стаття 1 протоколу 1 до Конвенції), відсутність подвійного покарання за одне діяння (протокол 7 до Конвенції), забезпечення вільних виборів (стаття 3 протоколу 1 до Конвенції).

Практично усі з наведених прав у Конвенції відповідають положенням Конституції України і їх порушення у діяльності працівників поліції є одночасним порушенням Основного закону України, проте деякі норми розкривають права людини по особливому, тому їх знання та застосування для працівників поліції обов'язкове.

Вивчення Конвенції та практики Європейського суду з прав людини щодо України дозволяє наголосити на особливому значенні дотримання у діяльності поліції громадської безпеки положень статей 3 та 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Положення статті 3 Конвенції забороняють катування або нелюдське чи

принижуюче гідність, поводження або покарання. Щодо діяльності органів поліції практика Європейського суду з прав людини за цією статтею передбачає неприпустимі дії під час затримання особи та її утримування у місцях несвободи, підпорядкованих поліції. Так, спецзасоби при затриманні та утримуванні у названих ситуаціях не можуть бути використані з метою заподіяння травм та приниження; застосування сили може бути лише при затриманні або при намаганні втечі, його міра має бути не більшою, ніж це потрібно; умови тримання у місцях несвободи мають бути такими, щоб їх не можна було оцінити як нелюдські чи принижуючі гідність. Головним же правилом статті 3 Конвенції є відсутність тиску чи завдання фізичних страждань (катування) у органах внутрішніх справ.

Стаття 5 Конвенції встановлює гарантії права на свободу та особисту недоторканність, причому її зміст повною мірою стосується можливих зловживань з боку правоохоронних органів держави.

Щодо діяльності органів поліції практика Європейського суду з прав людини за цією статтею передбачає, що позбавлення особистої свободи (затримання, взяття під варту чи інше обмеження свободи пересування) можливе лише у випадках, передбачених законом:

- законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Слід наголосити, що підставою адміністративного затримання за цією статтею є обґрунтована підозра у вчиненні конкретною особою правопорушення або необхідність запобігти вчиненню правопорушення.

Стаття 5 Конвенції також встановлює такі правила при обмеженні особистої свободи:

- особи мають бути негайно поінформовані зрозумілою для них мовою про підстави арешту (затримання) і обвинувачення, висунуті проти них;
- затримані у зв'язку з вчиненням правопорушення мають негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, їм має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж

розумного строку або звільнення під час провадження;

- особи, свобода яких була обмежена, мають право ініціювати судове провадження щодо законності затримання;
- при неправомірному обмеженні особистої свободи потерпілі особи мають права на відшкодування завданої шкоди;
- слід також додержуватися процедур, встановлених національним законодавством щодо адміністративного затримання та тримання у спец установах поліції.

Для детальнішого розуміння практики застосування статей 3, 5 Конвенції доцільно знати не лише норми Конвенції, але і практику суду, відображену у його рішеннях, зокрема: Афанасьєв проти України, Білий проти України, Веренцов проти України, Гриненко проти України, Доронін проти України, Кобець проти України, Салов проти України, Тихонов проти України, Швидка проти України та ін.

17. Діяльність поліції і адміністративне судочинство.

З метою захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій в Україні діє адміністративне судочинство.

Правові та організаційні положення щодо здійснення цього виду спеціалізованого судочинства закріплені у Кодексі адміністративного судочинства України.

Аналіз змісту статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України та практики діяльності адміністративних судів дозволяє виділити юрисдикцію адміністративних судів за участю органів поліції:

1. Спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Діяльність органів поліції є видом державної служби і тому судовому розгляду підлягають справи про проходження служби в органах поліції (про прийняття і звільнення зі служби, атестацію, застосування дисциплінарної відповідальності тощо). Сторонами цих спорів є працівник та орган поліції.

2. Спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління. У адміністративному судочинстві можливий розгляд справ про конфлікт повноважень між органами публічної влади, у системі яких діють органи поліції. Сторонами цих спорів є органи публічної влади.

3. Спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України. Адміністративному судочинству підлягають спори, ініційовані органами публічної влади. Як правило вони стосуються зловживання правами особою. Так, формується практика розгляду у адміністративному судочинстві справ про заборону або перенесення у часі та місці проведення мітингів, демонстрацій та інших мирних зібрань. Підрозділи поліції у цих справах як правило не є самостійною стороною, вони беруть участь в об-

грунтуванні значення конкретних масових зібрань як фактору забезпечення громадської безпеки.

4. Спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Це головна і найбільш поширена група спорів за участю органів поліції. До адміністративного суду можуть бути подані позовні заяви про незгоду з рішеннями, діями чи бездіяльністю органів поліції, їх посадових чи службових осіб крім тих, які підлягають іншим видам судочинства, зокрема кримінального. Сторонами цих спорів є особа, яка вважає свої права порушеними та підрозділ поліції.

В адміністративному судочинстві участь органів поліції, означає безпосереднє здійснення передбачених адміністративним процесуальним законодавством прав та обов'язків.

Зміст чинного адміністративного процесуального законодавства, дозволяє зробити висновок про такі форми участі органів поліції та їх працівників в адміністративному судочинстві:

- 1) участь органу поліції в якості сторони (позивача або відповідача);
- 2) участь в якості третьої особи;
- 3) участь працівника поліції в якості процесуального представника;
- 4) участь працівника поліції в якості свідка та експерта;
- 5) участь в якості скаргника в апеляційному, касаційному провадженні, провадженні за винятковими обставинами та заявника в провадженні за нововиявленими обставинами або відповідача у цих провадженнях.

Важливим для адміністративної діяльності поліції є зміст статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України. У ній наводяться критерії оцінки адміністративним судом кожної конкретної справи. Планування повсякденної діяльності органів поліції на засадах виконання цих критеріїв дозволить мінімізувати звернення до адміністративного суду щодо діяльності поліції України.

Так, у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони:

- 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;
- 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано;
- 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії);
- 4) безсторонньо (неупереджено), тобто без привілеїв чи обмежень на підставі походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань;
- 5) добросовісно, тобто з метою, яка відповідає дійсним завданням суб'єкта владних повноважень;
- 6) розсудливо, тобто з урахуванням усіх обставин справи, що оскаржується;

7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи несправедливій дискримінації;

8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія);

9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення;

10) своєчасно, тобто протягом розумного строку, тобто найкоротшого строку розгляду і вирішення конкретної справи, достатнього для об'єктивного розгляду справи.

Участь органів поліції у адміністративному судочинстві ґрунтується на принципах рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальності сторін та диспозитивності. Поліція в адміністративному судочинстві не наділяється привілеями щодо інших учасників адміністративного судочинства, користуючись на загальних засадах тими ж самими адміністративними процесуальними повноваженнями, що й решта учасників справи, відповідно до форми участі у адміністративному судочинстві.

18. Оскарження неправомірних дій працівників поліції як спосіб забезпечення законності в їх діяльності.

Додержання законності і прав людини у діяльності поліції зумовлює можливість оскаржувати їх неправомірні дії чи бездіяльність та відшкодування завданої шкоди.

При звертанні до громадянина працівник поліції зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, звання та надати можливість на його вимогу ознайомитись із службовим посвідченням. На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона. Працівникам поліції заборонено протестувати щодо їх відеозйомки при виконанні службових обов'язків. Це усе слугує гарантіями законних дій працівників поліції, а при вчиненні ними, на погляд громадян, незаконних правообмежень — допомагає у адресності оскарження їх дій чи бездіяльності.

Статті 41 та 90 Закону України "Про Національну поліцію" зазначають, що дії (або бездіяльність) працівника поліції можуть бути оскаржені. Оскарження рішень і дій посадових осіб органів виконавчої влади в Україні здійснюється в адміністративному чи судовому порядку, відповідно зазвичай на незаконні або такі, що порушують права осіб рішення чи дії працівників поліції звертаються до організаційно вищих посадовців органів поліції, до суду або у прокуратуру. Конституція України у статті 55 додає до цього переліку Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та міжнародні судові установи та органи міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, передусім Європейський суд з прав людини.

Адміністративний порядок оскарження регулює Закон України "Про звернення громадян". Заяви та скарги згідно цього акту подаються у усній або письмовій формі, проте практика свідчить, що доцільніше їх викладати в письмовій формі. Заява (скарга) має містити такі дані:

- назва органу якому адресоване звернення (скарга), його адреса;
- прізвище, ім'я, по батькові заявника (скаржника);
- місце проживання (перебування) особи, контактний телефон;
- суть порушеного питання, заяви чи скарги, прохання чи вимоги;
- прохання з якими особа звертається;
- дату та підпис.

Обставини, якими обґрунтовується скарга слід викладати за хронологією, із зазначенням дат, та вказувати тільки ті факти, які мають істотне значення для вирішення питання. Прохання мають відповідати поставленій меті звернення, як правило це припинення порушення прав або його реалізація, притягнення винних до відповідальності. До заяви (скарги) бажано додавати копії наявних документів, які можуть підтвердити викладені в заяві (скарзі) обставини.

За наслідками розгляду скарг можуть бути прийняті такі основні рішення:

1) органами Національної поліції:

- в порядку адміністративного провадження (задовільнене або відхилене звернення, ініційоване службове розслідування);

2) органами прокуратури:

- вказівка прокурора про негайне звільнення особи, яка незаконно тримається у місці обмеження особистої свободи поліції (стаття 26 Закону України "Про прокуратуру");

- представництво у суді інтересів деяких категорій осіб (неповнолітніх, обмежено дієздатних, незаконно утримуваних у місці обмеження особистої свободи) проти органу внутрішніх справ на підставі статей 23 та 26 Закону України "Про прокуратуру";

- ініціювання кримінального провадження щодо незаконного порушення прав людини.

За наслідками розгляду скарги або судового позову, при порушенні працівником поліції прав і законних інтересів громадянина поліцію може бути зобов'язано вжити заходів до поновлення порушених прав, відшкодування завданих матеріальних збитків, публічно вибачитися на вимогу громадянина. Два останні наслідки як правило досягаються завдяки судовому способу оскарження.

Залежно від предмету спору, найбільш поширеними є позовні заяви до місцевого загального суду та до місцевого адміністративного суду.

До місцевого загального суду подаються позовні заяви про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, про захист честі та гідності, та інші заяви, що стосуються спорів цивільного характеру. До адміністративного суду подаються позовні заяви про визнання протиправними дій чи бездіяльності органів державної влади та їх посадових осіб, про оскарження рішень органів влади, про зобов'язання вчинити дії та інші спори публічного (владного) характеру.

Особливі питання відшкодування шкоди внаслідок незаконних дій працівників поліції містить Закон України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду". Згідно нього відшкодуванню підлягають:

1) заробіток та інші грошові доходи, які він втратив внаслідок незаконних

дій;

2) майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки по них, цінні папери та відсотки по них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, який він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), конфісковане або звернене в доход держави судом, вилучене органами досудового розслідування, органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майно, на яке накладено арешт;

3) штрафи, стягнуті на виконання вироку суду, судові витрати та інші витрати, сплачені громадянином;

4) суми, сплачені громадянином у зв'язку з поданням йому юридичної допомоги;

5) моральна шкода.

Відшкодування моральної шкоди провадиться у разі, коли незаконні дії або бездіяльність працівників поліції завдали моральної втрати громадянину, моральних страждань, призвели до порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

Моральною шкодою визнаються страждання, заподіяні громадянину внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру.

19. Громадський контроль за діяльністю поліції.

Поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості. Це означає, що всі дії поліції здійснюються публічно, поліцейські не вправі заборонити їх фото чи відео фіксацію, прийняті акти, за винятком тих, які охоплюються категорією державної таємниці або службової інформації, можуть бути надані для ознайомлення громадськості. Більше того, статтею 89 Закону України "Про Національну поліцію" визначено необхідність спільно з громадськістю підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання завдань поліції.

Громадський контроль за діяльністю органів виконавчої влади є загальноприйнятим фактором забезпечення законності та підвищення ефективності публічної влади. Щодо діяльності поліції громадський контроль є ключовим фактором впливу громадськості на спеціалізовану правоохоронну діяльність, якою є робота поліції.

Правову основу громадського контролю за діяльністю органів Національної поліції складає Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави". Згідно із цим Законом, завданнями громадського контролю щодо правоохоронної діяльності є: дотримання законності та забезпечення конституційних прав людини в діяльності; підтримання політичної стабільності в суспільстві та недопущення зловживання владою та порушень демократичного державного устрою; урахування громадської думки, пропозицій громадян щодо повсякденної діяльності органів поліції; раціональне використання майна та бюджетних коштів, виділених на по-

ліцію; своєчасне, повне і достовірне інформування органів державної влади та суспільства про рішення і дії органів Національної поліції.

Суб'єктами цивільного контролю за діяльністю органів поліції, згідно статті 6 Закону України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" є: Верховна Рада України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом; органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом; прокуратура України; судові органи України; громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів; засоби масової інформації.

Характеризуючи громадський контроль за діяльністю ОВС, система його суб'єктів охоплює недержавних представників з наведеного списку:

- політичні партії;
- громадські, благодійні, молодіжні та інші недержавні організації, провідне місце серед яких займають утворення, що спеціалізовано займаються правозахисною діяльністю;
- громадські ради при ОВС як спеціалізовані інституції громадянського суспільства, що одночасно є суб'єктом та формою здійснення громадського контролю;
- окремі громадяни;
- засоби масової інформації.

Сьогодні коло інструментів (форм), за допомогою яких можливо забезпечити законність та підзвітність поліції є, передусім, одержання інформації про діяльність ОВС на підставі законів України "Про інформацію", "Про звернення громадян", "Про доступ до публічної інформації". Також важливими інструментами громадського контролю за діяльністю поліції є можливості документування дій працівників поліції, заходи до ідентифікації конкретних посадових осіб, які введені Законом України "Про Національну поліцію".

Оцінюючи діяльність недержавних спеціалізованих правозахисних організацій із контролю за діяльністю поліції відмітимо основні напрями виявлення можливих зловживань правами людини у діяльності поліції:

- право на життя в контексті роботи поліції;
- свобода від катувань та інших форм жорстокого поводження;
- права на свободу та особисту безпеку;
- умови утримання під вартою в установах поліції;
- право на недоторканність приватного життя;
- доступ до інформації, яка знаходиться у розпорядженні поліції;
- свобода мирних зібрань;
- захист від дискримінації, расизму та ксенофобії;
- захист власності (від незаконного захоплення майна, транспортних засобів, неповернення майна, вилученого в якості доказів та ін.);

- попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми, прав дітей;
- права біженців, шукачів притулку і мігрантів;
- права співробітників поліції та гендерна рівність у поліції;
- відкритість та ефективне розслідування скарг на дії поліції.

Окремої уваги у сенсі громадського контролю за діяльністю органів Національної поліції є діяльність громадських рад. Громадські ради забезпечують участь членів громадських організацій у прийнятті та виконанні рішень що ухвалюються у органах поліції. Регіони, у яких активно діють громадські ради, можуть запропонувати такі їх форми роботи: участь у нарадах із визначення пріоритетів діяльності органів поліції; створення та участь у спільних робочих групах із вирішення конкретних завдань діяльності; проведення перевірок діяльності органів поліції у плановому та ініціативному порядку; інформування керівництва органу поліції про питання, які потребують першочергової уваги з боку поліції на конкретній території.

Елементами громадського контролю за кадровою діяльністю поліції є постійні поліцейські комісії, а також залучення представників громадськості до атестаційних комісій.

20. Види поліцейських заходів, вимоги до них.

Поліцейські заходи – це дії або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, а також для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу. Поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами.

Щодо вимог до застосування поліцейських заходів необхідно зазначити, про те що дані заходи застосовуються виключно для виконання повноважень поліції. Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження. Обраний поліцейський захід має відповідати таким критеріям, як законність, необхідність, пропорційність та ефективність.

Законність при обранні поліцейських заходів означає те, що вони повинні бути зазначені у законі. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Необхідність при обранні поліцейських заходів означає те, що в ситуації яка виникла, для виконання повноважень поліції, неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування призвело до виконання повноважень поліції.

Припинення поліцейських заходів відбувається, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

21. Превентивні поліцейські заходи, їх види.

Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

1. Перевірка документів особи. Поліцейський має право вимагати у особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

2. Опитування особи. Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підс-

тави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом.

3. Поверхнева перевірка. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статті. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

4. Зупинення транспортного засобу. Поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям

учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

5. Вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію. Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

6. Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю. Поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

Відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання.

Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів. Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється на підставах та в порядку,

визначених Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

Тимчасове обмеження пересування особи та перенесення або перевезення речі негайно припиняється, якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

7. Проникнення до житла чи іншого володіння особи. Поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із:

- 1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном. Про застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково складається протокол.

8. Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ. Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система, з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріа-

льної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують публічній безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в односторонній строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

9. Застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

10. Поліцейське піклування. Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду - передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення, а також особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання відповідному закладу;

- 3) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі. - передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції. У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи, а також негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

22. Поліцейські заходи примусу.

Поліція під час виконання своїх повноважень, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи

фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

23. Порядок застосування поліцейських заходів примусу.

Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Застосування фізичної сили

Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

Застосування спеціальних засобів

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені законом України «Про Національну поліцію». Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Закон визначає загальні правила застосування спеціальних засобів:

- 1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:
 - а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
 - б) під час затримання особи;
 - в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;

г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;

г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами слезогінної та дратівної дії, застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

а) затримання особи;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

б) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;

г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

- а) патрулювання;
- б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Поліції (поліцейському) заборонено:

- 1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шії, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;
- 2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;
- 3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;
- 4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;
- 5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;
- 6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу. Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора. Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

Застосування вогнепальної зброї

Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боеприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

- 1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;
- 2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
- 3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;
- 4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- 5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- 6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;
- 7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу.

Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зо-

бов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування. Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.

24. Види спеціальних засобів, які застосовуються поліцією під час забезпечення публічної безпеки та порядку.

Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені Законом України «Про Національну поліцію».

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування). Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогнепальною зброєю встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

25. Забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю.

Систему заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських, запобігання загибелі, пораненням і травмуванню їх та інших осіб під час поводження з вогнепальною зброєю, ручним протитанковим і підствольним гранатометами, реактивною протитанковою і бойовою ручною гранатами визначає Наказ МВС України від 7 лютого 2016 року № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю».

Забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю є складовою частиною службової діяльності органів (закладів, установ) поліції і здійснюється під час:

- 1) вивчення матеріальної частини зброї, навчання правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні зі зброєю і влучній стрільбі в закладах (установах) та за місцем служби в системі службової підготовки;
- 2) закріплення за поліцейськими вогнепальної зброї;
- 3) отримання і здачі зброї в черговій частині органу (закладу, установи) поліції;
- 4) виконання службових обов'язків поліцейськими з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- 5) проведення навчально-тренувальних стрільб;
- 6) постійного зберігання та носіння вогнепальної зброї і боєприпасів поліцейськими;
- 7) чищення зброї;
- 8) вилучення зброї та боєприпасів;
- 9) перевірок наявності та організації зберігання зброї і боєприпасів.

Вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

Перевірка в поліцейських рівня знань із заходів безпеки при поводженні зі зброєю відображається у внутрішній документації органу (закладу, установи) поліції та проводиться, зокрема:

- 1) перед призначенням на вищу посаду, закріпленням вогнепальної зброї;
- 2) під час інструктажів поліцейських перед заступанням на службу, виконанням службових обов'язків з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- 3) під час перевірки несення служби поліцейськими органів (закладів, установ) поліції;
- 4) перед проведенням практичних стрільб;
- 5) не рідше двох разів на рік комісією, яка призначається наказом керівника органу (закладу, установи) поліції. Результати перевірки знань поліцейських

оформляються протоколом засідання комісії з перевірки рівня знань із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю;

б) під час проведення підсумкової перевірки рівня службової підготовленості поліцейських за результатами навчального року, комплексних інспектувань, контрольних та цільових перевірок органу (закладу, установи) поліції.

Організація занять і перевірка рівня знань у поліцейських заходів безпеки при поводженні зі зброєю покладаються на керівника органу (закладу, установи) поліції.

Категорично забороняється:

1) виймати зброю (боєприпаси) з кобури (спеціального спорядження, підсумка) без потреби;

2) тримати палець на спусковому гачку без необхідності;

3) знімати запобіжник з положення "запобігання" у всіх випадках, не пов'язаних зі стрільбою;

4) закривати або затикати сторонніми предметами канал ствола, що при пострілі може призвести до його роздуття чи розриву;

5) безпідставно спрямовувати ствол зброї у бік людей, транспорту, будинків, інших будівель та споруд. За необхідності зброя спрямовується на поверхню, яка в змозі прийняти кулю, наприклад: на землю, стовбур дерева, кулеуловлювач або вгору під кутом 45 - 60 градусів;

6) залишати зброю без нагляду, а також передавати її іншим особам;

7) користуватися без необхідності чужою зброєю та/або зброєю, навички поводження з якою відсутні;

8) проводити чищення зброї у невідведених для цього місцях, змащувати її бензином та іншими легкозаймистими речовинами, а також абразивними матеріалами, допускати наявність відкритого полум'я під час її чищення;

9) при поводженні з боєприпасами допускати їх пошкодження, забруднення тощо.

Порядок отримання вогнепальної зброї і боєприпасів

Про необхідність отримання поліцейськими зброї та боєприпасів керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції повідомляє оперативного чергового про необхідність їх видачі.

З дозволу оперативного чергового під контролем керівника (заступника керівника, уповноваженої особи від керівництва) органу (закладу, установи) поліції поліцейські по одному заходять до спеціально обладнаної кімнати чергової частини для отримання зброї і боєприпасів.

Отримавши вогнепальну зброю і боєприпаси, поліцейський здійснює їх огляд та зобов'язаний:

1) спрямувати ствол зброї в напрямку кулеуловлювача, при цьому вказівний палець повинен знаходитися на спусковій скобі;

2) перевірити наявність патрона в патроннику (зняти зброю із запобіжника, відвести затвор (затворну раму з газовим поршнем) у заднє положення, поставити його на затворну затримку (утримувати затворну раму з газовим поршнем у задньому положенні) та оглянути патронник);

3) переконавшись у відсутності патрона у патроннику повернути затвор у переднє положення (відпустити затворну раму з газовим поршнем);

4) здійснити спуск курка з бойового взводу в напрямку кулеуловлювача;

5) ввімкнути запобіжник;

6) перевірити кількість та стан отриманих патронів та самостійно спорядити ними магазини;

7) помістити запасний магазин (магазини) до кишені кобури (спеціального спорядження, підсумку для магазинів, розвантажувального жилета);

8) приєднати пістолет до пістолетного ремінця та помістити до кобури (спеціального спорядження), після чого, не виймаючи його, вставити основний магазин в основу рукоятки (приєднати основний магазин до ствольної коробки та помістити автомат у положення "на ремінь", "на груди", "за спину", "на плече").

При огляді зброї необхідно перевірити:

1) відповідність номерів на затворі, запобіжнику та магазинах номеру на рамці пістолета (відповідність номерів на ствольній коробці, затворній рамі з газовим поршнем номеру на кришці ствольної коробки автомата);

2) відсутність на металевих частинах зброї нальоту, іржі, бруду, подряпин, тріщин;

3) справність частин зброї;

4) стан утримання магазину в основі рукоятки (ствольної коробки);

5) чистоту каналу ствола.

У разі виявлення несправностей зброї їх необхідно терміново усунути. Якщо в органі (закладі, установі) поліції вони не можуть бути усунені, зброя направляється до ремонтної майстерні. На час ремонту зброї за поліцейським закріплюється інша (резервна) зброя.

При огляді патронів необхідно перевірити:

1) відсутність на гільзах іржі й зеленого нальоту, особливо на капсулі, ум'ятин, подряпин, що перешкоджають входженню патрона до патронника;

2) чи не витягується куля з гільзи рукою, чи не виступає капсуль вище верхні дна гільзи. Патрони з такими дефектами повинні бути відібрані і здані до чергової частини органу (закладу, установи) поліції;

3) відсутність навчальних патронів серед бойових.

Якщо патрони забруднені, вкриті незначним зеленим нальотом або іржею, їх необхідно витерти сухою чистою ганчіркою.

Порядок здачі вогнепальної зброї і боєприпасів

Вогнепальна зброя і боєприпаси після виконання службових обов'язків або в разі відсутності потреби негайно здаються на зберігання до чергової частини органу (закладу, установи) поліції.

Про необхідність здачі зброї та боєприпасів поліцейськими керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції повідомляє оперативного чергового, який їх приймає.

З дозволу оперативного чергового під контролем керівника (заступника керівника, уповноваженої особи від керівництва) органу (закладу, установи) поліції поліцейські по одному заходять до спеціально обладнаної кімнати чергової

частини для здачі зброї та боєприпасів, проводять розряджання зброї і здають її та боєприпаси оперативному черговому.

Розряджання зброї проводиться біля кулеуловлювача, при цьому ствол зброї повинен бути спрямований в його напрямку.

При розряджанні зброї необхідно:

1) не виймаючи пістолет з кобури, витягти магазини з основи рукоятки і з кишені кобури (не змінюючи положення автомата, від'єднати основний магазин та вийняти з підсумка запасний);

2) самостійно вийняти патрони з магазинів, перевірити їх кількість та стан;

3) від'єднати пістолет від пістолетного ремінця та дістати його з кобури (спеціального спорядження) (зняти автомат з положення "на ремні", "на грудях", "на плечі");

4) перевірити наявність патрона в патроннику (вимкнути запобіжник, відвести затвор (затворну раму з газовим поршнем) у заднє положення, поставити його на затворну затримку (утримувати затворну раму з газовим поршнем у задньому положенні) та оглянути патронник);

5) переконавшись у відсутності патрона в патроннику, повернути затвор у переднє положення (відпустити затворну раму з газовим поршнем);

6) здійснити спуск курка з бойового взводу в напрямку кулеуловлювача;

7) ввімкнути запобіжник.

При прийманні від поліцейського вогнепальної зброї і боєприпасів оперативний черговий звіряє їх номери і кількість, візуально перевіряє їх стан (змащення), розкладає по встановлених для зберігання шафах та місцях і повертає картку-замісник.

Про факти втрати (затримки із здачею) вогнепальної зброї і боєприпасів поліцейськими оперативний черговий доповідає в установленому порядку керівнику (заступнику керівника, уповноваженій особі від керівництва) органу (закладу, установи) поліції і далі діє за його вказівкою відповідно до законодавства.

Заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю під час несення служби

1. Вогнепальна зброя та боєприпаси до неї видаються поліцейському під його особисту відповідальність, який зобов'язаний берегти і підтримувати в належному стані передану йому в користування вогнепальну зброю (боєприпаси) та обачливо поводитися з нею.

2. Керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції під час проведення інструктажу наряду, що заступає на службу, в обов'язковому порядку перевіряє знання поліцейськими матеріальної частини виданої їм зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею, а під час перевірок несення служби поліцейськими перевіряє наявність у них зброї (боєприпасів) та дотримання правил її носіння.

3. У однострої необхідно пістолет носити в кобурі з пістолетним ремінцем на надійно застебнутому поясному ремені, при цьому кобура повинна знаходитися спереду, з лівого або правого боку; автомат носити на автоматному ремені в положенні "на плечі", "на грудях", "на ремні", "за спиною".

4. У цивільному одязі зброю необхідно носити на спеціальному спорядженні з дотриманням заходів запобігання її випаданню або витягуванню іншими особами.

5. Під час несення служби поліцейським слід постійно контролювати наявність отриманої зброї, а саме:

1) перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, подолання перешкод, якщо пістолет був оголений, необхідно увімкнути на ньому запобіжник, покласти в кобуру (спеціального спорядження) та вжити заходів, які б унеможливили його втрату;

2) після застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, подолання перешкод, падіння, виходу з місця значного скупчення людей, міського та іншого транспорту слід негайно перевірити наявність зброї, а також стан кобури (спеціального спорядження, автоматного ремня).

6. Під час несення служби категорично забороняється:

1) проводити розбирання зброї;

2) вимикати запобіжник, досилати патрон до патронника, якщо в застосуванні чи використанні зброї немає необхідності. Недбале або необережне поводження зі зброєю, особливо якщо патрон знаходиться в патроннику, може призвести до випадкового пострілу;

3) від'єднувати магазин від зброї та виймати з нього патрони.

Заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час проведення навчально-тренувальних стрільб

1. Організація і проведення з поліцейськими навчально-тренувальних стрільб здійснюються відповідно до вимог нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України та організаційно-розпорядчих актів Національної поліції України.

2. Безпека при проведенні стрільб забезпечується їх чіткою організацією, безумовним виконанням заходів безпеки та високим станом дисципліни.

3. Керівник стрільб (інструктор з особистої безпеки) перед кожним практичним заняттям з використанням зброї перевіряє рівень знань поліцейськими матеріальної частини зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею. Поліцейські, які не засвоїли правил та порядку застосування і використання зброї, заходів безпеки при поводженні з нею, до проведення стрільб не допускаються.

4. Перед початком стрільб ретельно оглядається територія стрільбища (тиру). У разі проведення стрільб на стрільбищі виставляється наглядач, наряд оточення та призначається старший наряду оточення. За необхідності призначаються показувачі мішеней, у яких керівник стрільб обов'язково перевіряє знання заходів безпеки та їх обов'язків, після чого старший наряду оточення та показувачі мішеней розводяться по місцях виконання обов'язків і перевіряється зв'язок з ними.

5. При виконанні вправ зі стрільби, які передбачають поворот, розворот, перекид, стрибки до моменту відкриття вогню, зброя повинна знаходитись на запобіжнику.

6. При пересуванні під час виконання вправ зі стрільби, у паузах між пострілами (у необмежений час) зброя повинна бути спрямована в сторону мішеней, а вказівний палець знаходитися на спусковій скобі чи затворі (затворній рамі з газовим поршнем).

7. Дозвіл на відкриття вогню дає виключно керівник стрільб. Вести вогонь у тирі (на стрільбищі) дозволяється тільки після команди "Вогонь!" ("Старт!"). Стрільба зупиняється за командою "Відбій!" ("Стоп!" або "Стій! Припинити вогонь!"). У період від команди "Відбій!" до команди "Вогонь!" будь-кому забороняється перебувати на рубежі відкриття вогню, підходити та торкатися зброї і боєприпасів, що там знаходяться.

8. Стрільба з ручного протитанкового та підствольного гранатометів, а також виконання вправ з бойовою ручною гранатою проводяться виключно на стрільбищі (полігоні).

9. Під час проведення навчально-тренувальних стрільб використовуються протишумові навушники та захисні окуляри.

10. Ведення вогню повинно бути терміново припинено кожним стріляючим самостійно або за командою керівника стрільб у випадках:

1) появи людей, машин, тварин у зоні ведення вогню, низьколітаючих літальних апаратів над районом проведення стрільб;

2) підняття білого прапора (у темну пору доби - увімкнення світла ліхтаря білого кольору) на командному пункті чи бліндажі (укритті), подачі сигналу ракети білого кольору;

3) виникнення пожежі під час стрільби;

4) втрати орієнтира під час проведення стрільб в темну пору доби.

11. Під час виконання вправи зі стрільби категорично забороняється:

1) заряджати зброю бойовими чи холостими патронами без команди керівника стрільб;

2) виймати зброю з кобури (чохла) без дозволу керівника стрільб;

3) спрямовувати зброю (незалежно від того, заряджена вона чи ні) у бік людей та місця, де вони можуть перебувати;

4) відкривати вогонь без команди керівника стрільб, у небезпечних напрямках, з несправної зброї та коли піднято білий прапор (увімкнено світло ліхтаря білого кольору) на командному пункті;

5) одягати, поправляти та знімати протишумові навушники і захисні окуляри зі зброєю в руках, а також після команди "Вогонь!" ("Старт!");

6) залишати зброю (боєприпаси) на рубежі відкриття вогню та передавати іншим особам без дозволу керівника стрільб.

Заходи безпеки під час стрільби з ручного протитанкового гранатомета

1. Стрільбу бойовими гранатами (пострілами) по броні або танку під час проведення практичних стрільб слід вести тільки з окопу або на безпечній дистанції, не менше 150 метрів, при цьому особовий склад повинен розташовуватися не ближче 300 метрів від цілі.

2. При стрільбі з гранатомета ззаду в секторі 90 градусів у радіусі 30 метрів не повинні перебувати люди (тварини), розміщуватись боєприпаси, вибухові і

горючі речовини. Особливо ретельно за виконанням цієї вимоги необхідно стежити при стрільбі в темну пору доби.

3. При стрільбі дульна частина гранатомета повинна знаходитися не ближче (не нижче) 20 см від бруствера або укриття, щоб унеможливити торкання ґрунту або інших предметів пір'ям стабілізатора гранати після пострілу.

4. При стрільбі в положенні лежачи гранатометник повинен розташовуватися відносно гранатомета так, щоб уникнути ураження реактивним струменем порохових газів, направленим у задній сектор.

5. При стрільбі з усіх положень слід ужити заходів для захисту органів слуху.

6. Необхідно берегти гранати (постріли), особливо пороховий заряд, від вологості та високих температур. Під час стрільби в дощ, сніг, на вологій і піщаній місцевості гранати, що підготовлені до стрільби, розкладаються на сумці, підсумку, плащ-палатці тощо.

7. У всіх випадках ведення вогню забороняється:

1) допускати до стрільби осіб, які не засвоїли теоретичного розділу прийомів стрільби, порядку виконання вправи та правил поводження з гранатометом і пострілами;

2) упирати казенну частину гранатомета в будь-які предмети або в ґрунт, відстань між казенним зрізом і стінкою окопу або іншого укриття повинна бути не менше 2 метрів;

3) вести вогонь з гранатомета, ствол якого засмічений брудом, снігом, піском тощо;

4) торкатись гранат, які після стрільби не розірвалися, такі гранати підлягають знищенню на місці їх падіння.

8. При стрільбі реактивною протитанковою гранатою забороняється:

1) допускати до пускового пристрою (гранат) осіб, які не вивчили їх тактико-технічні характеристики та вимоги заходів безпеки;

2) переключати (без потреби) пусковий пристрій з похідного положення в бойове;

3) переводити пусковий пристрій з бойового положення в похідне;

4) проводити розбирання або будь-які ремонтні роботи, а також витягувати гранату з пускового пристрою;

5) розводити і зводити труби з похідного положення в бойове до стрільби (при стрільбі з одноразових гранатометів).

9. При поводженні з реактивною протитанковою гранатою необхідно:

1) зберігати гранати відповідно до правил збереження боєприпасів;

2) транспортувати гранати тільки в закупорці і не допускати їх падіння;

3) не завдавати ударів і механічних пошкоджень;

4) у разі невикористання гранати (з розведеними трубами) реактивні протитанкові гранати розряджати пострілом у бік цілей (мішеней);

5) розводити труби пускового пристрою безпосередньо перед стрільбою;

6) не занурювати пусковий пристрій у воду.

Заходи безпеки при стрільбі з підствольного гранатомета

1. У всіх випадках, коли стрільба з гранатомета не виконується, гранатомет повинен стояти на запобіжнику.

2. Необхідно оберегати ствол гранатомета від попадання в нього води, піску, бруду та інших сторонніх предметів.

3. Забороняється проводити із зарядженим гранатометом дії, не пов'язані з виконанням пострілу.

4. У разі виникнення затримки, не змінюючи напрямок ствола гранатомета, слід доповісти керівнику стрільб. Розрядження проводиться виключно фахівцями вибухотехнічного підрозділу або працівниками, які мають відповідні навички поводження з гранатометом.

5. Розряджати гранатомет необхідно тільки після постановки його на запобіжник. При цьому ствол гранатомета повинен бути спрямований у бік цілі (мішені).

6. Стрільба з гранатомета забороняється:

1) якщо на автомат не встановлено направляючий стрижень поворотної пружини з клямкою і потиличник з ремнем, які знаходяться в комплекті гранатомета;

2) при кутах піднесення більше 80 градусів;

3) при складеному прикладі автоматів АКМС і АКС-74У (зброї із аналогічною будовою);

4) з приєднанням до автомата багнетом.

7. При стрільбі з підствольного гранатомета необхідно пам'ятати, що детонатор гранати зводиться на відстані від 10 до 40 метрів від дульного зрізу ствола гранатомета, тому на цій відстані не повинно бути перешкод, при зіткненні з якими може спрацювати детонатор.

8. Під час поводження з пострілами забороняється:

1) піддавати гранати механічному та термічному впливам;

2) здійснювати будь-яке розбирання пострілів та їх елементів;

3) використовувати для стрільби гранати, які мають зелений наліт або вм'ятини на капсулі, тріщини або вм'ятини на детонаторі, корпусі, дні гранати, а також мають проколи кільця з фольги, встановленого всередині втулки металевих заряду;

4) використовувати для стрільби гранати, пошкоджені після падіння, та торкатися гранат, які не розірвалися після стрільби. Вони підлягають знищенню на місці їх падіння з дотриманням відповідних запобіжних заходів.

9. Під час поводження з пострілами дотримуються таких заходів безпеки:

1) не допускаються падіння гранат, пострілів та гранат з пороховими зарядами;

2) гранати та постріли перевозяться тільки в призначеному упакованні;

3) гранати та постріли переносяться в призначених для цього сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах);

4) гранати та постріли зберігаються в теплу пору року в тіні для запобігання дії сонячних променів;

5) гранати та постріли необхідно берегти від вологи, механічного та термічного впливу;

6) відкривається пенал і виймається пороховий заряд тільки перед стрільбою;

7) запобіжний ковпачок знімається тільки перед заряджанням гранатомета;

8) запобіжники, запобіжні ковпачки і чеки зберігаються до закінчення стрільби;

9) у разі стрільби під час дощу або снігу запобіжний ковпачок не знімається (якщо це не передбачено його конструкцією).

10. У разі порушення поліцейськими зазначених вимог ведення вогню негайно припиняється. Поліцейський, який допустив порушення заходів безпеки, знімається з рубежу відкриття вогню.

Заходи безпеки при виконанні вправ з бойовою ручною гранатою

1. При виконанні вправ з бойовою ручною гранатою в пішому порядку або з бойової машини слід дотримуватись таких заходів безпеки:

1) заряджати бойову гранату дозволяється безпосередньо перед її використанням та за командою керівника стрільб;

2) не допускаються до кидання бойових гранат особи, які не засвоїли матеріальну частину гранати, заходи безпеки при поводженні з гранатами та порядок і правила їх кидання, застосування, використання;

3) поліцейські повинні бути в шоломах для захисту;

4) гранати та запали видаються лише перед виконанням вправи;

5) забороняється розбирати бойові гранати та усувати в них несправності, переносити їх не в гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах);

6) оберегати гранати та запали від сильних поштовхів, ударів, вогню, бруду та вологості;

7) бойові гранати та запали поліцейські переносять окремо один від одного, у гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах), при цьому запал повинен бути загорнений у папір або ганчірку;

8) заряджати гранату (вставляти запал) дозволяється після її огляду та перед киданням і лише за командою керівника стрільб;

9) кидання оборонних осколкових гранат та протитанкових гранат проводиться з-за укриття, яке може захистити від поранення;

10) у разі, якщо гранату не кинули і запобіжну чеку не вийняли, розрядження проводиться тільки під наглядом керівника стрільб та фахівця вибухотехнічного підрозділу;

11) район кидання ручних гранат оточується в радіусі не менше 350 метрів;

12) гранати, які не розірвалися, знищуються підривом на місці. Облік таких гранат веде керівник стрільб;

13) поліцейські, які не задіяні у киданні гранат, повинні перебувати в укритті або на відстані не ближче 350 метрів від особи, яка її кидає;

14) забороняється виходити з укриття раніше 10 секунд після вибуху;

15) під час кидання декількох гранат наступну слід кидати не раніше ніж через 5 секунд після вибуху попередньої.

2. Під час поводження з бойовими гранатами забороняється:

1) заряджати та розряджати гранати без команди та без нагляду керівника стрільб;

- 2) розбирати гранати та усувати несправності;
 - 3) переносити гранати не в гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах) та/або за кільце запобіжної чеки;
 - 4) торкатися гранат, що не розірвалися.
3. Для вивчення будови гранат, прийомів і правил їх кидання використовують навчальні, навчально-імітаційні гранати і плакати.

26. Проходження служби в поліції.

Служба в поліції є особливим видом мілітаризованої державної служби, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Працівники поліції перебувають на посадах у державних органах та їх апараті, на професійній основі виконують завдання і функції держави, одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Проходження служби в органах внутрішніх справ складається з прийому на службу, просування по службі, присвоєння спеціальних звань, умов проходження служби, припинення служби та ін.

Згідно статті 49 Закону України "Про Національну поліцію" на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою. До кандидатів на службу у поліції встановлюються особливі вимоги щодо професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я, щодо таких кандидатів проводяться спеціальні перевірки та обстеження. Важливою новацією Закону України "Про Національну поліцію" є долучення до процесу підбору і просування кадрів поліцейських комісій за участю не лише керівного складу поліції, але і громадськості, можливість проходження за згодою кандидатів тестування на поліграфі.

Також особливістю проходження служби в поліції є конкурсний порядок призначення на посади осіб, які вперше приймаються на службу в поліції з призначенням на посади молодшого складу поліції. Щодо призначення на вищі посади в порядку просування по службі, то їм може передувати проведення конкурсу або ж атестації.

Згідно статей 49 та 61 Закону України "Про Національну поліцію" не можуть бути призначені поліцейськими особи, які:

- 1) визнані недієздатними або обмежено дієздатними;
- 2) засуджені за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, незалежно від статусу зняття чи погашення їх судимостей, а також засуджені за вчинення інших злочинів, якщо їх судимість не погашена або не знята, або які реабілітовані;
- 4) мають щодо себе припинене кримінальне провадження з нереабілітуючих підстав;
- 5) були піддані заходам адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

6) відмовляються від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання ними службових обов'язків потрібен такий допуск;

7) мають захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції, яке міститься у спеціально затвердженому переліку;

8) не мають громадянства України та/або мають громадянство (підданство) іноземної держави;

9) надали завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції;

10) відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського;

11) звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України "Про очищення влади".

Додатковими обмеженнями у політичних правах поліцейських є те, що вони не можуть бути членами політичних партій, організовувати та брати участь у страйках.

Працівники поліції виконують службу на засадах присвоєння спеціальних звань молодшого, середнього та вищого складу.

Статті 63-71 Закону України "Про Національну поліцію" встановлюють особливості проходження служби поліцейських, такі як контрактний порядок проходження служби, присягу, питання сумісництва, відрядження та переведення до інших органів, тимчасового виконання обов'язків тощо.

Загальний граничний термін перебування на службі поліцейських встановлюється до досягнення ними 55-річного віку, для деяких категорій осіб він може бути продовжений.

Згідно статті 77 Закону України "Про Національну поліцію" поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється: у зв'язку із закінченням строку контракту; через хворобу; за віком; у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів; через службову невідповідність; у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби; за власним бажанням; у зв'язку з переходом на роботу до інших міністерств і відомств (організацій); у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі; у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення; у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

27. Правове регулювання організації службової підготовки працівників Національної поліції.

Організація службової підготовки в органах Національної поліції регулюється Наказом МВС України 26 січня 2016 року № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України».

Положення про організацію службової підготовки працівників Національ-

ної поліції України визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України.

Службова підготовка – система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності.

Основними завданнями службової підготовки є:

підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;

вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;

удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими.

Види службової підготовки:

функціональна підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності, необхідних для успішного виконання ним службових обов'язків;

загальнопрофільна підготовка – це комплекс заходів, спрямованих на набуття і вдосконалення поліцейським умінь та навичок практичного застосування теоретичних знань щодо формування готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань;

тактична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;

вогнева підготовка – це комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо;

фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності.

Усі види службової підготовки є взаємопов'язаними між собою.

Орієнтовними формами службової підготовки є:

навчальні заняття в групах за місцем служби;

навчальні збори - це форма організації службової підготовки поліцейських, яка передбачає підвищення їх професійної готовності до виконання службових завдань, що проводиться на базі тренінгового центру або закладу (установи);

самостійне навчання (проводиться впродовж усього строку служби полі-

цейського з метою безперервного, систематичного поповнення та поглиблення знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання службових завдань).

Керівники поліції всіх рівнів є відповідальними за організацію службової підготовки в підпорядкованих підрозділах.

Поліцейські зобов'язані відвідувати заняття в системі службової підготовки. Виняток становлять особи, які перебувають на добовому чергуванні, лікаряному, сесії, у відпустці, відрядженні.

Умови організації та проведення занять з вогневої (у тому числі практичних стрільб) та фізичної підготовки перемінного складу (курсантів, слухачів) передбачені навчальними планами та програмами їх навчання.

Організація службової підготовки в органі (закладі, установі) поліції здійснюється відповідно до письмового наказу його керівника, в якому:

- визначаються завдання на новий навчальний рік;

- здійснюється розподіл поліцейських за навчальними групами з урахуванням специфіки службової діяльності;

- визначається день тижня, час та місце проведення занять, керівники навчальних груп, інструктори (у тому числі позаштатні) з особистої безпеки;

- затверджується склад комісії з перевірки рівня службової підготовленості поліцейських перед призначенням їх на вищі посади та вогневої підготовки перед закріпленням за ними вогнепальної зброї.

Уся планова документація розробляється до початку навчального року. Заняття зі службової підготовки проводяться згідно з тематичним планом і розкладом занять.

З метою отримання поліцейськими необхідних знань, умінь і навичок та вдосконалення їх рівня професійної майстерності керівникам органів (закладів, установ) поліції на місцях дозволяється планувати проведення додаткових занять зі службової підготовки.

Учасниками навчального процесу в системі службової підготовки є поліцейські, а також інші особи, які беруть участь у навчальних заняттях (навчальних зборах, перевірках рівня службової підготовленості) або залучаються до організації їх проведення в установленому порядку, а саме:

- керівник органу (закладу, установи) поліції;

- керівник навчальної групи;

- особа, яка проводить заняття;

- інструктор з особистої безпеки (у тому числі позаштатний);

- особа, відповідальна за ведення обліково-планової документації;

- особовий склад навчальної групи;

- інші учасники (за необхідності).

Основними видами проведення занять у системі службової підготовки є:

- лекція - вид навчального заняття, під час якого здійснюється орієнтовне ознайомлення особового складу навчальної групи з ключовими елементами предмета вивчення;

- семінар - вид навчального заняття, під час якого здійснюється обговорення особовим складом навчальної групи попередньо визначеної теми;

практичне заняття - вид навчального заняття, під час якого особовим складом навчальної групи засвоюються теоретичні положення попередньо вивченого навчального матеріалу шляхом виконання відповідних модельованих завдань;

контрольно-перевірочне заняття - вид навчального заняття, під час якого здійснюється перевірка рівня знань, умінь та навичок особового складу навчальної групи за тематикою, що вивчається.

Для проведення занять зі службової підготовки використовується навчально-матеріальна база органів (закладів, установ) поліції, а саме:

навчальні кабінети (зала, клас, лабораторія тощо), які обладнані технічними засобами навчання (у тому числі мультимедійною технікою);

навчальні споруди (спортзал, тир, стрільбище, полігон, смуга з перешкодами);

стадіони, спортивні майданчики тощо.

Навчання в системі службової підготовки проводяться з:

керівниками структурних підрозділів апарату НП, керівниками апаратів МТОНП, ГУНП, керівниками закладів (установ), їх заступниками - на семінарах, тренінгах, конференціях, які проводить керівництво апарату НП за тематикою, затвердженою в установленому порядку;

керівниками структурних (у тому числі територіальних) підрозділів апаратів МТОНП, ГУНП, їх заступниками - на семінарах, які проводить керівництво апаратів МТОНП, ГУНП за тематикою, затвердженою в установленому порядку, двічі на рік (не менше 20 академічних годин);

поліцейськими апарату НП, апаратів МТОНП, ГУНП, закладів (установ), територіальних підрозділів - у повному обсязі тематичних планів зі службової підготовки, затверджених в установленому порядку.

Навчання з функціональної підготовки передбачає вивчення:

міжнародно-правових актів та законодавства України у сфері дотримання прав і свобод людини та громадянина;

особливостей застосування нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції України, залежно від специфіки і профілю службової діяльності, а також удосконалення навичок складання службових та процесуальних документів;

вимог щодо дотримання поліцейськими дисципліни і законності;

прийомів та способів успішного виконання службових завдань відповідно до службових обов'язків поліцейського, а також вимог трудової дисципліни;

етичних норм поведінки та толерантності при виконанні поліцейським службових обов'язків, а також у повсякденному житті;

позитивного досвіду у роботі Національної поліції України, правоохоронних та поліцейських органів зарубіжних держав;

аспектів удосконалення процесу управління органами поліції та людськими ресурсами.

Навчання з тактичної підготовки передбачає набуття та вдосконалення поліцейськими навичок щодо:

збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну обстановку, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень;

формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах;

перевірки документів у підозрілих осіб, доставляння правопорушників до підрозділу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу;

огляду місць можливого перебування осіб, які переховуються від слідства і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання;

дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних);

припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень;

затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу;

припинення протиправних дій за допомогою вогнепальної зброї, застосування та використання зброї в службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження);

володіння прийомами особистої безпеки в типових та екстремальних ситуаціях, у разі силового припинення протиправних проявів, а також у разі аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій;

ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації;

з інших питань тактичної підготовки, які виникають у процесі службової діяльності.

До складу загальнопрофільної підготовки входять:

безпека життєдіяльності;

домедична підготовка.

Навчання має бути практично спрямованим:

з безпеки життєдіяльності - не менше 30 відсотків загального навчального часу з цього виду підготовки;

з домедичної підготовки - не менше 70 відсотків загального навчального часу з цього виду підготовки.

Безпека життєдіяльності - це навчання, спрямоване на здобуття поліцейськими теоретичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для формування готовності до мінімізації і нейтралізації небезпек, що можуть загрожувати життю і здоров'ю поліцейського або інших осіб, а також збереженню матеріальних цінностей.

Навчання з безпеки життєдіяльності являє собою сукупність взаємоузгоджених:

навчально-організаційних заходів з практичної підготовки (тренувань, навчань) поліцейських до захисту і дій у надзвичайних ситуаціях;

методик навчання поліцейських з надання домедичної і першої медичної допомоги в разі виникнення надзвичайних ситуацій;

інструктажів та занять з навчання поліцейських щодо надання допомоги потерпілим, з правил поведінки та дій при виникненні аварії, пожежі, стихійного

лиха, що проводяться в системі навчання з питань охорони праці та пожежної безпеки.

Домедична підготовка - це навчання, спрямоване на здобуття поліцейським теоретичних знань з основ медичної допомоги та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для надання домедичної допомоги особам, які її потребують.

Навчання з домедичної підготовки передбачає формування у поліцейських знань і вдосконалення практичних умінь та навичок щодо:

надання само- і взаємодопомоги в разі отримання травматичних пошкоджень і поранень, отруєння, нещасного випадку, раптового захворювання тощо; профілактики захворювань.

Навчання з вогневої підготовки передбачає:

вивчення матеріальної частини зброї, її тактико-технічних характеристик, заходів безпеки при поводженні з нею, а також порядку і правил її застосування та використання;

формування та вдосконалення у поліцейських практичних навичок умілого та безпечного поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, усунення затримок при стрільбі тощо);

виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах, з різних положень, з перенесенням вогню по мішенях тощо;

відпрацювання нормативів з вогневої підготовки.

Складові фізичної підготовки:

загальна фізична підготовка;

тактика самозахисту та особистої безпеки (далі - тактика самозахисту).

Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських:

рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;

витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;

навику самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;

практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо.

Загальна фізична підготовка опановується поліцейськими самостійно. Заняття із тактики самозахисту проводяться в навчальних групах за місцем служби та на навчальних зборах. Окремі елементи загальної фізичної підготовки, а саме фізичні вправи, що сприяють швидкій адаптації поліцейського до зміни навантажень, відпрацьовуються на заняттях із тактики самозахисту.

Організація навчальних занять з фізичної підготовки визначає відповідно до таких категорій поліцейських та їх вікових груп:

категорії:

перша - поліцейські підрозділу поліції особливого призначення;

друга - поліцейські територіального підрозділу;
третя - поліцейські структурного підрозділу апарату НП, апаратів МТОНП, ГУНП, закладу (установи);

вікові групи:

- I - чоловіки та жінки віком до 25 років включно;
- II - чоловіки та жінки віком від 26 до 30 років включно;
- III - чоловіки та жінки віком від 31 до 35 років включно;
- IV - чоловіки та жінки віком від 36 до 40 років включно;
- V - чоловіки та жінки віком від 41 до 45 років включно;
- VI - чоловіки та жінки віком від 46 до 50 років включно;
- VII - чоловіки віком понад 50 років.

Поліцейські, які за станом здоров'я не можуть бути допущені до практичних занять з фізичної підготовки (отримали травму, поранення, перенесли захворювання тощо), за призначенням лікаря тимчасово займаються лікувальною фізичною культурою (ЛФК). Звільнення із зазначенням обмеження щодо окремих видів фізичних навантажень для поліцейських цієї групи здійснюється згідно з довідкою, яку видає медична установа. Окрім лікувальної фізичної культури вони зобов'язані відвідувати заняття з тактики самозахисту для засвоєння навчального матеріалу (використання спеціальних засобів та вогнепальної зброї), необхідного для виконання службових завдань, без активної (силової) участі в них.

Поліцейські, які несуть службу в зоні відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення внаслідок Чорнобильської катастрофи, складають заліки лише із тактики самозахисту.

Планові навчальні заняття з фізичної підготовки проводяться з поліцейськими в робочий час упродовж усього навчального року з розрахунку для:

першої категорії - не менше 144 годин на рік (не менше 4 академічних годин на тиждень);

другої категорії - 108 годин на рік (не менше 3 академічних годин на тиждень);

третьої категорії - 72 години на рік (не менше 2 академічних годин на тиждень).

Заняття та складання заліків з фізичної підготовки проводяться в спортивній формі одягу або однострої залежно від теми заняття, що визначається особою, яка їх проводить.

Перевірка рівня службової підготовленості проводиться з метою оцінювання як окремого поліцейського, так і підрозділу, органу (закладу, установи) поліції в цілому та здійснюється відповідно до:

наказів організаційно-розпорядчого характеру Національної поліції України (для перевірки органу (закладу, установи) поліції);

наказів Міністерства внутрішніх справ України (для перевірки вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських).

При здійсненні перевірки вивчається:

якість та ефективність навчання в системі службової підготовки;

обсяг вивченого на момент перевірки навчального матеріалу, передбачено-

го тематичним планом;

рівень засвоєння поліцейськими навчального матеріалу та вміння застосовувати ці знання на практиці;

готовність поліцейських до виконання службових завдань;

стан та наявність навчально-матеріальної бази, її оснащення;

роль керівника структурного (у тому числі територіального) підрозділу, органу (закладу, установи) поліції в організації навчання.

Контроль за рівнем службової підготовленості поліцейських здійснюється під час:

призначення поліцейського на вищу посаду, інструктажу перед заступанням на службу, проведення навчального (контрольно-перевірочного) заняття, здачі заліків за підсумками проходження навчально-перевірочного збору, закріплення вогнепальної зброї;

проведення комплексного інспектування, контрольної, цільової та підсумкової перевірок.

Форми перевірки рівня знань та умінь поліцейського:

письмове виконання завдань (тестування);

практичне виконання вправ, нормативів, ситуативних завдань;

усне опитування (проводиться виключно в межах навчального заняття та під час інструктажу перед заступанням на службу поліцейського).

Рівень знань поліцейського визначається під час:

комплексного інспектування, контрольної, цільової, підсумкової перевірок та призначення на вищу посаду шляхом виконання тестових завдань з функціональної підготовки, тестових та/або ситуативних завдань із загальнопрофільної, тактичної підготовок, тестових завдань, вправ зі стрільби та нормативів з вогневої підготовки, ситуативних завдань і контрольних вправ з фізичної підготовки;

проведення навчально-перевірочного збору шляхом виконання тестових та/або ситуативних завдань із загальнопрофільної, тактичної підготовок, тестових завдань, вправ зі стрільби і нормативів з вогневої підготовки, ситуативних завдань і контрольних вправ з фізичної підготовки;

закріплення вогнепальної зброї шляхом виконання тестових завдань щодо заходів безпеки при поводженні зі зброєю, порядку і правил її застосування та використання, матеріальної частини зброї, а також практичного виконання вправ зі стрільби та нормативів з вогневої підготовки.

28. Правовий та соціальний захист працівників поліції.

Призначення системи соціально-правового захисту полягає у сприянні якісному вирішенню поставлених перед працівником завдань, що в кінцевому результаті впливає на рівень забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів громадян.

Організаційно соціально-правовий захист персоналу національної поліції складається з правового, соціального і фізичного захисту, має за мету комплектування системи висококваліфікованим персоналом, повинен не лише компенсувати важкі умови праці представників правоохоронних органів, але і довести їх

до рівня загального балансу прав і обов'язків, які мають інші категорії робітників та службовців.

Заходи забезпечення соціального і правового захисту поліцейських здійснюються на основі законів України "Про Національну поліцію", "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів", "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" та інших.

Правовий захист поліцейських являє собою систему юридичних засобів реалізації та захисту життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканності, інших громадянських і політичних прав, а також власності працівників поліції та їх близьких.

Поліцейські, а також члени їхніх сімей знаходяться під захистом держави, їх безпека, честь і гідність охороняються законом.

Стаття 62 Закону України "Про Національну поліцію" встановлює гарантії професійної діяльності поліцейських:

- під час виконання покладених на поліцію повноважень вони є представниками держави;
- їх законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами;
- під час виконання покладених на них обов'язків працівники поліції підпорядковуються тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику; лише такий керівник (за винятком випадків, прямо передбачених законом), може надавати будь-які вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського;
- втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком юридичну відповідальність;
- у разі затримання поліцейського за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо нього тримання під вартою як запобіжного заходу його тримають окремо від інших категорій осіб.
- для забезпечення власної безпеки поліцейські мають право придбавати у власність спеціальні пристрої (зброю) не смертельної дії.

До числа норм правового захисту працівників поліції обґрунтовано відносять можливість невиконання злочинного (неправомірного) наказу чи розпорядження і звільнення від кримінальної відповідальності за невідоме виконання такого наказу (стаття 41 Кримінального кодексу України).

Під соціальним захистом працівників поліції розуміється діяльність держави щодо встановлення та реалізації гарантій соціально-економічних і соціально-культурних прав, що спрямована на забезпечення процесу якісної діяльності, формування та розвитку професійних якостей та задоволення матеріальних та моральних потреб.

Соціальний захист працівників поліції диференціюється залежно від їх ка-

тегорій за статусом і реалізується в наступних формах: особливі питання проходження служби й оплати праці, державне обов'язкове особисте страхування та пенсійне забезпечення; медичне обслуговування; державна соціальна допомога; пільги та компенсації.

Так, за статтею 59 Закону України "Про Національну поліцію", час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Для поліцейських установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, – шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Також статтею 91 Закону України "Про Національну поліцію" встановлюються особливості служби у святкові та вихідні дні; із змінним або нерівномірним графіком, у нічний час. Кожний із цих особливих графіків несення служби передбачає особливості робочого часу і часу відпочинку, оплати праці та інших компенсацій. Наприклад, поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім тих, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону.

Стаття 95 Закону України "Про Національну поліцію" гарантує поліцейським безоплатне медичне забезпечення, а стаття 96 – встановлює право надання тим працівникам, які потребують поліпшення житлових умов, надання житлової площі в першочерговому порядку.

Закон України "Про Національну поліцію" крім наведених положень урегульовує такі соціальні гарантії, як отримання одноразових допомог, першочергове зарахування на навчання дітей поліцейських, призначення пенсій за спеціальним законом.

29. Відповідальність працівників поліції за порушення законодавства України.

Вчинення правопорушень та злочинів у службовій діяльності працівників поліції, а так само допущення ними інших порушень законодавства вимагають невідкладної та посиленої реакції з боку держави. Адже такі дії зневіряють людей у авторитеті держави та її органів влади, нівелюють зусилля з розбудови правової держави та призводять до правового нігілізму з боку окремих громадян.

Тому в кожному випадку вчинення правопорушення працівником поліції законодавство передбачає настання юридичної відповідальності.

Згідно статті 19 Закону України "Про Національну поліцію" у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

Дисциплінарна відповідальність працівників поліції сьогодні визначається Законом України "Про Дисциплінарний статут ОВС України" та полягає у виконанні норм Конституції, законів та підзаконних актів України. Невиконання чи неналежне виконання поліцейськими вимог службової дисципліни передбачає накладення дисциплінарного стягнення його керівником. Згідно статті 14 цього закону накладанню дисциплінарного стягнення передують службове розслідування, яке має на меті встановити обставини проступку та ступінь вини працівника поліції.

Система дисциплінарних стягнень визначена у статті 12 Закону України "Про Дисциплінарний статут ОВС України": 1) усне зауваження; 2) зауваження, яке оформлюється письмово; 3) догана; 4) сувора догана; 5) попередження про неповну посадову відповідність; 6) звільнення з посади, яку займає порушник дисципліни; 7) пониження в спеціальному званні на один ступінь; 8) звільнення з органів внутрішніх справ. Зазвичай разом із дисциплінарним стягненням винний працівник ОВС також втрачає преміальні виплати, що здійснює майновий вплив на нього.

Важливо відмітити додатковий характер дисциплінарних санкцій щодо інших видів юридичної відповідальності: працівники поліції, яких притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, водночас можуть нести і дисциплінарну відповідальність, якщо вчинення правопорушення також дискредитує поліцію України.

Слід відмітити змішаний характер відповідальності працівників поліції за адміністративні правопорушення. Так, стаття 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає, що працівники поліції несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. Органи та посадові особи, яким надано право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про правопорушення для вирішення питання про притягнення винних поліцейських до дисциплінарної відповідальності.

Разом з тим, за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах, як і інші громадяни. Виключенням із загальної адміністративної відповідальності працівників поліції є неможливість застосування таких адміністративних стягнень як громадські роботи, виправні роботи та адміністративний арешт.

Кримінальна відповідальність працівників поліції за вчинені злочини при виконанні службових обов'язків передбачена Кримінальним кодексом України. Відповідальність працівників поліції передбачена в Кримінальному кодексі України за такі злочини в сфері службової діяльності: зловживання владою або

службовим становищем (стаття 364), перевищення влади або службових повноважень (стаття 365), службове підроблення (стаття 366), декларування недостовірної інформації (стаття 366¹), службова недбалість (стаття 367), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (стаття 368), незаконне збагачення (стаття 368²), зловживання впливом (стаття 369²), провокація підкупу (стаття 370). Крім цього працівники поліції несуть кримінальну відповідальність і за злочини проти правосуддя, зокрема завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (стаття 371), притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (стаття 372), примушування давати показання (стаття 373), порушення права на захист (стаття 374), невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (стаття 380), розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (стаття 381), невиконання судового рішення (стаття 382), розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (стаття 387).

Щодо цивільно-правової відповідальності працівників поліції, відмітимо, що згідно до статті 19 Закону України "Про Національну поліцію", держава відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень. Проте виходячи з персонального характеру відповідальності за вчинені правопорушення, державний орган, який забезпечив виплату відшкодування особі суми матеріальної чи моральної шкоди, може ініціювати регресне провадження у цивільному судочинстві щодо відшкодування цих витрат винним працівником поліції.

При порушенні працівником поліції прав і законних інтересів громадянина поліція зобов'язана вжити заходів до поновлення цих прав, відшкодування завданих матеріальних збитків, на вимогу громадянина публічно вибачитися. Обсяг відшкодування, його підстави та порядок визначаються Законом України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду".

30. Запобігання та протидія корупції в діяльності органів поліції.

Корупція і зловживання владою визнаються особливо негативними явищами у діяльності органів публічної влади. Тому протидія корупції в органах внутрішніх справ є важливим напрямом діяльності, яку координують вищі посадові особи в Україні.

Згідно статті 1 Закону України "Про запобігання корупції" корупція — використання суб'єктом корупційних правопорушень наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди суб'єкту корупційних правопорушень або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Працівники поліції належать до суб'єктів антикорупційних обме-

жень та відповідальності.

Так, зазначеним Законом, а також Законом України "Про Національну поліцію" встановлено такі обмеження, що запобігають корупційним вчинкам:

1. Працівникам поліції забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах (стаття 22 Закону України "Про запобігання корупції").

2. Працівникам поліції забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку із здійсненням діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави, або якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи. Виключенням з цього обмеження є подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи (стаття 23 Закону України "Про запобігання корупції").

3. Працівникам поліції заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю; входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації) (стаття 25 Закону України "Про запобігання корупції").

4. Працівникам поліції заборонено протягом року з дня припинення діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з підприємницькими структурами, якщо поліцейські здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих організацій; розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом; протягом року з дня припинення діяльності представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент звільнення з поліції (стаття 26 Закону України "Про запобігання корупції").

5. Працівники поліції не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам. Про наявність такого конфлікту інтересів вони зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб. Це обмеження не стосується

осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах (стаття 27 Закону України "Про запобігання корупції").

6. Працівники поліції зобов'язані вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів; повідомляти про це безпосереднього керівника або Національне агентство з питань запобігання корупції; не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів; вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів. Працівники поліції не можуть прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності всупереч закону на користь своїх приватних інтересів або приватних інтересів третіх осіб.

Безпосередній керівник або керівник органу поліції, якому стало відомо про конфлікт інтересів підлеглої йому особи, зобов'язаний вжити заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи: 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; 3) обмеження доступу особи до певної інформації; 4) перегляду обсягу службових повноважень особи; 5) переведення особи на іншу посаду; 6) звільнення особи. Ці засоби мають бути також здійснені/ініційовані самостійно, а у випадку нездійснення, мають бути здійснені Національним агентством з питань запобігання корупції (статті 28-29 Закону України "Про запобігання корупції").

Законодавство встановлює також особливі інструменти запобігання корупції, контролю за потенційними суб'єктами антикорупційної відповідальності, зокрема декларування доходів та витрат, контроль способу життя, громадський моніторинг антикорупційної діяльності тощо.

За вчинення корупційних правопорушень поліцейськими настає кримінальна відповідальність, а за менш значні правопорушення, пов'язані з корупцією – адміністративна.

31. Правові засади забезпечення охорони публічного порядку.

Публічний порядок — це система суспільних відносин, які складаються і розвиваються в публічних місцях під впливом правових та соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі.

Завданням охорони публічного порядку є припинення порушень та притягнення винних до відповідальності, а також попередження порушень і, тим самим, створення сприятливих умов для реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод. Охорона публічного порядку передбачає застосування державою та громадянами системних заходів щодо недопущення порушень публічного порядку.

Заходи щодо забезпечення охорони публічного порядку включають в себе:

- 1) прийняття нормативних актів, що визначають завдання охорони публічного порядку;
- 2) формування системи державних органів, до повноважень яких належить забезпечення публічного порядку та його охорона;
- 3) надання правових можливостей інститутам громадськості брати участь у охороні публічного порядку та здійснювати контроль за державними органами з цього приводу;
- 4) діяльність уповноважених органів державної влади та громадських організацій щодо реалізації змісту нормативних актів із забезпечення охорони публічного порядку.

Правові основи охорони публічного порядку об'єднують положення нормативно-правових актів, що визначають компетенцію і повноваження, завдання і функції органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань у сфері охорони публічного порядку:

1. Правові норми, що безпосередньо регулюють питання організації охорони публічного порядку. Вони містяться в Законах України "Про Національну поліцію", "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про Національну гвардію України», "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону".

2. Правові норми, які опосередковано регулюють забезпечення публічного порядку. Їх можливо знайти у Законах України "Про правовий режим надзвичайного стану", "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" та ін.

3. Охоронні правові норми, які гарантують забезпечення публічного порядку та визначають наслідки протиправних дій, спрямованих на порушення публічного порядку. Це загальні правила та конкретні склади правопорушень і злочинів які посягають на публічний порядок і безпеку, які містяться у Кодексі України про адміністративні правопорушення та Кримінальному кодексі України.

4. Правові акти, які визначають діяльність уповноважених державою органів, що працюють у сфері забезпечення охорони публічного порядку. Наприклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 Положення про Міністерство внутрішніх справ України.

5. Правові акти, що гарантують можливості брати участь у охороні публічного порядку інститутам громадськості. Наприклад, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 року № 1872 типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону.

6. Підзаконні акти уповноважених державою органів, спрямовані на правове регулювання охорони публічного порядку. Наприклад, Наказ МВС України від 10 грудня 2016 р. № 1560 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності».

7. Локальні акти (плани, розрахунки, накази) місцевих органів виконавчої влади, громадських формувань із урегулювання повсякденних питань охорони

публічного порядку.

32. Співвідношення правопорядку, публічного порядку та публічної безпеки у діяльності поліції.

Зміст категорій "законність", "правапорядок", "публічний порядок", "публічна безпека", їх співвідношення складають сутність заходів із забезпечення прав людини та повноважень органів державної влади в суспільстві, вірне їх поєднання формує концепцію діяльності поліції. Забезпечення цих понять є визначальними основами діяльності Національної поліції.

Категорії "законність" і "правапорядок" є вихідними основами життєдіяльності суспільства. **Законність** є правовим режимом точного виконання чинних законів усіма суб'єктами права (державними і недержавними, колективними та індивідуальними), при додержанні законності забезпечуються права і виконуються обов'язки людиною, державою і громадянським суспільством.

Результатом законності визнають **правапорядок** — стан буття держави, суспільства та громадян, які реалізують правові норми в системі суспільних відносин і діють правомірно, тобто демонструють **правову (правомірну) поведінку**.

Правапорядку притаманні наступні риси: не порушення загальноправових заборон; безперешкодне здійснення правового становища людини і громадянина, державних і громадських інституцій; реалізація учасниками правовідносин суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків; невідворотність юридичної відповідальності правопорушників у разі невиконання обов'язків, порушення прав і законних інтересів.

Одним із важливих принципів законності і правапорядку є здійснення законів в інтересах людини і для забезпечення її прав: природних (невід'ємних) та закріплених у Конституції, міжнародних стандартах і законах України. Закон не повинен захищати інтереси частки населення: певної партії, нації чи групи людей. Забезпечити таку реалізацію норм законодавства мають усі державні органи, передусім правоохоронні, чільним представником яких є поліція.

Загрозою для забезпечення правапорядку є **правопорушення** як відображення **протиправної поведінки**. Кожне правопорушення конкретне, оскільки його чинить конкретний індивідуальний або колективний суб'єкту певний час, у певному місці.

Кожне скоєння правопорушення, яке посягає на права людини має тягти за собою відповідальність винної особи. Важливо не те, щоб винний був суворо покараний за скоєння правопорушення, а те, щоб жодне правопорушення не залишалося нерозкритим.

Публічний порядок — урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу публічного порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються у громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з

метою задоволення життєвих потреб.

Публічний порядок передбачає: а) всебічне правове і соціальне забезпечення громадського спокою, нормальних умов для праці, відпочинку й побуту людей, зокрема урегульованість цих відносин охоронними правовими нормами, передусім нормами адміністративного і кримінального права; б) забезпеченість охорони публічного порядку ефективною діяльністю правоохоронних органів та громадських формувань; в) наявність юридичної, а також моральної відповідальності за порушення публічного порядку.

Існують різні формулювання змісту публічної безпеки як іншого явища, пов'язаного із правопорядком і публічним порядком. Виходячи із необхідності охоплення різних її складових, **публічну безпеку** можна трактувати як динамічно стійкий стан стосовно несприятливих впливів, які постійно контролюються діяльністю спеціальних державних органів, які повинні створювати умови для розвитку навиків і реалізації соціально значимих потреб людини, її законних прав і свобод, забезпечуючи розвиток і збереження матеріальних та духовних цінностей суспільства, а також територіальну цілісність, суверенітет і конституційний устрій держави.

Основними підрозділами поліції превентивної діяльності є патрульна поліція та служба дільничних офіцерів поліції, тому забезпечення публічної безпеки та порядку доречно розглядати у зв'язку із цими напрямками діяльності поліції. Згідно до Положення про службу дільничних офіцерів поліції (наказ МВС від 11.11.2010 № 550), **публічна безпека** — це стан захищеності інтересів людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних криміногенною ситуацією, стихійним лихом, катастрофами, аваріями, пожежами, пандеміями та іншими надзвичайними подіями.

Отже, публічна безпека є концепцією діяльності державних органів, передусім правоохоронних, що полягає у забезпеченні безпечних умов довкілля, охороною значимих засад суспільної моралі та традицій, захист потреб та інтересів людини, її особистої безпеки.

Тому співставити категорії "правопорядок", "публічний порядок" і "публічна безпека" можливо як широке та вузьке розуміння завдань держави і суспільства, яке повністю або частково полягає у діяльності правоохоронних органів, зокрема поліції превентивної діяльності.

33. Зміст організації та діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.

Актуальним сьогодні є розширення участі громадян і їх об'єднань у охороні громадського порядку, протидії злочинності. З одного боку громадські утворення допомагають ОВС у боротьбі із злочинністю, з іншого — сприяють більшій прозорості діяльності правоохоронних органів, здійснюють громадський контроль.

Виходячи з історичного досвіду діяльності добровільних народних дружин у часи Радянського Союзу, в Україні поширюється практика діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.

Так, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Правові та організаційні основи їх діяльності визначені Законом України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону":

1. Закон України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" надає можливість створювати на засадах громадської самодіяльності зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння поліції, асоціації громадських формувань тощо (стаття 1 Закону).

2. Основними завданнями громадських формувань у сфері охорони публічного порядку є:

- надання допомоги органам поліції у забезпеченні публічного порядку і безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- сприяння органам поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

3. Громадські формування створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Завдання перших — повсякденна організація, спрямування і контроль; других — координація діяльності громадських формувань (стаття 3 Закону). Громадські формування з охорони громадського порядку не є лише прерогативою місцевих органів влади. Територіальні підрозділи поліції можуть брати безпосередню участь в утворенні та сприянні діяльності таких формувань. Громадські формування діють загалом на тих принципах, що визначені для поліції: гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань.

4. Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону не мають права займатися підприємницькою або іншою діяльністю з метою одержання прибутку.

5. Установчі документи (рішення про утворення, статут та деякі інші документи) мають бути погоджені з органом поліції і подаються для реєстрації до відповідного виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті ради, на території якої буде знаходитися керівний орган такого формування (стаття 6 Закону).

6. Членами громадських формувань з охорони громадського порядку можуть бути громадяни України, які досягли 18-річного віку, виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання (стаття 12 Закону).

7. Члени громадських формувань з охорони громадського порядку отримують спеціальне посвідчення і нарукавну пов'язку.

8. Члени громадських формувань з охорони громадського порядку можуть проходити спеціальну підготовку в органах поліції, мають переважне право на вступ до навчальних закладів зі специфічними умовами навчання системи МВС, прийняття на службу в поліцію (статті 12, 18 Закону).

9. Складна і відповідальна служба з охорони публічного порядку може призвести до втрати життя і здоров'я задіяних осіб. Тому стаття 17 Закону передбачає спеціальні правові гарантії для членів громадських формувань: виплата допомоги при загибелі, каліцтві чи інвалідності при виконанні покладених завдань або внаслідок цього, збереження посади і середньої зарплати за основним місцем роботи на час тимчасової непрацездатності.

10. Члени громадського формування з охорони громадського порядку у спеціально передбачених випадках (визначених Законом України "Про Національну поліцію") можуть використовувати спецзасоби індивідуального захисту та самооборони, отримувати їх для виконання своїх завдань від базового органу поліції, отримувати дозвіл на придбання.

11. Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації мають право вирішувати питання щодо забезпечення діяльності громадських формувань, надавати їм службові приміщення, необхідний інвентар та засоби зв'язку (стаття 19 Закону). Приміщення має бути надане в місячний строк після реєстрації громадського формування.

34. Форми та методи участі громадських формувань в охороні публічного порядку.

Основними формами взаємодії поліції і громадських формувань під час охорони публічного порядку можуть бути:

1. Спільна розробка і реалізація заходів щодо охорони публічного порядку і безпеки.

2. Узгодження самостійних дій щодо охорони публічного порядку.

3. Обмін інформацією, що являє спільний інтерес та стосується стану протидії злочинності.

4. Проведення громадськими формуваннями заходів за ініціативою підрозділів поліції.

5. Допомога з боку поліції громадським формуванням у проведенні заходів щодо охорони публічного порядку та ін.

З поміж різних форм взаємодії органів поліції з інститутами громадянського суспільства найбільш ефективними у боротьбі із злочинністю є саме профільні громадські утворення з охорони громадського порядку, адже їх члени мають

повноваження на застосування спецзасобів, правообмежень у спеціальних випадках, загалом більш підготовлені до виконання правоохоронних завдань.

Конкретні **форми та методи діяльності громадських формувань в охороні правопорядку та публічної безпеки** визначені у статті 11 Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону":

1) спільне з працівниками органів поліції патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливого вчинення правопорушень

2) участь в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів;

3) участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Патрулювання здійснюється разом з поліцейськими патрульної служби та дільничними офіцерами поліції, щоденно на патрулювання заступає група членів формування, за їх допомогою в місті додатково забезпечується декілька маршрутів патрулювання, визначених планом органу поліції. Виходячи з досвіду функціонування візцевих громадських формувань з охорони громадського порядку, діяльність громадських формувань організована і здійснюється залежно від пори року. У будні дні зимової пори члени формування задіяні до патрулювання з 17.00 до 24.00, літньої – з 18.00 до 01.00, у вихідні та святкові дні – з 19.00 до 02.00.

Закон України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" передбачає спеціальні **права членів громадських формувань з охорони громадського порядку** під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку після обов'язкового пред'явлення посвідчення члена громадського формування. Стаття 13 Закону дає їх детальний перелік:

1) вимагати від громадян додержання правопорядку, припинення адміністративних правопорушень і злочинів;

2) у разі підозри у вчиненні адміністративних правопорушень і злочинів перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу;

3) спільно з поліцейськими затримувати і доставляти до органу поліції, штабу громадського формування з охорони громадського порядку або громадського пункту охорони порядку осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам і не виконують вимог щодо припинення адміністративного правопорушення;

4) складати протоколи про адміністративні правопорушення;

5) входити до клубів, кінотеатрів, стадіонів, інших громадських місць і приміщень за згодою власника чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень чи злочинів;

6) у невідкладних випадках використовувати транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям або громадянам (за їх згодою) для доставляння до лікувальних закладів осіб, що перебувають у безпорадному стані, а також осіб, які потерпіли від нещасних випадків або правопорушень і

потребують термінової медичної допомоги;

7) у разі порушення водіями Правил дорожнього руху, створення реальної загрози життю або здоров'ю громадян вживати заходів до припинення цього правопорушення, здійснювати перевірку документів у водіїв на право користування та керування транспортними засобами, а також не допускати осіб, які не мають документів або перебувають у стані сп'яніння, до подальшого керування транспортними засобами;

8) під час виконання обов'язків члена громадського формування використовувати за власним бажанням свій або інший приватний автотранспорт за згодою власника або особи, у володінні якої він перебуває;

9) вести роботу серед населення щодо роз'яснення чинного законодавства;

10) застосовувати в установленому порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Щодо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів індивідуального захисту та самооборони слід відзначити, що згідно статті 14 Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" ці засоби можна застосовувати:

1) для самозахисту і захисту громадян від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

2) для припинення групових порушень громадського порядку та державного кордону;

3) для відбиття нападу на будівлі, приміщення державних і громадських організацій, підприємств, установ, транспортні засоби, а також громадян та їх особисту власність;

4) для затримання і доставляння до органу поліції, громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративні правопорушення чи злочини, продовжують заподіювати шкоду оточуючим громадянам або чинять опір;

5) для припинення в разі потреби опору працівникам поліції, іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю.

Обмеження застосовувати спецзасоби до певної категорії осіб відповідають аналогічним нормам для працівників поліції.

Виходячи з наведеного можливо передбачити збільшення форм та участі громадян в охороні громадського порядку. Розширення форм і методів участі громадськості у правоохоронній та правозахисній діяльності, поглиблення партнерських відносин з поліцією, передусім підрозділами превентивної діяльності, буде лише на користь як суспільству, так і державі. Таким чином не лише покращуються реальні показники роботи поліції, але і зростає довіра громадян до правоохоронних органів.

35. Поняття та види адміністративного нагляду, що здійснюється підрозділами поліції.

Адміністративний нагляд є методом діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, дотримання законності та правопорядку в суспільстві, гарантування прав і свобод людини, який полягає у спостереженні за поведінкою фізичних та юридичних осіб згідно до завдань і повноважень органів поліції, попередження і припинення порушень правил співжиття та притягнення винних до юридичної відповідальності. Адміністративний нагляд не має на меті бути підставою для втручання у приватно-правові відносини, його правова природа походить із призначення органів поліції забезпечувати порядок і виконання закону у громадських місцях. Тому держава через систему органів виконавчої влади, у тому числі і поліції, здійснює контроль та нагляд за виконанням правових норм.

У відповідності до чинного законодавства поліція здійснює нагляд за виконанням посадовими особами та громадянами рішень органів державної законодавчої та виконавчої влади з питань охорони публічного порядку.

У залежності від видів адміністративних норм, що регулюють відносини нагляду, адміністративний нагляд поліції можна класифікувати на два види: загальний нагляд за додержанням законодавства, спеціальний нагляд, який здійснюється за деякими категоріями осіб.

Загальний нагляд, у свою чергу, диференціюється на такі підгрупи:

- 1) нагляд за додержанням громадянами та посадовими особами загальнообов'язкових правил (наприклад, правил поведінки у громадських місцях);
- 2) нагляд, який здійснюється щодо визначеного кола суб'єктів (наприклад, виконання іноземними громадянами правил перебування на території України);
- 3) нагляд за дотриманням законодавства щодо окремих напрямів діяльності органів поліції (за додержанням вимог дозвільної системи, щодо попередження дитячої бездоглядності тощо).

Спеціальний нагляд поліції здійснюється щодо окремих категорій осіб. У Законі України "Про Національну поліцію" передбачено здійснення нагляду за особами, які звільнені з місць позбавлення волі, а також контроль за засудженими до кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

Поліція забезпечує під час адміністративного нагляду впровадження в життя вимог законодавчих актів за рахунок широкого роз'яснення їх змісту, а також за допомогою засобів адміністративного примусу (припинення правопорушень, притягнення винних до юридичної відповідальності).

Органи поліції уповноважені здійснювати адміністративний нагляд за виконанням широкого кола правил, що регулюють відносини публічного порядку та безпеки. Ці відносини регулюються Конституцією України та законами України, рішеннями органів місцевого самоврядування.

Адміністративно-правові норми, виконання яких забезпечує здійснення адміністративного нагляду органів поліції можна поєднати в такі групи:

- норми, що регламентують особисту безпеку громадян, їх здоров'я, права і свободи, законні інтереси;

- норми, що регулюють поведінку громадян на вулицях, у парках та інших громадських місцях при проведенні масових заходів, користуванні громадським транспортом та ін.;
- направлені на охорону всіх видів власності (протидія крадіжкам, охорона об'єктів, квартир громадян, вантажів, що перевозяться та ін.);
- норми, які регулюють забезпечення безпеки дорожнього руху, дозвільної системи;
- норми, що діють у сфері міграційних процесів (паспортної системи, прикордонного режиму, виїзду за кордон та в'їзду в Україну громадян, у тому числі іноземних);
- направлені на захист громадського благоустрою (охорона від знищення або пошкодження паркових чи інших міських насаджень, газонів, вуличного покриття);
- норми, спрямовані на регулювання підприємницької діяльності.

Для здійснення адміністративного нагляду підрозділи поліції відповідно до Закону "Про Національну поліцію" та інших нормативних актів наділяються повноваженнями, що дозволяють їм здійснювати спостереження за виконанням посадовими особами і громадянами відповідних правил, виявляти правопорушення, попереджувати та припиняти їх. забезпечувати притягнення винних до відповідальності.

Безпосередньо адміністративний нагляд здійснюють конкретні підрозділи та служби органів Національної поліції. Так, персонал патрульної служби охоронає публічний порядок шляхом безпосереднього спостереження за додержанням громадянами та посадовими особами правил поведінки в громадських місцях; дільничні офіцери поліції перевіряють скарги та заяви громадян про правопорушення, що мали місце на дільниці, перевіряють об'єкти дозвільної системи.

На основі проведення аналізу діяльності органом Національної поліції готується інформація про стан додержання законності та правопорядку для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для реагування та усунення причин і умов правопорушень, вносяться пропозиції щодо удосконалення заходів протидії правопорушенням.

36. Підстави та порядок встановлення і здійснення спеціального адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Адміністративний нагляд — це здійснення спеціальними державними структурами цільового спостереження за дотриманням виконавчо-розпорядчими органами, підприємствами, установами і організаціями та громадянами правил, передбачених нормативними актами.

Спеціальний адміністративний нагляд — це нагляд за поведінкою певної категорії громадян, який встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Цей вид нагляду є примусовим заходом і встановлюється за звільненими з

місць позбавлення волі відповідно до Закону "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" та Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (наказ МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 4.11.2003 № 1303/203).

Цей вид адміністративного нагляду **встановлюється лише стосовно трьох категорій раніше судимих осіб:**

1) засуджених до позбавлення волі за тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

2) засуджених до позбавлення волі за тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів поліції, систематично порушують публічний порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

3) засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Адміністративний нагляд у всіх випадках встановлюється в судовому засіданні одноосібно суддею районного(міського) суду або за місцем дислокації установи виконання покарань, або за місцем проживання особи, щодо якої встановлюється адміністративний нагляд за поданням керівника установи виконання покарань або органу поліції.

Адміністративний нагляд **встановлюється терміном від одного до двох років** і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

Обмеження, які можуть встановлюватися судом:

1) заборона виходу з будинку (квартири) поза визначений час (нічний час), який не може перевищувати восьми годин на добу;

2) заборона перебувати в ресторанах, кафе та інших місцях району (міста), визначених постановою про встановлення обмежень;

3) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста) без дозволу поліції;

4) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

На кожну особу щодо якої встановлено адміністративний нагляд в службі дільничних офіцерів поліції заводиться справа адміністративного нагляду, в якій накопичуються матеріали перевірок за час знаходження особи під наглядом (відповідно до наказу МВС України від 11.11.2010 р. № 550).

Працівники поліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду.

Встановлено два види підстав для припинення адміністративного нагляду: відповідно до постанови суду і автоматичне припинення адміністративного нагляду.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу внутрішніх справ:

- 1) у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;
- 2) достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

Автоматично адміністративний нагляд припиняється:

- 1) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;
- 2) у випадку засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбuvання покарання;
- 3) у разі смерті піднаглядного.

За порушення встановлених обмежень передбачена відповідальність згідно зі статтею 187 Кодексу України про адміністративні правопорушення і статтею 395 Кримінального кодексу України.

37. Правові основи попередження насильства в сім'ї.

Правовою основа протидії насильству в сім'ї є система правових норм, які в комплексно визначають організаційні, процедурні, превентивні та інші заходи, що здійснюються державними органами та неурядовими інституціями, метою яких є профілактика, попередження та припинення насильницьких проявів в сімейних відносинах.

До основних нормативно-правових актів України у сфері попередження насильства в сім'ї належать:

1. Конституція України.
2. Міжнародно-правові стандарти з прав людини, провідним із яких у цій сфері є Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством стосовно жінок та домашнім насильством від 11 травня 2011 р.
3. Сімейний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України.
4. Закони України "Про попередження насильства в сім'ї", "Про Національну поліцію", "Про охорону дитинства", "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей", "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю".
5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу" від 26 квітня 2003 року № 616.
6. Підзаконні акти центральних органів виконавчої влади (спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту і Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї" від 07 вересня 2009 року

№ 3131/386; Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2004 року №38 "Про затвердження заходів щодо виконання Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї" та інші).

Норми Конституції України створюють загальні передумови для створення системи протидії насильства в сім'ї через формування загального правового статусу людини, громадянина, члена сім'ї та визначають сукупність юридичних гарантій та форм правового захисту порушених в наслідок насильства прав суб'єктів сімейних відносин.

Ключовим актом, який у комплексі врегулював питання правових і організаційних основ попередження насильства в сім'ї є Закон України "Про попередження насильства в сім'ї". Відповідно до статті 1 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї", **насильство в сім'ї** – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю. Насильство в сім'ї може бути вчинено тільки всередині сім'ї, тобто між особами, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхніми дітьми; особами, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Положення статті 3 цього Закону визначають **систему суб'єктів, які здійснюють заходи з попередження насильства в сім'ї**:

1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань попередження насильства в сім'ї;

1-1) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань попередження насильства в сім'ї;

2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції;

3) органи опіки і піклування;

4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства:

кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі - кризові центри);

центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також окремі громадяни можуть сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї.

Закон визначає повноваження цих суб'єктів, їх взаємодію між собою та з громадськістю, встановлює спеціальні правообмеження до осіб, які вчинюють насильство у сім'ї.

Кодекс України про адміністративні правопорушення у статті 173² передбачає **адміністративну відповідальність** за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису або не проходження корекційної програми, встановлених на підставі Закону України "Про попередження насильства в сім'ї".

Норми Кримінального кодексу України передбачають **кримінальну відповідальність** за різного виду злочини, які, в тому числі, посягають на відносини між подружжям. Найпоширенішим проявом насильства у сім'ї є фізичне насильство в сім'ї. Це діяння може бути вчинене у вигляді злочинів проти життя, здоров'я, злочинів, які ставлять у небезпеку життя чи здоров'я члена сім'ї, та злочинів проти особистої волі (умисне вбивство (стаття 115); вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (стаття 116); умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (стаття 118); вбивство через необережність (стаття 119); заподіяння потерпілим умисних тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості (статті 121, 122, 125), завдання тяжких тілесних ушкоджень у стані сильного душевного хвилювання та при перевищенні меж необхідної оборони (статті 123 та 124), завдання побоїв і мордування (стаття 126), катування (стаття 127). У ряді інших статей Кримінального кодексу України встановлено також відповідальність за злочини, у яких проявляється психічне, економічне, сексуальне насильство.

Зазначеними підзаконними актами Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади деталізовано порядок попередження насильства в сім'ї, реагування та документування його проявів, захисту прав потерпілих та ресоціалізації правопорушників.

На місцях органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення та програмні документи щодо удосконалення системи заходів із попередження насильства у сім'ї.

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ (АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ

38. Види неюрисдикційних проваджень у діяльності поліції.

Неюрисдикційні провадження є найчисленнішими з-поміж інших груп проваджень, тому що йдеться про справи позитивного характеру, де немає спору чи правового конфлікту.

До неюрисдикційних проваджень у діяльності поліції належать:

1. Реєстраційні.
2. З розгляду пропозицій і заяв громадян.
3. Дозвільні.
4. Контрольно-наглядові.

Реєстраційні провадження посідають важливе місце серед неюрисдикційних проваджень. До них, наприклад, відносяться:

- реєстрація автотранспортних засобів;
- реєстрація річкових і морських суден.

Найбільш поширенішими, реєстраційними провадженнями є: провадження з державної реєстрації транспортних засобів. Зазначене провадження здійсню-

ється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 року "Про затвердження порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів і мотоколясок і інших прирівняних до них транспортних засобів".

Провадження з розгляду пропозицій і заяв громадян – один з видів неюрисдикційних проваджень пов'язаний з практичною реалізацією громадянами прав закріплених Законом України "Про звернення громадян". Необхідно відмітити, що до даного виду неюрисдикційних проваджень не відноситься розгляд скарг, як таке, що засноване на юридичному конфлікті.

Усі види заяв, пропозицій громадян, які надходять до органів поліції, мають загальну назву — звернення. Так, згідно статті 1 Закону України "Про звернення громадян", громадяни мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Дозвільні провадження спрямовані на надання дозволу на реалізацію права, яке відноситься до таких, що здійснюється в визначеному порядку. Дозвільні провадження поділяються на групи:

1. Провадження щодо видачі дозволів (у тому числі узгодження) на заняття певною діяльністю, реалізацію інших особистих прав:

- дозвіл на право управління транспортними засобами і видача свідоцтв про право управління цими засобами;
- узгодження проектів конструкцій транспортних засобів у частині дотримання вимог забезпечення безпеки дорожнього руху;
- узгодження технічних умов щодо розробки нової автомобільної техніки, а також технічних засобів, що використовуються для обслуговування і ремонту автотransпортних засобів.

2. Провадження пов'язані з видачею ліцензій на певний вид діяльності. Наприклад, на ремонт і реалізацію спортивної, мисливської вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, а також холодної зброї, пневматичної зброї калібру більше 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/сек; створення і утримання стрілецьких тирів, стрільбищ, мисливських стендів.

3. Провадження, пов'язані з видачею дозволів на певні об'єкти й операції з ними:

- придбання, збереження, носіння і перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин, щодо збереження і використання яких установлені спеціальні правила;
- на рух транспортних засобів із великогабаритними, великоваговими, небезпечними вантажами;
- на придбання вибухових матеріалів підприємствами й організаціями.

Контрольно-наглядові провадження є частиною адміністративно-процесуальної діяльності і характеризуються низкою особливостей.

По-перше, контрольна діяльність в адміністративному процесі реалізується у кожному з адміністративних проваджень.

По-друге, результати відповідної контрольної діяльності можуть бути підставою для порушення юрисдикційних адміністративних проваджень, у ході яких винні особи залучаються до адміністративної або дисциплінарної відповідальності.

Поліція здійснює внутрішньо-системний контроль, який здійснюється за фінансово-господарською діяльністю з метою виявлення й усунення фактів порушення фінансової дисципліни, заподіяння збитків, безгосподарності, перекручування звітності на підприємствах, установах, організаціях, що належать до сфери управління органів поліції.

Також, до контрольно-наглядових проваджень відноситься здійснення загального та спеціального адміністративного нагляду за додержанням законодавства та за поведінкою окремих категорій осіб.

39. Характеристика адміністративно-юрисдикційних проваджень у діяльності поліції.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Національної поліції – специфічна, державно-владна, виконавчо-розпорядча діяльність, яка здійснюється у відповідності до вимог законодавства та полягає у здійсненні публічної безпеки та порядку, попередженні та припиненні злочинів та правопорушень. У процесі такої діяльності вирішується юридична справа, здійснюється правовий захист порушених або оспорюваних інтересів, виноситься юридично-владне рішення щодо застосування відповідної правової санкції, відновлення порушеного права.

До адміністративно-юрисдикційних проваджень поліції належать:

- провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- провадження з розгляду скарг громадян;
- дисциплінарні провадження щодо поліцейських.

Для адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції характерні такі риси:

1. Наявність правового спору (або правопорушення). Тобто, юрисдикція виникає тільки тоді, коли необхідно розв'язати спір про право або у зв'язку з порушенням діючих правових норм.

2. Адміністративно-юрисдикційна діяльність в силу своєї суспільної значущості вимагає належного процесуально-правового регулювання. Встановлення і доведення подій і фактів, їх юридична оцінка здійснюються в рамках особливої процесуальної форми, що є важливою й обов'язковою для юрисдикційної діяльності.

3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність, передбачає змагальність при розгляді справи. Це означає, що сторони адміністративно-правового спору не є пасивними спостерігачами розв'язання справи юрисдикційними органами. Вони

наділені досить широкими процесуальними правами, що дає їм змогу активно захищати свої інтереси, представляти докази, заявляти клопотання, заперечувати пред'явлені докази у здійсненні адміністративного правопорушення.

4. Обов'язковість ухвалення рішення у вигляді правового акту — важлива ознака юрисдикційної діяльності. Як спосіб розв'язання правових конфліктів юрисдикція передбачає необхідність ухвалення остаточного рішення — акту застосування норм права до конкретного випадку.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення особливий різновид адміністративного процесу, який значною мірою врегульований правовими нормами, що закріплені в розділах IV та V Кодексу України про адміністративні правопорушення (глави 18-33).

Застосування під час провадження в справах про адміністративні правопорушення заходів державного примусу обумовлює високий рівень визначеності адміністративно-юрисдикційної діяльності. Так, чітко визначені завдання провадження (стаття 245 КУпАП); обставини, що виключають провадження (стаття 247 КУпАП); такі принципи, як рівність перед законом, законність, змагальність тощо (стаття 249 КУпАП); види доказів (стаття 251 КУпАП); вимоги до найважливіших процесуальних документів, зокрема до протоколу (статті 254-257 КУпАП), постанови по справі (статті 283-286 КУпАП) тощо; заходи забезпечення провадження (стаття 260 КУпАП: адміністративне затримання, особистий огляд, вилучення речей та документів); права учасників провадження (статті 268-275 КУпАП); строки і порядок розгляду справ (статті 277-279 КУпАП); оскарження і опротестування постанов по справі (статті 287-297 КУпАП); виконання постанови (глави 25-33, статті 298-330 КУпАП).

Разом з тим, провадженню з розгляду адміністративних правопорушень не властива складна процедура розслідування справ, на відміну від справ кримінального процесу.

Провадження у справах з розгляду скарг громадян урегульоване нормами Закону України "Про звернення громадян". Цей закон закріплює механізм практичної реалізації громадянами наданого їм Конституцією України права вносити в органи Національної поліції та інші державні органи і громадські організації пропозиції про поліпшення їхньої діяльності, повідомляти про порушення та оскаржувати дії посадових осіб органів Національної поліції, державних органів і громадських організацій. Особи, які не є громадянами України мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України.

Скарга на рішення, що оскаржувалося, може бути подана до органу чи посадовій особі вищого рівня протягом одного року від моменту його ухвалення, але не пізніше одного місяця від часу, коли громадянин ознайомився з винесеним рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються.

Звернення розглядаються й вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, що не потребують додаткового вивчення, вирішуються невідкладно, але не пізніше 15 днів з дня їх отримання. Якщо необхідно провести додаткову перевірку за матеріалами звернення, дозволяється подовжити строк їх розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При

цьому загальний строк вирішення питань, порушених у скарзі, не може перевищувати 45 днів.

Діловодство стосовно звернень передбачає, що всі ці документи реєструються в централізованому порядку за спеціальною системою в затверджених журналах на день їх надходження.

Дисциплінарні провадження щодо співробітників Національної поліції регулюються Кодексом законів про працю, Законами України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», «Про Національну поліцію», внутрішніми правилами органу чи підрозділу внутрішніх справ.

Дисциплінарне провадження з проступків, що їх допустили співробітники Національної поліції, спрямоване на підвищення дисципліни, а також на попередження вчинення подібних дій у майбутньому. Завдяки розглядові справ про дисциплінарні проступки і застосування заходів впливу здійснюється ефективна боротьба з працівниками, які допускають прогули та спізнення, а також недбало виконують свої службові обов'язки.

У здійсненні дисциплінарного провадження необхідно вирізнити декілька етапів. Зокрема, на першому етапі встановлюються підстави, необхідні для порушення дисциплінарного провадження. На другому етапі начальник перед накладенням стягнення має особисто вивчити всі обставини вчинення дисциплінарного проступку. На третьому етапі начальник виносить рішення щодо застосування до співробітника заходів стягнення.

Стягнення оголошується наказом чи розпорядженням і доводиться до працівника під підпис.

40. Правові засади провадження у справах про адміністративні правопорушення у діяльності органів поліції.

До основних нормативно-правових актів, які регулюють здійснення провадження про адміністративні правопорушення відносяться:

- Конституція України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Закон України "Про Національну поліцію";
- Закон України "Про попередження насильства в сім'ї";
- наказ МВС України від 6 листопада 2015 року №1376 "Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції";
- наказ МВС України від 7 листопада 2015 р. № 1395 "Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі" та ін.

У Конституції України визначається система органів виконавчої влади, їхні повноваження, організація діяльності, зовнішні форми правових актів, які стосуються провадження про адміністративні правопорушення. Конституційні положення встановлюють адміністративно-правовий статус громадян, закріплюють

участь об'єднань громадян і трудових колективів у керуванні державними й суспільними справами, обов'язки й відповідальність посадових осіб. Таким чином, в положеннях Конституції України визначено загальні положення про права людини, на яких ґрунтуються положення Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів і наказів, які розкривають порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Детально порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, в розділі 1 "Загальні положення" КУпАП закріплено завдання проваджень у справах про адміністративні правопорушення, положення про адміністративне правопорушення та адміністративну відповідальність, мету та види адміністративних стягнень, що можуть накладатися на правопорушників, а також порядок накладення адміністративних стягнень. Розділ 2 "Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність" КУпАП складається з двох частин: загальної та особливої. Загальна частина закріплює положення щодо поняття адміністративних правопорушень, відповідальності окремих категорій громадян, види адміністративних стягнень та порядок їх накладення. Особлива частина закріплює склади адміністративних правопорушень за порушення особи несуть відповідальність у встановленому порядку. Розділ 3 "Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення" КУпАП визначає підвідомчість справ про адміністративні правопорушення. Розділ 4 "Провадження в справах про адміністративні правопорушення" закріплює загальні положення провадження, вимоги до протоколу про адміністративні правопорушення, заходи забезпечення проваджень, визначає осіб, які можуть брати участь у адміністративному провадженні, а також порядок оскарження рішень по справі про адміністративне правопорушення. Розділ 5 "Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень" закріплює особливості проваджень по виконанню різних видів постанов про адміністративне правопорушення, про вжиття заходів забезпечення адміністративного провадження та ін.

Закон України "Про Національну поліцію" стосується проваджень у справах про адміністративні правопорушення у частині застосування заходів впливу до правопорушників, а також визначає повноваження та обов'язки працівників поліції під час провадження справ про адміністративні правопорушення.

Закон України "Про попередження насильства в сім'ї" закріпив ряд положень, що конкретизують провадження у справах про адміністративні правопорушення, які стосуються вчинення насильства в сім'ї. Визначені спеціальні санкції, що застосовуються до порушників, а також особливий порядок розгляду адміністративних справ щодо проявів насильства в сім'ї.

Наказ МВС України №1376 від 6 листопада 2015 року закріплює інструкцію, яка передбачає порядок оформлення матеріалів, які застосовуються при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, а також роз'яснює порядок їх обліку. Таким чином відповідний наказ розгорнуто закріпив положення Кодексу України про адміністративні порушення у частині проваджень у справах про адміністративні правопорушення працівниками органів поліції.

41. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів поліції.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів поліції - це особливий вид процесуальної діяльності, що врегульована нормами адміністративно-процесуального права та спрямована на обґрунтоване притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Згідно статті 1 Кодексу України про адміністративні правопорушення **завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є:**

- охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України;
- охорона прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій;
- зміцнення законності;
- запобігання правопорушенням;
- виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян;
- забезпечення дотримання встановленого порядку.

Охорона прав і свобод громадян є основним завданням провадження у справ про адміністративні правопорушення. Це завдання випливає з статті 3 Конституції України, згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Охорона власності також розглядається як одне із основних завдань провадження, що узгоджується із нормами Конституції України, згідно з якими держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки, а всі суб'єкти права власності рівні перед законом (частина 4 статті 13 Конституції України).

Із завданнями охорони власності тісно пов'язані завдання захисту прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій від адміністративних правопорушень, спрямованих на забезпечення правил дорожнього руху, правил у галузі зв'язку, захисту інформації тощо.

Важливими завданнями проваджень у справах про адміністративні правопорушення є охорона правопорядку та зміцнення законності. Реалізація цього завдання сприяє також вихованню громадян у дусі поваги до законів та прав людини.

Не всі принципи адміністративної відповідальності містяться у КУпАП, їх можливо виділяти із інших актів адміністративного законодавства. **До принципів провадження в справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів Національної поліції відносяться:**

- принцип законності (стаття 2 Закон України "Про Національну поліцію");

- принцип пріоритету прав та свобод людини і громадянина (стаття 3 Конституції України);
- принцип рівності громадян перед законом (стаття 248 КУпАП);
- принцип демократизму й реалізації права (Конституція України);
- принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства (стаття 2 Закон України "Про Національну поліцію");
- принцип відкритості розгляду справи про адміністративне правопорушення (стаття 249 КУпАП)

Принцип законності під час провадження у справах про адміністративні правопорушення полягає в діяльності поліції лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази.

Принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина заснований на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності найвищою цінністю для держави та її органів. Тобто цей принцип полягає у створенні таких умов під час провадження у справах про адміністративні правопорушення за яких кожна особа могла б гарантувати здійснення і захист їх прав.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності громадян перед законом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

Принцип демократизму та реалізації права полягає у можливості осіб, під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, як безпосередньо, так і з допомогою представника подавати докази, зауваження та оскаржувати рішення по справах про адміністративні правопорушення.

Взаємодія з населенням на засадах партнерства полягає в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб.

З метою визначення причин та умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Принцип відкритості розгляду справи про адміністративне правопорушення полягає в: інформуванні всіх юридично зацікавлених громадян про дату і місце судового розгляду; праві бути присутнім при розгляді своєї справи в суді; праві ознайомленні із матеріалами судової справи та судовим рішенням особам, визначеними законом; фіксації ходу судового засідання технічними засобами.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони приватності або державної таємниці.

42. Класифікація адміністративних правопорушень, що входять до компетенції органів поліції.

Ефективність боротьби органів Національної поліції із правопорушеннями засобами адміністративно-правового впливу залежить від того, наскільки кожний працівник знає коло протиправних діянь, що перебувають у межах його юрисдикційних повноважень, на які суспільні відносини ці діяння посягають.

Чинне адміністративне законодавство визначило систему адміністративних правопорушень, які відносяться до компетенції органів Національної поліції, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність поряд з багатьма іншими суб'єктами. До таких правопорушень слід віднести:

1. Правопорушення, за якими органи Національної поліції уповноважені складати протокол (стаття 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

2. Адміністративні правопорушення, які підвідомчі органам Національної поліції (стаття 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Згідно зі статтями 222 та 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, працівники органів Національної поліції мають право складати протоколи, а також розглядати справи про адміністративні правопорушення передбачені главами 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 15-А Кодексу України про адміністративні правопорушення.

До адміністративних правопорушень, протоколи про вчинення яких мають право складати уповноважені особи органів Національної поліції відносяться:

1. Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення (частина 1 статті 44, статті 44-1, 46-1, 46-2 КУпАП).

2. Адміністративні правопорушення, що посягають на власність (статті 51, 51-2 КУпАП).

3. Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи (стаття 92 КУпАП).

4. У сфері незаконного обігу наркотичних засобів (частина 1 статті 106-1, стаття 106-2).

5. Адміністративні правопорушення пов'язані з експлуатацією транспортних засобів (частини 4,7 статті 121, частини 3,4 статті 122, статті 122-2, 122-4, 122-5, частини 2,3 статті 123, стаття 124, частина 4 статті 127, статті 127-1, стаття 130, частина 3 статті 133, стаття 135-1, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина 4 статті 140, стаття 148 КУпАП).

6. Адміністративні правопорушення в галузі житлових прав громадян (статті 151, 152, 154 КУпАП).

7. Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі (статті 155, 155-2 - 156-2, 159, 160, 162 - 162-3, 164 - 164-11, 164-15, 164-16, 165-1, 165-2, 166-14 - 166-18 КУпАП).

8. Адміністративні корупційні правопорушення (статті 172-2 - 172-9 КУпАП).

9. Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський поря-

док і громадську безпеку (статті 173 - 173-2, 174, стаття 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, 178 - 181-1, 181-3 КУпАП).

10. Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (185-2, 185-4 - 185-9, 186, 186-1, 186-3, 186-5 - 187, 188-28, 189 - 196, статті 204-1, 206-1, 212-6 КУпАП).

11. Адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення (статті 212-7, 212-8, 212-10, 212-12, 212-13, 212-14, 212-20 КУпАП).

До підвідомчості органів Національної поліції відносяться адміністративні правопорушення:

1. Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи (статті 80, 81 КУпАП у частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів).

2. У сфері незаконного обігу наркотичних засобів (стаття 106-1 КУпАП).

3. Адміністративні правопорушення пов'язані з експлуатацією транспортних засобів (частини 1-4, 6 статті 109, стаття 110, частина 3 статті 114 КУпАП, частина 1 статті 115, стаття 116-2, частина 2 статті 117, частини 1,2 статті 119, частини 1-3, 5,6 статті 121, статті 121-1, 121-2, частини 1-3 статті 122, частина 1 статті 123, статті 124-1 - 126, частини 1-3 статті 127, статті 128-129, статті 132-1, частини 1,2,5 статті 133, частини 3, 6, 8-11 статті 133-1, частина 2 статті 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини 1-3 статті 140 КУпАП)

4. Адміністративні правопорушення, у галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою (стаття 151 КУпАП)

5. Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі (статті 161, 164-4 КУпАП)

6. Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку (стаття 175-1 (за винятком правопорушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням сільської, селищної, міської ради) статті 176, 177, частина 1,2 статті 178, статті 180, 181-1, частина 1 статті 182, статті 183, 184 КУпАП)

7. Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (статті 189-2, 192, 194, 195 КУпАП)

Також, органи Національної поліції забезпечують здійснення засобів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, які закріплені в главі 20 КУпАП.

43. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення в діяльності органів поліції.

Під **стадією провадження** про адміністративні правопорушення слід розуміти таку порівняно самостійну частину провадження, яка водночас із його загальними завданнями, має властиві тільки їй завдання, документи та інші особливості.

На кожній стадії відбуваються певні дії, які є частковими відносно загальної мети провадження. Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який підводить підсумок діяльності. Після прийняття такого акта починається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою: наступна, як правило, починається лише після того, коли завершено попередню, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

Провадження по справах про адміністративні правопорушення складається з чотирьох стадій:

1. Порушення справи та адміністративне розслідування:
 - порушення справи;
 - установлення фактичних обставин;
 - процесуальне оформлення результатів розслідування;
 - направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю.
2. Розгляд справи:
 - підготовка справи до розгляду та слухання;
 - аналіз зібраних матеріалів, обставин справи;
 - прийняття постанови;
 - доведення постанови до відома.
3. Перегляд постанови:
 - оскарження, опротестування постанови;
 - перевірка законності постанови;
 - винесення рішення;
 - реалізація рішення.
4. Виконання постанови:
 - направлення постанови до виконання;
 - фактичне виконання;
 - закінчення виконання.

Порушення справи про адміністративне правопорушення та адміністративне розслідування – це початкова стадія адміністративного провадження, якою охоплюється комплекс першочергових процесуальних дій, що забезпечують згодом можливість розгляду справи по суті. У межах цієї стадії встановлюється факт протиправної поведінки, особа правопорушника, інші фактичні обставини у справі, збираються й аналізуються докази, дається первісна правова оцінка скоєному, тобто здійснюється певне адміністративне розслідування у справі з відповідним процесуальним оформленням результатів такого розслідування з метою підготовки справи для розгляду по суті. Закінчується ця стадія в більшості випадків передачею матеріалів справи для розгляду за підвідомчістю.

Підставою для порушення справи, як і підставою для настання адміністративної відповідальності, є скоєння особою (як фізичною, так і юридичною) адміністративного правопорушення.

Відповідно до статті 254 КУпАП уповноваженою особою органу внутрішніх справ або іншого органу чи організації складається протокол про вчинення адміністративного правопорушення, документуються інші обставини справи та направляються за підвідомчістю.

Розгляд справи та винесення щодо неї постанови – це основна, центральна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Загальний порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення щодо них постанов визначається в статтях 276-286 КУпАП.

Справи про адміністративні правопорушення розглядають посадові особи юрисдикційних органів, визначених в статтях 218–244-8 КУпАП.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, компетентна посадова особа виносить щодо неї постанову, яка повинна мати визначені у статті 283 КУпАП реквізити.

Стосовно справи про адміністративне правопорушення відповідно до статті 284 КУпАП може бути винесено одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КУпАП (заходи впливу, які застосовуються до неповнолітніх);
- 3) про закриття справи.

Стадія перегляду справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови щодо справи є факультативною, тому що не кожна постанова стосовно справи оскаржується або опротестовується. У процесі реалізації цієї стадії перевіряється законність і обґрунтованість винесеної постанови, а також дотримання встановленого законом порядку адміністративного провадження в цілому, усуваються допущені порушення, забезпечується застосування до винних справедливих засобів впливу. Постанову стосовно справи про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Постанова посадової особи органу внутрішніх справ про накладення штрафу може бути оскаржено у вищий орган (посадовій особі) або в суд. Постанова ж про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження, зафіксованого на місці вчинення правопорушення без складання протоколу, – у вищий орган (посадовій особі).

Виконання постанов стосовно справи (про накладення адміністративних стягнень) – заключна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення. Суть і важливість цієї стадії – в реалізації винесеної постанови про накладення адміністративного стягнення.

У розділі V (статті 298-330) КУпАП детально регламентується процедура виконання постанов про накладення всіх видів адміністративних стягнень. Принцип обов'язковості виконання таких постанов для державних, громадських органів, інших організацій, службових осіб та громадян закріплений у статті 298 КУпАП.

44. Забезпечення працівниками поліції прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Рівень гарантованості та забезпечення захисту права на свободу та особисту недоторканність визнається показником демократизації суспільства і є важливою складовою становлення правової держави. Саме тому, виходячи із змісту ст. 3 Конституції України, однією із засад конституційного устрою України є обов'

язок держави утверджувати і забезпечувати права і свободи людини. Це також впливає і із змісту частини 2 статті 22 Конституції України, відповідно до якій конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

Положення статті 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплюють забезпечення працівниками органів поліції справ прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, а саме:

1. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності **має право знайомитися з матеріалами справи**. Особа повинна знати, за які конкретно дії її притягають до відповідальності. Ознайомившись з матеріалами справи, особа має право давати пояснення щодо викладених у матеріалах обставин.

Таким чином, зазначені вище положення надають право особі, яка притягується до адміністративної відповідальності працівниками органів поліції, звернутися з проханням надати адміністративні матеріали у яких вона фігурує, як правопорушник.

2. Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності **має право на захист**. Це проявляється у можливості користуватися послугами адвоката або іншого фахівця у галузі права, який має право на надання юридичної допомоги. Якщо особа не володіє мовою, якою ведеться провадження, вона може виступати своєю рідною мовою або користуватися послугами перекладача.

Також особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, як людина, що безпосередньо брала участь у досліджуваному діянні, має будь-які відомості про нього, користується правом надавати докази. Не завжди показання протоколюються, фіксуються у вигляді пояснень, вони можуть сприйматися, репродукуватися і в усній формі. Задля доказування своєї невинуватості або приведення обставин, що пом'якшують вину, особа має право заявляти клопотання про виклик і допит свідків, про призначення експертизи, про видачу довідок та інших документів. Однак разом із цим притягнутий до відповідальності не зобов'язаний доводити свою невинуватість, хоча і має на це право.

Отже, відповідне положення закріплює можливість особи, яка притягається до адміністративної відповідальності залучати під час розгляду адміністративної справи: адвоката, перекладача, іншого фахівця у галузі права.

3. Особа, яка притягується до адміністративної відповідальності **має право оскаржити постанову у справі**. Оскарження дій органів (посадових осіб) і рішень у справі про адміністративне правопорушення одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, як такої, що притягається до відповідальності, так і потерпілого. Це є засіб забезпечення законності та підстава для перевірки обґрунтованості прийнятих у справі постанови. Порядок оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення регулюється главою 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Зазначені вище положення закріплюють важливе право особи на оскарження рішень працівників органів поліції, які на думку особи є незаконними або порушують її права.

4. На стадії розгляду справи для забезпечення законності і захисту прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, передбачено, що **справа розглядається у присутності цієї особи**. Розгляд справи можливий за

відсутності особи, яка притягається до відповідальності у випадку, якщо особу своєчасно сповістили про час і місце розгляду справи, а вона не з'явилася і до того ж від неї не поступало клопотання про відкладення розгляду справи.

Якщо особа заявила клопотання про відкладення розгляду справи через неможливість її присутності при розгляді, орган (посадова особа), що розглядає справу повинен з урахуванням строків задовольнити клопотання. Також, частина 2 статті 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплює правопорушення при розгляді справ, про які присутність притягнуваного до відповідальності є обов'язковим.

45. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Характерними рисами заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення є: по-перше, те, що вони застосовуються з метою припинення адміністративних проступків, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи, виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення; по-друге, заходи процесуального забезпечення застосовуються тільки в рамках провадження, що ведеться у зв'язку з правопорушеннями, тобто лише з моменту порушення справи і до її припинення і лише до особи, яка вчинила правопорушення; по-третє, крім вчинення правопорушення, є додаткові підстави застосування цих заходів: неможливість припинення правопорушення іншими засобами, виконання інших процесуальних дій (складання протоколу, встановлення особи тощо), можливе вчинення особою нових проступків; по-четверте, це несамотійні, допоміжні заходи впливу, вони не вважаються санкціями, не тягнуть додаткових обмежень для порушника; по-п'яте, встановлено процесуальний порядок їх застосування: перелік уповноважених органів і посадових осіб, які мають право їх застосовувати, строки (в необхідних випадках), процесуальне оформлення (складання протоколу), порядок оскарження.

Правила застосування заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення законодавством визначено досить детально. Основний нормативний акт, який регулює підстави і порядок застосування зазначених заходів, – це Кодекс України про адміністративні правопорушення. Деякі загальні положення сформульовано також в Законі «Про Національну поліцію» та інших законодавчих актах. Порядок застосування поліцією окремих заходів забезпечення деталізується також в підзаконних актах МВС України.

Заходам забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення в КУпАП України присвячено главу 20, яка називається „Адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів”. Ця глава передбачає можливість застосування таких заходів забезпечення: адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей, вилучення речей і документів, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами і огляду їх на стан сп'яніння. Ще два заходи забезпечення встановлено іншими

главами КУпАП: доставлення порушника (стаття 259) і його привід (стаття 268).

Доставляння правопорушника – це не тільки примусове супроводження даної особи до правоохоронного органу, але й реалізація наданого законодавством права вторгнення в особисту свободу особи в інтересах забезпечення правопорядку.

Адміністративне затримання полягає в примусовому короткостроковому обмеженні всіх дій і пересування правопорушника. Адміністративне затримання полягає в утриманні особи в приміщенні поліції як із поміщенням до кімнати затриманих, так і без такого. Адміністративне затримання, як правило, не може перевищувати трьох годин.

Особистий огляд і огляд речей проводяться з метою виявлення, закріплення необхідних доказів правопорушення і забезпечення подальшого притягнення до відповідальності.

Вилучення речей і документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення здійснюється посадовими особами, яким надано право проводити адміністративне затримання, особистий огляд і огляд речей з метою забезпечення доказів, а також, залежно від результатів розгляду справи, забезпечення їх конфіскації, оплатного вилучення, знищення або повернення володарю.

Відсторонення від керування транспортним засобом, тобто примусове позбавлення особи транспортного засобу якщо є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Привід правопорушника до органу, який розглядає справу — примусовий супровід особи, що ухиляється від явки за викликом, в органи Національної поліції справ, суд, прокуратуру. Такий захід не пов'язаний з вчиненням особою будь-якого правопорушення. Метою приводу є забезпечення кримінального, цивільного й адміністративного провадження, коли явка особи визнана обов'язковою. Рішення про застосування зазначеного заходу приймається органом, який робив виклик, а здійснюється поліцією.

При розгляді справ про деякі адміністративні правопорушення передбачені частиною першою статті 44, статтями 51, 146, 160, 172² - 172⁹, 173, частиною третьою статті 178, статтями 185, 185¹, статтями 185⁷, 187 КУпАП, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою.

У випадку ухилення її від явки за викликом Національної поліції або судді ця особа може бути піддана приводові Національною поліцією (стаття 268 КУпАП України).

Працівники Національної поліції зобов'язані ознайомити особу з розпорядженням посадової особи Національної поліції, постановою слідчого, прокурора, визначенням суду про необхідність застосування приводу, забезпечити можливість добровільного виконання пред'явлених вимог. При забезпеченні приводу працівниками поліції можуть застосовуватися заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, вогнепальна зброя на підставі й у порядку, встановлених нормативними актами.

Таким чином, обмеження які закріплені законодавством відносно застосу-

вання заходів впливу та забезпечення виконання проваджень, а також контроль, що здійснюється за порядком їх застосування забезпечують законність та об'єктивність застосування заходів впливу працівниками органів Національної поліції.

46. Порядок та строки адміністративного затримання громадян органами Національної поліції.

Адміністративне затримання особи є одним із найпоширеніших заходів адміністративного примусу, що належить до групи заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративне затримання як захід забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення полягає в примусовому короткочасному обмеженні волі, дій і пересування особи, яка підозрюється у вчиненні адміністративного проступку.

Адміністративне затримання провадиться органами Національної поліції, відповідно до статті 262 КУпАП, при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні насильства в сім'ї, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах, порушення правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України. Перелік цих правопорушень можна визначити як підстави для застосування адміністративного затримання.

Адміністративне затримання суттєво обмежує права громадян, у зв'язку з чим важливе точне додержання його строків. Як правило, воно не може перевищувати трьох годин.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках – для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Про адміністративне затримання, відповідно до вимог статті 261 КУпАП, складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Протокол додається до справи про адміністративне правопорушення.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Перед поміщенням до кімнати для затриманих в адміністративному порядку або в службовому приміщенні, куди доставлено затриманого, може проводитися особистий огляд уповноваженою на те особою однієї статі із затриманим і в присутності понятих тієї самої статі з дотриманням вимог статей 264 та 265 КУпАП:

- огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, доброї продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети можуть бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника;
- про особистий огляд, огляд і вилучення речей та документів робиться відповідний запис у протоколах про адміністративне правопорушення, про огляд речей та адміністративне затримання із зазначенням усіх вилучених речей і документів;
- про проведення особистого огляду й огляду речей згідно зі статтею 264 КУпАП у протоколі про адміністративне правопорушення або у протоколі про адмінзатримання робиться відповідний запис, де вказуються прізвища, ім'я та по батькові, адреси місця проживання двох понятих;
- вилучені в затриманої особи гроші, речі, інші цінності й документи зберігаються разом із копією протоколу про адміністративне затримання в спеціальній шафі і передаються при зміні черговими із записом у книзі прийому-здачі чергування;
- у протоколі про адмінзатримання робиться перелік предметів одягу, в який була одягнута особа під час затримання;
- у протоколі про адмінзатримання відзначається, виявлені чи ні в затриманого при особистому огляді тілесні ушкодження. Якщо так, то в протоколі про адмінзатримання зазначається, які саме (синці, подряпини, різані рани тощо), на яких частинах тіла вони розташовані. У разі, коли затриманий потребує медичної допомоги, у протоколі про адмінзатримання вказується час її надання, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого медичного закладу госпіталізовано затриманого;
- у протоколі про адмінзатримання вказується дата, час і причина звільнення затриманої особи, які речі, предмети або документи повернуто їй при звільненні.

льненні;

- при звільненні особи їй повертаються всі вилучені речі, документи й гроші, за винятком предметів, речей та документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, предметів і речей, що знаходяться в розшуку, а також таких, що підлягають конфіскації або оплатному вилученню;

- про отримання речей, документів та інших цінностей особа, яка звільняється, розписується у протоколі вилучення і в разі наявності претензій до працівників Національної поліції власноручно робить запис у протоколі про адміністративне затримання. Копії протоколів зберігаються в черговій частині підрозділів Національної поліції.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляються його батьки або особи, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначається час, дата повідомлення і кому саме повідомлено.

На прохання затриманих при їх звільненні видаються довідки про перебування в органах Національної поліції.

47. Порядок проведення працівниками Національної поліції особистого огляду та огляду речей, а також вилучення речей і документів.

Адміністративне правопорушення може бути підставою для застосування не тільки адміністративних стягнень, а й інших заходів адміністративного примусу, зокрема, заходів припинення. Особливу їх групу становлять заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, які сприяють більш повному, своєчасному і правильному розгляду матеріалів, супроводжують застосування адміністративних стягнень, забезпечують виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів – це заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що полягають в обстеженні громадянина, його одягу, носильних речей (портфель, кейс, валіза тощо) або його майна, багажу, вантажу з метою виявлення та вилучення речей і предметів, що були знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, а також у примусовому, вилученні документів, що посвідчують особу затриманого.

Їх характерними рисами є: по-перше, те, що вони застосовуються з метою припинення адміністративних проступків, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи, виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення; по-друге, заходи процесуального забезпечення застосовуються тільки в рамках провадження, що ведеться у зв'язку з правопорушеннями, тобто лише з моменту порушення справи і до її припинення і лише до особи, яка вчинила правопорушення; по-третє, крім вчинення правопорушення, є додаткові підстави застосування цих заходів: неможливість припинення правопорушення іншими засобами, виконання інших процесуальних дій (складання протоколу, встановлення особи тощо), можливе вчинення особою нових проступків; по-четверте, це несамотійні, допоміжні за-

ходи впливу, вони не вважаються санкціями, не тягнуть додаткових обмежень для порушника; по п'яте, встановлено процесуальний порядок їх застосування: перелік уповноважених органів і посадових осіб, які мають право їх застосовувати, строки (в необхідних випадках), процесуальне оформлення (складання протоколу), порядок оскарження.

Ці заходи можуть проводитися уповноваженими на те посадовими, особами органів Національної поліції, а також іншими посадовими особами органів влади.

Відповідно до статті 260 КУпАП, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів проводяться з метою виявлення адміністративних правопорушень і запобігання їм, встановлення особи правопорушника та для забезпечення дальшого правильного розгляду адміністративних справ.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові за участю двох понятих під час відсутності власника. Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання. Протокол особистого огляду оформляється тільки щодо предметів та речей, які безпосередньо знаходять при порушнику або в його одязі. Огляд інших речей (сумок, дипломатів) оформляється протоколом огляду речей. Допускається заміна цих протоколів записом в протоколі адміністративного затримання (стаття 264 КУпАП).

Чинний КУпАП врегульовує лише загальні положення проведення **особистого огляду**. В справах про адміністративні правопорушення виникають і деякі особливості проведення такого заходу: 1) виникає необхідність огляду органів тіла особи; 2) предмети правопорушення можуть бути приховані у будь-якій частині одягу порушника; 3) при огляді особи можуть бути використані технічні засоби. Тому огляд повинен бути проведений лише в межах необхідних для виявлення правопорушення або виявлення заборонених речей під час поміщення особи в камеру для затриманих.

Під час особистого огляду:

- оглядають всі дрібні предмети, що є у громадянина, а також головні убори;
- оглядають верхній одяг і взуття громадянина;
- крізь білизну на дотик перевіряється наявність сторонніх предметів на тілі;
- оглядають білизну, що знята громадянином;
- оглядають волосся, руки, ноги та ін.

Особистий огляд бажано проводити в ізольованих приміщеннях, або ізольованих приміщеннях транспортних засобів, які відповідають санітарно-гігієнічним вимогам. Під час такого огляду доступ у ці приміщення сторонніх осіб і можливість вести спостереження за здійсненням огляду повинні бути виключеними.

Вилучення речей і документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення здійснюється посадовими особами, яким надано право проводити адміністративне затримання, особистий огляд і огляд речей з метою забезпечення доказів, а також, залежно від результатів розгляду справи, забезпечення їх конфіскації, оплатного вилучення, знищення або повернення власнику (стаття 265 КУпАП).

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання чи огляд речей.

До особливостей застосування цього заходу можна віднести:

- вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у місцях, що їх визначають органи (посадові особи), яким надано право провадити вилучення речей і документів, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду: 1) у встановленому порядку конфісковують; 2) повертають власнику; 3) знищують, а при оплатному вилученні речей — реалізують;

- вилучені ордени, медалі, нагрудні знаки до почесних звань, почесних грамот, після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, конфіскують, або повертають власнику, або знищують, а якщо він невідомий, надсилаються в той орган, який їх надав, присвоїв;

- вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню;

- при затриманні предметів контрабанди для забезпечення стягнення штрафу допускається вилучення речей (цінностей) у особи, яка вчинила контрабанду, якщо остання не має постійного місця проживання в Україні;

- працівник поліції при вчиненні правопорушень пов'язаних з незаконним обігом, застосуванням вогнепальної, або пневматичної та холодної зброї, бойових припасів та електрошокових пристроїв, спеціальних засобів має право провести особистий огляд і огляд речей порушника; якщо особа вчинила правопорушення під час виконання службових обов'язків, вилучення зброї, особистий огляд і огляд речей застосовуються лише у невідкладних випадках;

- при вчиненні порушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення, у водія чи судноводія вилучаються посвідчення водія (свідоцтво, диплом) на строк до винесення постанови у справі та сплати порушником штрафу, а водію видається тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном;

- в разі відсутності у водія при вчиненні адміністративних порушень посвідчення водія, а так само в разі ухилення водія від сплати штрафу може бути затриманий транспортний засіб порушника до сплати ним штрафу; про вилучені речі і документи робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

48. Зміст процесуальних документів, які складаються працівниками поліції у справах про адміністративні правопорушення.

Законодавство України не містить вичерпного переліку документів, які складаються під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення. Разом з тим, можна назвати основні, які містяться у переважній більшості адміністративних справ, серед яких:

- протоколи (наприклад про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання);

- постанови про притягнення до адміністративної відповідальності;

- рапорти;

- пояснення;

1. Відповідно до статті 256 КУпАП, **протокол** про адміністративне правопорушення складається українською мовою. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також унесення додаткових записів після того, як протокол підписаний особою, щодо якої він складений.

2. У протоколі про адміністративне правопорушення при його складанні обов'язково вказується стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якою передбачено адміністративну відповідальність.

3. При викладенні обставин правопорушення у протоколі вказуються місце та час його вчинення, суть правопорушення, які саме протиправні дії чи бездіяльність вчинила особа, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, та які положення законодавства цим порушено.

4. Якщо є свідки правопорушення та потерпілі, до протоколу вносяться їх прізвища, імена та по батькові, а також адреси місць проживання.

5. Уповноважена посадова особа зобов'язана ознайомити особу, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, відповідно до статті 63 Конституції України з її правами і обов'язками, передбаченими статтею 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення, про що робиться відмітка у протоколі. Про обізнаність з вищезазначеним особа, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, ставить у протоколі свій підпис, а у разі відмови поставити підпис про це робиться відповідний запис у протоколі, який засвідчується підписом уповноваженої посадової особи.

6. Особі, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, пропонується надати письмове пояснення та зауваження за суттю вчиненого правопорушення, яке вноситься до протоколу і засвідчується підписом зазначеної особи. Пояснення та зауваження можуть додаватись до протоколу окремо, про що робиться запис у цьому протоколі.

7. У разі відмови особи, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, від надання пояснень та зауважень за суттю вчиненого правопорушення уповноважена посадова особа вносить до нього відповідний запис, який засвідчується її підписом.

8. Протокол підписується уповноваженою посадовою особою та особою, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, а також

може підписуватись свідками та потерпілими у випадку їх наявності.

9. У разі відмови особи, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, від підписання протоколу уповноважена посадова особа робить про це відповідний запис, який засвідчує своїм підписом та підписами свідків у випадку їх наявності.

10. Особа, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, має право додати до протоколу пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви відмови від його підпису.

Відповідно до статті 283 КУпАП, **постанова** про притягнення особи до адміністративної відповідальності – це адміністративний документ, що містить рішення уповноваженої для її складання особи. Вона повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення. Якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення, одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування. Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні. Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу, а постанова колегіального органу - головоючим на засіданні і секретарем цього органу. У випадках, передбачених законодавством України, про захід стягнення робиться відповідний запис на протоколі про адміністративне правопорушення або постанова оформляється іншим установленим способом.

Однією із гарантій забезпечення захисту прав особи, щодо якої винесено постанову, а також потерпілого є їх право на оскарження винесеної постанови. Тому постанова у справі повинна містити вказівку про порядок і строк її оскарження.

У діяльності органів поліції всі поліцейські на відміну від заяви складають **рапорт**. У справах про адміністративні правопорушення рапорт є інформативним документом, який складається поліцейським з метою формалізації тих чи інших даних, що стосуються суті справи шляхом повідомлення їх безпосередньому керівнику органу поліції.

Оформлюється рапорт на стандартному аркуші паперу формату А4 у довільній формі з дотриманням як технічних, так і лінгвістичних вимог. Реквізити рапорту: адресат; назва документа (рапорт); текст та його обґрунтування (докази); посада, звання, підпис, ініціали, прізвище; дата.

Пояснення можуть бути отримані особою, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення від будь-якої особи, яка має відомості про саме правопорушення, без яких неможливо вирішити питання про винність особи-правопорушника чи встановити інші дані.

Перед отриманням пояснень особі роз'яснюється право відмовитись давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів.

Пояснення можуть бути написані власноручно особою, яка дає пояснення або записані поліцейським. У поясненнях мають бути відображені: час і місце їх отримання, ким відібране пояснення, відомості про особу, яка дає пояснення (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце роботи, проживання чи перебування). Особа, яка отримує пояснення, може ставити запитання, спрямовані на уточнення та доповнення пояснень.

Особою, яка дає пояснення, можуть бути виготовлені плани, схеми, креслення, малюнки, які приєднуються до пояснень, про що зазначається у поясненнях.

Пояснення пред'являються для прочитання особі, яка дала пояснення або оголошуються за її проханням. Вимога особи, яка дала пояснення, внести доповнення та уточнення до пояснень підлягає обов'язковому виконанню.

49. Правова основа діяльності поліції щодо розгляду та вирішення звернень громадян та організації їх особистого прийому.

До нормативно правових актів, що регулюють діяльність поліції щодо розгляду та вирішення звернення громадян та організації їх особистого прийому відносяться:

- Конституція України;
- Закон України "Про інформацію";
- Закон України "Про звернення громадян";
- Закон України "Про Національну поліцію";
- постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 348 "Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації";
- наказ МВС України від 3 серпня 2005 року № 500 "Про затвердження порядку особистого прийому громадян у приймальні Міністерства внутрішніх справ України";
- наказ МВС України від 26 жовтня 2004 року № 1177 "Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України";
- та ін.

Положення статті 40 Конституції України встановлюють право кожного на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та зобов'язують посадових осіб цих органів у встановлений законом строк:

- 1) розглянути звернення громадян;
- 2) дати обґрунтовану відповідь на звернення.

Закон України "Про інформацію" закріпив основи інформаційної політики держави та поклав обов'язок на суб'єктів владних повноважень в тому числі

уповноважених осіб органів внутрішніх справ:

- 1) інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення;
- 2) визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації.

Закон України "Про звернення громадян" визначає організаційні основи реалізації права на звернення, види звернень та особливості роботи з ними, закріплює особисту відповідальність керівників за організацію розгляду заяв і скарг громадян у державних органах.

Згідно статті 5 Закону України "Про звернення громадян", звернення громадян до органів державної влади, а отже і до поліції можуть бути:

- 1) індивідуальними чи колективними;
- 2) письмовими або усними.

Також, у законі розкривається зміст понять пропозиція, заява, скарга. Характеризуючи ці види звернень, слід відмітити, що якщо пропозиція (порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади) і заява (про надання житлової площі, переведення на іншу роботу тощо) як правило, не пов'язані з порушенням прав та інтересів громадян, які охороняються законом, то у скарзі завжди вказується на порушення прав або інтересів громадян, які охороняються законом.

У Законі України "Про Національну поліцію" не міститься прямих положень, що передбачають особливості розгляду звернень громадян. В той же час стаття 23 закону зазначає основні повноваження поліції, серед яких зазначено, що працівники поліції здійснюють своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року) зазначає вимоги до складання документів, які ставляться перед посадовими особами усіх органів виконавчої влади, у тому числі і органів внутрішніх справ та мають виконуватись при розгляді різних видів звернень, у тому числі заяв та повідомлень про злочини та адміністративні правопорушення.

Накази МВС України № 500-2005 р. та № 1177-2004 р. містять в собі положення, що регламентують правила особистого прийому громадян та роботи зі зверненнями громадян в системі органів внутрішніх справ, а також конкретизує положення законів України щодо здійснення права на звернення до поліції.

50. Порядок особистого прийому громадян в органах поліції.

Ключовим нормативно-правовим актом, що регулює порядок особистого прийому громадян в підрозділах поліції є наказ МВС України від 26 жовтня 2004 року № 1177 "Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України" в якому закріплено, що особистий прийом громадян проводиться

в усіх органах внутрішніх справ, а також за місцем роботи та проживання населення тими керівниками та посадовими особами органів внутрішніх справ, які мають право приймати рішення з питань, що входять до їх компетенції.

Графіки особистого прийому громадян затверджуються керівниками цих органів внутрішніх справ.

Особистий прийом провадиться регулярно в установлені дні та години в зручний для громадян час. При вирішенні питання про час прийому враховується внутрішній трудовий розпорядок роботи органів внутрішніх справ, а також інші місцеві умови й можливості його здійснення. Графіки особистого прийому доводяться до відома громадян шляхом розміщення цих графіків у засобах масової інформації, на офіційних сайтах мережі Інтернет тощо.

Для прийому громадян в органах внутрішніх справ відводяться спеціальні кімнати (приймальні), які визначаються наказом керівника органу внутрішніх справ, закріплюються за відповідним підрозділом, відповідальним за роботу зі зверненнями громадян, обладнуються належним інвентарем і забезпечуються юридичною літературою та нормативно-правовими актами. **Вхід до приймальні повинен бути вільний, без оформлення перепусток** (пункт 8.5 Положення).

Для зручності відвідувачів може провадитися попередній запис на прийом. На особистий прийом до Міністра внутрішніх справ України, його перших заступників та заступників проведення попереднього запису є обов'язковим.

В особистому прийомі громадян можуть брати участь їхні представники, повноваження яких оформлені в установленому законом порядку. Особи, визнані судом у встановленому порядку недієздатними, на прийом без участі їх законних представників не допускаються.

Особистий прийом іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється на загальних підставах, при потребі — за участю перекладача.

Особи, що перебули в стані сп'яніння або з явними ознаками психічного розладу, якщо їх поведінка створює небезпеку для оточуючих, на прийом не допускаються, для їх ізоляції викликаються спеціальні медичні служби (пункт 8.11 Положення).

Особистий прийом громадян проводиться від імені органу Національної поліції. Посадова особа, яка здійснює прийом, для забезпечення кваліфікованого вирішення поставлених відвідувачем питань може залучити до їх розгляду працівників відповідних структурних підрозділів органу Національної поліції або одержати у цих працівників потрібну консультацію (пункт 8.9 Положення).

Прийом починається з пропозиції відвідувачеві назвати своє прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання, роботи, а також викласти суть питання, з яким він звертається. У громадянина, що звернувся, посадовою особою в коректній формі можуть бути витребувані його документи, що засвідчують особу або наявність повноважень на представництво інтересів іншої особи. Відсутність документа може бути підставою для відмови в прийомі. Якщо з даного питання громадянин вже звертався до цього органу внутрішніх справ, то перед початком бесіди вивчаються наявні матеріали.

Питання, з якими звертаються громадяни, за загальним правилом, розв'язуються під час прийому. Якщо вирішити порушені в усному зверненні пи-

тання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, вони розглядаються в тому самому порядку, що й письмові звернення.

Особа, яка веде прийом, у питаннях, що входять до її компетенції, має право прийняти одне з таких рішень (пункт 8.13 Положення):

- задовольнити прохання чи вимогу й повідомити відвідувача про порядок і строк виконання прийнятого рішення;
- відмовити в задоволенні прохання чи вимоги, повідомивши заявника про мотиви відмови і порядок оскарження прийнятого рішення;
- прийняти письмову заяву або скаргу (коли питання потребують додаткового вивчення і перевірки) і пояснити відвідувачеві причини неможливості розв'язання питання під час особистого прийому, а також про порядок і строк розгляду його звернення.

Згідно пункту 8.13.4 Положення, якщо розв'язання питання, з яким звернувся громадянин, не входить до компетенції Національної поліції, посадова особа, яка здійснює прийом, пояснює йому, до якого органу державної влади або місцевого самоврядування, підприємства, організації, установи слід звернутися за його вирішенням, і за змогою надає в цьому допомогу (повідомляє адресу, номер телефону тощо).

Усі звернення громадян, подані на особистому прийомі, реєструються в загальному порядку. Про результати розгляду громадянину повідомляється письмово або усно (за його бажанням). Дані про особу, що звернулася до органу поліції на особистий прийом, короткий зміст питань, з якими вона звернулася, а також про взяття на контроль і результати розгляду звернень вносяться до журналу реєстрації звернень громадян, що надійшли під час особистого прийому, або до електронно-реєстраційних карток.

51. Порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Згідно зі статтею 23 Закону України „Про Національну поліцію”, поліція зобов'язана приймати та реєструвати заяви й повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події. Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, що вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих зведень і форми подання, а також особистості заявника, реєструється цілодобово уповноваженим працівником чергової частини органу поліції, до якого звернулася особа чи надійшло повідомлення.

Відповідно до Інструкції “Про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (наказ МВС від 06.11.2015 р. № 1377) джерелом інформації про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій є:

- повідомлення осіб, які надходять до органу поліції або особи, уповноваженої здійснювати досудове розслідування;
- самостійно виявлені слідчим або іншою посадовою особою органу поліції з будь-якого джерела обставини кримінальних правопорушень;

- повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу на місці вчинення кримінального правопорушення.

Прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особи заявника здійснюється цілодобово і невідкладно тим органом поліції, до якого надійшла заява чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, або слідчим, або іншою посадовою особою органу поліції, якою самостійно виявлено з будь-якого джерела обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Облік таких заяв та повідомлень проводиться уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції, працівниками інших структурних підрозділів цих органів, яких призначено підмінними черговими в установленому порядку, оператором телефонної лінії «102» або іншою посадовою особою.

При особистому зверненні заявника до органу поліції із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію уповноважений працівник чергової частини або інша службова особа в кімнаті для приймання громадян цілодобово оформляють протоколи усних заяв і відразу реєструють заяви в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

У журналі ЄО також реєструються:

- 1) заяви і повідомлення про зниклих безвісти осіб;
- 2) рапорти працівників органів поліції про виявлення ними з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію.

Заяви або повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими. Усні заяви про вчинення кримінального правопорушення заносяться до протоколу прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення або таке, що готується, який підписують заявник та посадова особа, яка прийняла заяву.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події реєструються цілодобово в чергових частинах органів поліції уповноваженими працівниками відразу після їх надходження, вносяться до журналу ЄО та інтегрованої інформаційно-пошукової системи з усіма відомостями з журналу ЄО.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до органу поліції поштою, телеграфом, факсимільним зв'язком або зв'язком іншого виду, реєструються в підрозділах документального забезпечення цих органів, про них доповідається начальникові органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

Заяви та повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, які надійшли при особистому зверненні громадян до центрального органу управління поліцією та головних управлінь Національної поліції, уповноважені працівники чергових частин цих органів реєструють у журналі ЄО та одночасно оформляють талон-повідомлення, який видається заявнику, після чого інформують про них відділ, відділення поліції із внесенням реєстраційного номера журналу ЄО вказаного органу в журнал ЄО чергової частини центрального органу

управління поліцією та головних управлінь Національної поліції відповідно.

Повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, які надійшли до чергових частин центрального органу управління поліцією або головних управлінь Національної поліції телефоном, уповноваженими працівниками чергових частин відразу реєструються в журналі ЄО та передаються до органів поліції нижчого рівня із внесенням реєстраційного номера журналу ЄО вказаних органів в журнал ЄО чергової частини центрального органу управління поліцією або головних управлінь Національної поліції.

Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, що вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих зведень і форми подання, а також особи заявника реєструються цілодобово уповноваженими працівниками чергових частин центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції, відділів та відділень поліції, до яких звернулася особа чи надійшло повідомлення.

Особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, під підпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачену статтею 383 Кримінального кодексу України, крім випадків надходження заяви або повідомлення поштою чи зв'язком іншого виду.

Посадова особа органу поліції у разі перебування поза межами органу, в якому вона призначена, на території України у разі звернення до неї громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенням і їх припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події і повідомити про це найближчий орган поліції.

Уповноважений працівник чергової частини органу поліції після подання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, доповісти про це начальникові слідчого підрозділу та поінформувати керівника органу поліції.

Начальник органу поліції або особа, яка виконує його обов'язки, дає письмові вказівки щодо негайного розгляду згідно з вимогами Кримінального процесуального кодексу України.

52. Порядок здійснення дисциплінарного провадження в органах поліції.

Дисциплінарне провадження — це сукупність процесуальних дій уповноважених щодо застосування відповідних заходів керівниками органів поліції, що здійснюються з метою вирішення питання про застосування заохочення або про притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинений дисциплінарний

проступок винної особи у сфері оперативно-службової діяльності.

Дисциплінарне провадження, як і будь-яка діяльність уповноважених органів чи посадових осіб має правову регламентацію, а до найважливіших нормативно-правових актів у цій сфері слід віднести:

1. Конституцію України;
2. Закон України "Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України";
3. Наказ МВС України від 12 березня 2013 р № 230 "Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України".

До основних завдань дисциплінарного провадження можна віднести:

- своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне встановлення обставин кожної справи про дисциплінарне правопорушення;
- виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню дисциплінарних проступків;
- попередження дисциплінарних правопорушень, виховання у працівників органів поліції дисциплінованості;
- забезпечення виконання винесених у справі рішень;
- зміцнення дисципліни і законності в органах поліції.

Згідно з положеннями Дисциплінарного статуту ОВС виділяють наступних **суб'єктів, які наділені правом накладати дисциплінарні стягнення**: Міністр внутрішніх справ України наділений правом накладати стягнення. Керівники органу поліції мають право накладати дисциплінарні стягнення лише в межах наданих їм прав. Якщо ж керівник органу поліції не наділений правом накладати стягнення, він може порушити клопотання про притягнення до дисциплінарної відповідальності перед вищим керівником органу поліції.

Також, до осіб які беруть участь у дисциплінарному провадженні відносяться: особа, яка притягається до дисциплінарної відповідальності, потерпілі особи, представник (на стадії оскарження стягнення), інші представники сторін – цих осіб можна віднести до тих, що мають зацікавленість у результатах дисциплінарного провадження; свідок та експерт – відносяться до осіб, які не мають зацікавленості в результатах дисциплінарного провадження.

Дисциплінарному провадженню, як і іншим видам процесуальної діяльності притаманні певні стадії, які відрізняються колом суб'єктів, завдань та рішень.

До стадій дисциплінарного провадження відносяться:

1. Порушення дисциплінарного провадження;
2. Розгляд справи і прийняття по ній рішення;
3. Виконання рішення;
4. Оскарження прийнятого рішення.

Порушення дисциплінарного провадження є початковою стадією провадження, завдання якої є встановлення події проступку, обставин правопорушення. Порушення справи про дисциплінарний проступок в органах поліції полягає у прийнятті рішення посадовою особою, наділеною дисциплінарною владою, про початок дисциплінарного провадження. Фактичною підставою пору-

шення дисциплінарного провадження є вчинення поліцейським діяння, яке містить ознаки дисциплінарного проступку.

Розгляд справи і прийняття по ній рішення – це основна стадія провадження. Під час розгляду справи має бути з'ясовано: чи мав місце дисциплінарний проступок, чи винна особа в його вчиненні, чи була заподіяна в результаті протиправного діяння майнова шкода, чи є в разі наявності такої шкоди причинний зв'язок між діянням і наслідками. При розгляді справи необхідно також з'ясувати причини та умови, що сприяли вчиненню проступку.

Задля забезпечення повного та всебічного розгляду вчиненого проступку під час дисциплінарного провадження може бути призначено службове розслідування, яке має бути завершено протягом одного місяця з дня його призначення керівником органу поліції, який у разі потреби може його продовжити на ще один місяць. Порядок провадження службового розслідування визначається статтею 14 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ, Інструкцією про порядок проведення службових розслідувань в ОВС України (наказ МВС України від 12 березня 2013 року № 230).

Сутність **виконання рішення** про накладення дисциплінарного стягнення полягає в практичній реалізації дисциплінарного стягнення.

Дисциплінарне стягнення виконується негайно, але не пізніше місяця з дня його накладення, не враховуючи періоду перебування особи у відпустці, відрядженні або її тимчасової непрацездатності. Після закінчення цього строку дисциплінарне стягнення не виконується. Такі дисциплінарні стягнення, як звільнення з посади та звільнення з органів поліції, накладені на осіб, які тимчасово непрацездатні або перебувають у відпустці, відрядженні, виконуються після їх прибуття до місця проходження служби. У разі подання скарги виконання накладеного дисциплінарного стягнення не припиняється.

Стадія **оскарження рішення** у дисциплінарному провадженні є факультативною. Вона є гарантом законності та обґрунтованості притягнення працівника органів поліції до дисциплінарної відповідальності, засобом виправлення можливих помилок дисциплінарної практики, що допускаються керівниками на попередніх стадіях дисциплінарного провадження. Кожна особа органів поліції має право оскаржити неправомірне щодо неї дисциплінарне рішення, вищому керівнику органу поліції або у судовому порядку.

Дисциплінарне стягнення може бути оскаржено протягом трьох місяців з дня ознайомлення з наказом особи, на яку воно накладено. Пропущений строк для подання скарги може бути поновлено вищим керівником органу поліції, який має право накладати дисциплінарні стягнення. Також під час цієї стадії є можливість залучення представника для забезпечення захисту особи, яка оскаржує рішення у дисциплінарному провадженні.

Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ закріплює положення, що передбачає наступні можливості зняття дисциплінарних стягнень:

- заохочення шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення;
- нагородження державною нагородою чи відзнакою Президента України;
- проходження календарного року з дня накладення дисциплінарного

стягнення.

53. Поняття та види заходів дисциплінарної відповідальності працівників поліції.

Заходи дисциплінарної відповідальності поліцейських мають особливості, які не притаманні дисциплінарній відповідальності інших працівників. До цих особливостей відносяться:

1. Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності.
2. Правові норми, за порушення яких передбачено дисциплінарну відповідальність, містяться у нормативно-правових актах різної юридичної сили.
3. Наявність специфічних заходів дисциплінарного впливу, які перераховані у статті 12 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ.
4. Відповідальність настає за порушення не тільки службової дисципліни, але й етично-моральних правил поведінки (недоброзичливе ставлення до громадян, прояви принизливого ставлення до людей тощо), вчинення адміністративних правопорушень.

Заходи дисциплінарної відповідальності поліцейських – це система спеціальних санкцій передбачених законами України, статутами, правилами внутрішнього розпорядку, які полягають у настанні негативних наслідків та застосовуються за порушення трудової дисципліни чи недбале ставлення до виконання службових обов’язків поліцейського.

Для поліцейських дисциплінарна відповідальність передбачена нормами адміністративного права, що пояснюється необхідністю поряд із загальними правилами дисциплінарної відповідальності враховувати особливі вимоги дисципліни до них, специфіку їхньої дисциплінарної відповідальності.

Так, згідно статті 12 Закону України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» на поліцейських за порушення службової дисципліни можуть накладатися такі **види дисциплінарних стягнень**:

- 1) усне зауваження;
- 2) зауваження;
- 3) догана;
- 4) сувора догана;
- 5) попередження про неповну посадову відповідність;
- 6) звільнення з посади;
- 7) пониження у спеціальному званні на один ступінь;
- 8) звільнення.

Усне зауваження накладається за процедурою, передбаченою для всіх інших видів стягнень. Як зазначено у частині 11 статті 14 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ, в разі вчинення незначного порушення службової дисципліни керівник органу поліції може обмежитись усним попередженням поліцейського щодо необхідності суворого додержання службової дисципліни. Лише усне попередження, яке не віднесено до дисциплінарних стягнень, не підлягає обліку і до особової справи не заноситься.

Зауваження накладається за незначні порушення дисципліни і є мораль-

ним стягненням, отже не тягне наслідків матеріального характеру, але також заноситься до особової справи поліцейського і може впливати на його подальший кар'єрний розвиток.

Догана — вид дисциплінарного стягнення, що застосовується до поліцейського і полягає в усному чи письмовому засудженні неправомірної поведінки винного який не реагує на зауваження та продовжує вчиняти незначні проступки.

Сувора догана застосовується у разі грубого, повторного порушення службової дисципліни в супереч вимогам внутрішніх наказів, але таке, що не спричинило суттєвої шкоди.

Попередження про неповну службову відповідність застосовується до поліцейського тільки за систематичне, неналежне виконання службових обов'язків або одноразове грубе порушення службової дисципліни, що спричинило негативні наслідки в організації внутрішньої служби чи виконанні доручень вищих керівників органів поліції.

Звільнення з посади є одним з суворих видів дисциплінарних стягнень і передбачає припинення прав та обов'язків особи, якими вона була наділена, перебуваючи у займаній посаді. Застосовується в разі неодноразового, грубого порушення службових обов'язків, а також неодноразове нехтування власними обов'язками. Дане дисциплінарне стягнення не накладається на осіб, які займають посаду найнижчого рівня.

Пониження у спеціальному званні на один ступінь — застосовується до осіб, що грубо порушують службову дисципліну, неодноразово допускали незначних порушень та після застосування більш м'яких дисциплінарних стягнень не виправились. Відповідне дисциплінарне стягнення не накладається на осіб, які мають перші спеціальні звання.

Звільнення з органів поліції — врегульована нормативно-правовими актами МВС України та Національної поліції, діяльність уповноважених керівників органів поліції, спрямована на припинення служби в органах поліції, винних поліцейських. Застосовується за грубе, систематичне порушення службової дисципліни, невиконання службових обов'язків, що спричинило тяжкі наслідки, які негативно характеризують діяльність органу поліції.

У вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, крім зазначених вище стягнень, також можуть застосовуватися: позбавлення можливості звільнення з розташування навчального закладу на строк до одного місяця, позачергове призначення в добовий наряд.

При визначенні виду дисциплінарного стягнення мають враховуватися тяжкість проступку, обставини, за яких його скоєно, заподіяна шкода, попередня поведінка особи та визнання нею своєї вини, її ставлення до виконання службових обов'язків, рівень кваліфікації тощо.

У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських, які мають дисциплінарне стягнення і знову допустили порушення службової дисципліни, дисциплінарне стягнення, що накладається, має бути більш суворим, ніж попереднє.

У разі повторного вчинення поліцейським незначного проступку з ураху-

ванням його не тяжкості, сумлінного ставлення цієї особи до виконання службових обов'язків, нетривалого перебування на посаді (до шести місяців) та з інших поважних причин керівник органу поліції може обмежитися раніше накладеним на таку особу дисциплінарним стягненням.

Дисциплінарні стягнення у вигляді пониження в спеціальному званні на один ступінь на осіб, які мають перші спеціальні звання, і звільнення з посади на осіб, які обіймають посади найнижчого рівня, не накладаються.

Звільнення поліцейського зі служби в поліції, як вид стягнення є крайнім заходом дисциплінарного впливу.

Поліцейський, який повідомив про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншим поліцейським, не може бути звільнений зі служби чи змушений до звільнення або притягнутий до дисциплінарної відповідальності у зв'язку з таким повідомленням.

54. Загальна характеристика та види адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.

Одні з найбільш розповсюджених на практиці правопорушень є ті, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Законодавець об'єднав норми, що регламентують відповідальність за порушення громадської безпеки в главі 14 КУпАП, разом з адміністративними правопорушеннями, що посягають на громадський порядок.

Публічна (громадська) безпека — динамічно стійкий стан стосовно несприятливих впливів, які постійно контролюються діяльністю спеціальних державних органів, які повинні створювати умови для розвитку навиків і реалізації соціально значимих потреб людини, її законних прав і свобод, забезпечуючи розвиток і збереження матеріальних та духовних цінностей суспільства, а також територіальну цілісність, суверенітет і конституційний устрій держави.

Публічний (громадський) порядок — урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу громадського порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються у громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з метою задоволення життєвих потреб.

Глава 14 КУпАП закріплює наступні **види правопорушень проти громадського порядку та громадської безпеки**: дрібне хуліганство (стаття 173), поширювання неправдивих чуток (стаття 173¹), вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми (стаття 173²), стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку пожежної безпеки (стаття 174), порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (стаття 175), куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

(стаття 175¹), здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки (стаття 175²), виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення (стаття 176), придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення (стаття 177), виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів (стаття 177²), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (стаття 178), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві (стаття 179), доведення неповнолітнього до стану сп'яніння (стаття 180), порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування (стаття 180¹), азартні ігри, ворожіння в громадських місцях (стаття 181), заняття проституцією (стаття 181¹), порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях (стаття 182), завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (стаття 183), невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (стаття 184).

Об'єктом цих правопорушень є суспільні відносини у сфері громадського порядку та громадської безпеки.

У більшості правопорушень цією глави **суб'єктивна сторона** може характеризуватися наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Наведемо характеристику найбільш поширених правопорушень проти громадського порядку і громадської безпеки.

Дрібне хуліганство є одним з найпоширеніших правопорушень. Об'єктивна сторона правопорушення полягає у нецензурній лайці в громадських місцях, образливому ставленні до громадян та інших діячів, що порушують громадський порядок і спокій громадян. Під нецензурною лайкою слід розуміти найбільш цинічні лайки, що належать, як правило, до сфери статевих відносин. Іншою формою правопорушення є образливе ставлення до громадян, під яким слід розуміти докучливу поведінку, що ображають честь і гідність людини та завдають утисків волі у грубій манер. Але прояви цього правопорушення є найрізноманітніші, тому їх об'єднано під терміном "інші подібні дії". До них слід віднести: насильницьке вторгнення в громадські місця всупереч вказівкам уповноважених осіб; безпідставне порушення спокою громадян; співання непристойних пісень; вигуки та свист під час перегляду кінофільму; крики та гвалт біля вікон громадян у нічний час з хуліганських спонукань; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його скоєння — громадське місце.

Елементом суб'єктивної сторони дрібного хуліганства є також мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей.

Об'єктивною стороною **стрільби з вогнепальної чи холодної металеві зброї або пневматичної зброї** є протиправне діяння у вигляді стрільби, під якою необхідно розуміти здійснення хоча б одного пострілу з вогнепальної чи холодної металеві зброї або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням установленого порядку. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його вчинення: населений пункт, не відведене для стрільби місце.

Об'єктивна сторона **куріння тютюнових виробів у заборонених місцях** полягає у курінні у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради. Згідно Закону України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення" місцями де заборонено паління є: ліфти, таксофони, заклади охорони здоров'я, освітньо-виховні заклади, дитячі майданчики, спортивні майданчики, під'їзди жилих будинків, підземні переходи, громадський транспорт, а також: у приміщеннях закладів громадського харчування, державних та громадських установ, закладів культури, закритих спортивних спорудах, на підприємствах, установах, організаціях за винятком спеціально відведених місць.

Об'єктивна сторона **розпивання спиртних напоїв** полягає у розпиванні спиртних напоїв на вулицях, на стадіонах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту та в інших громадських місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж спиртних напоїв на розлив дозволений виконавчим органом сільської, селищної, міської ради, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль.

Протиправним є розпивання будь-яких спиртних напоїв: пива (крім безалкогольного), горілки, коньяку, вин, самогону чи інших алкогольних напоїв домашнього виготовлення. Що стосується розпивання у громадських місцях одєколонів, лосьйонів, політури та інших одурманюючих рідин на спиртовій основі, то такі дії також слід розцінювати як адміністративний проступок. Досягнення стану алкогольного сп'яніння є не обов'язковим, оскільки достатньо одного факту їх розпивання в місцях, спеціально не встановлених для цих цілей. Сутність поняття "розпивання" охоплює не тільки сам факт вживання спиртного напою, але й дії, що передують йому (наприклад, розливання спиртного напою в стакани). Іншим видом дій, які утворюють об'єктивну сторону цього правопорушення, є поява в громадських місцях у нетверезому стані, що ображає людську гідність і громадську мораль, під якою необхідно розуміти: поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальноприйняті норми (непристойні висловлювання або жести, грубі вигукі, нав'язливе ставлення до громадян;

Не можна притягувати до відповідальності за факт появи у громадському місці у нетверезому стані, якщо поведінка особи є пристойною.

Об'єктом правопорушення, що передбачає відповідальність за **заняття проституцією** є суспільні відносини у сфері громадської моралі, під якою необ-

хідно розуміти систему поглядів та уявлень, норм та оцінок, що регулюють поведінку людей у конкретний історичний період розвитку суспільства.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у здійсненні статевих контактів за матеріальну винагороду. Проституція - це рід занять, що виражається у систематичному вступі жінок і чоловіків у безладні статеві стосунки за винагороду або будь-яку іншу форму відшкодування. Винагорода є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення, якщо її немає, то і немає складу цього правопорушення.

Об'єктивна сторона **завідомо неправдивого виклику спеціальних служб** полягає у завідомо неправдивому виклику пожежної охорони, поліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб. Дії правопорушника спрямовані на зрив нормальної роботи таких необхідних для суспільства служб, як пожежна охорона, поліція, швидка медична допомога, аварійні бригади, що обслуговують газову, водопровідну, опалювальну, електричну та інші системи житлово-комунального господарства. Правопорушник викликає представника хоча б однієї з перерахованих у статті спеціальних служб нібито для надання допомоги, знаючи наперед про те, що в цьому немає необхідності.

Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає в:

1) ухиленні батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей (частина 1);

2) вчиненні неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено КУпАП (частина 2);

3) вчиненні неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку з якого настає кримінальна відповідальність (частина 3).

Відповідно до статті 12 Закону України "Про охорону дитинства" на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини. За правопорушення вчинені неповнолітніми, які не досягли 16-ти річного віку не суть відповідальність батьки або особи, які їх замінюють.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини, як у формі умислу, так і у формі необережності. Суб'єктом правопорушень є батьки неповнолітнього або особи, що їх замінюють.

55. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління.

Встановлений порядок управління охоплює систему суспільних відносин, що забезпечують нормальну діяльність державного апарату, інших державних і недержавних організацій у сфері управління, а також чітке дотримання у

цій сфері спеціальних правил (у тому числі юридично-технічних, режимного характеру та інших).

Широке коло суспільних відносин, що стосуються встановленого порядку управління у найрізноманітніших сферах державного управління виступає родовим об'єктом групи адміністративних правопорушень, які зазначені в главі 15 КУпАП. Ці правопорушення умовно поділяються на групи:

1. Правопорушення у сфері охорони публічного порядку та безпеки проведення масових заходів (статті 185, 185¹ КУпАП).

2. Правопорушення у сфері додержання законодавства щодо порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (статті 185¹, 185² КУпАП).

3. Правопорушення у сфері ухилення від виконання вимог, що пред'являються органами влади та самоуправство (статті 185⁴-185⁹, 186 КУпАП).

4. Правопорушення у сфері додержання правил адміністративного нагляду (стаття 187 КУпАП).

5. Правопорушення у сфері додержання правил дозвільної системи (статті 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196 КУпАП).

6. Правопорушення у сфері виконання правил перебування в Україні іноземців і осіб без громадянства і транзитного проїзду через територію України (статті 204¹, 206¹ КУпАП).

Суб'єктами адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління, є:

1. Загальні суб'єкти. Це фізичні, осудні особи, які на момент скоєння правопорушення досягли 16-річного віку. Наприклад, загальним є суб'єкт таких правопорушень:

- злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (стаття 185 КУпАП);
- Прояв неповаги до суду (стаття 185³ КУпАП);
- Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (стаття 185¹¹ КУпАП);
- Самоуправство (стаття 186 КУпАП).

2. Спеціальні суб'єкти. Це особи, які, крім ознак загального суб'єкта, мають також додаткові специфічні ознаки, пов'язані з віком, професійною чи службовою належністю, правовим статусом. Наприклад, до спеціальних суб'єктів цієї групи правопорушень належать:

- особа, яка досягла 18 років – організатор масового заходу (стаття 185¹ КУпАП);
- керівники, начальники, посадові особи, головні спеціалісти, інші посадові особи, повноваження яких мають юридично значущий характер (статті 185², 185⁵, 185⁶ КУпАП);
- особи, які викликаються до органів попереднього розслідування (стаття 185⁴ КУпАП);
- особи, які перебувають під адміністративним наглядом (стаття 187 КУ-

пАП);

- громадяни – власники вогнепальної, холодної, пневматичної зброї (статті 191-194 КУпАП).

Із суб'єктивної сторони ці правопорушення характерні тим, що значна частина з них вчиняється умисно, рідше – через необережність. В окремих випадках законодавець безпосередньо вказує на умисність протиправної дії (наприклад, порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) нагородної вогнепальної мисливської чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік — стаття 192 КУпАП).

Диспозиції багатьох статей цієї глави мають відсильний характер, тобто з метою конкретизації окремих обставин правопорушення виникає необхідність звертатись до різних спеціальних правил, установлених у тій чи іншій галузі даної сфери правового регулювання.

Охарактеризуємо ті правопорушення глави 15 КУпАП, які найбільше часто фіксуються у діяльності поліції.

Об'єктивна сторона стаття 185 КУпАП полягає у **злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі** працівника поліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку. Правопорушення посягає на суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки, також у сфері державного управління.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка досягла 16 років.

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд (стаття 187 КУпАП), передбачає такі форми діянь:

- неявка за викликом Національної поліції у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

- неповідомлення працівників Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

- порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

- порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

- не реєстрація в органі Національної поліції.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу так і у формі необережності. Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом.

56. Поняття та види правопорушень у сфері дозвільної системи, що входять до компетенції поліції.

Порушення правил дозвільної системи є різновидом адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління, як систему відносин, які забезпечують нормальне функціонування державних органів, а також порушують встановлений порядок продажу, обміну, перевезення, використання предметів та матеріалів відносно яких встановлений окремий порядок користування. Адміністративні проступки в сфері здійснення дозвільної системи також посягають на нормальну діяльність державних органів, а саме – органів Національної поліції, завдаючи шкоди відносинам, які забезпечують правильне функціонування дозвільної системи.

До адміністративних проступків в сфері здійснення дозвільної системи належать:

1) порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї (стаття 190 КУпАП);

2) порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (стаття 191 КУпАП);

3) порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік (стаття 192 КУпАП);

4) ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (стаття 193 КУпАП);

5) порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (стаття 194 КУпАП);

6) порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (стаття 195 КУпАП);

7) порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони (стаття 195¹КУпАП);

8) порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них (стаття 195²КУпАП);

9) порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони і порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами (статті 195³, 195⁴КУпАП).

В більшості випадків об'єктом правопорушень у сфері здійснення дозвільної системи є суспільні відносини, які виникають в процесі обігу об'єктів дозвільної системи і охороняються нормами адміністративного права.

Наведемо характеристику основних правопорушень у сфері дозвільної системи.

Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі

іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї. Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за придбанням, зберіганням, передачею іншим особам або продажом вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у придбанні, зберіганні, передачі іншим особам або продажу громадянами зброї, що становить об'єкт цього правопорушення. Здійснюючи дозвільну систему, органи Національної поліції відповідно до законодавства України видають міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням дозволи на придбання, зберігання, перевезення й використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї; на відкриття та функціонування складів вибухових матеріалів, сховищ і баз, де вони зберігаються піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та її застосування; громадянам - дозволи на придбання, зберігання й носіння вогнепальної мисливської, холодної зброї, пневматичної зброї.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Суб'єктами правопорушення є громадяни, які мають дозвіл органів внутрішніх справ на зберігання зазначеної зброї.

Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) зброї.

Відповідно до наказу МВС України "Про затвердження інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів" від 21.08.1998 р. № 622, придбана громадянами гладкоствольна, нарізна, комбінована мисливська вогнепальна, пневматична та холодна зброя протягом десяти днів з дня придбання має бути зареєстрована в органах Національної поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння. Мисливські ножі придбаються громадянами з дозволу органу Національної поліції на право зберігання і

носіння мисливської вогнепальної зброї, а також арбалетів, що використовуються громадянами виключно для полювання.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 18 років.

Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів. Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил зберігання або перевезення вогнепальної чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів працівниками підприємств, установ, організацій, відповідальними за їх охорону, а також використанні ними зазначеної зброї і бойових припасів не за призначенням. Ці правила затверджені наказом МВС України № 622-1998.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники підприємств, установ та організацій, на яких покладено відповідальність за зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони. Вимоги щодо дотримання порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони викладені в Положенні про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування, спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706, а також у Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу" затвердженими Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства внутрішніх справ від 04.04.2001 № 53/213. Виготовлення та реалізація (продаж) спеціальних засобів самооборони здійснюється на підставі спеціального дозволу - ліцензії, виданої у встановленому порядку на кожен вид засобів самооборони. Спеціальні засоби самооборони повинні бути сертифіковані у встановленому законом порядку.

Об'єктивна сторона цього правопорушення може виражатися як в діях, пов'язаних з неналежним виконанням встановлених правил, так і у бездіяльності, яка полягає у невиконанні встановлених вимог. Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

57. Особливості адміністративного провадження у справах про порушення правил дозвільної системи у діяльності органів Національної поліції.

Відповідно до статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушеннями правил дозвільної системи (статті 174, 189², 190, 191, 192, 193, 194, 195, 195¹,

195², 195³, 195⁴, 195⁶КУпАП), складають уповноважені посадові особи органів Національної поліції.

Оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення в органах Національної поліції здійснюється згідно Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС від 06.11.2015 № 1365.

Існують особливості застосування адміністративних стягнень за правопорушення, пов'язані з порушеннями правил дозвільної системи.

Так, КУпАП передбачені за ці правопорушення особливі стягнення:

- оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання).

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета. Оплатне вилучення зброї і бойових припасів передбачено в санкціях частини 1 статті 191 та в статті 193 КУпАП.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України. Такими предметами у справах про адміністративні правопорушення, які пов'язані з порушеннями правил дозвільної системи, можуть виступати зброя та бойові припаси до неї.

Конфіскація зброї і бойових припасів передбачено в санкціях статті 174, статті 190, частині 2 статті 191, статтях 195¹, 195², 195³, 195⁴, 195⁶КУпАП.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення, адміністративне затримання чи про огляд речей. В разі відмови добровільно пред'явити зброю та бойові припаси працівник поліції має право провести особистий огляд та огляд речей порушника.

Вилучена зброя, бойові припаси та документи здаються на зберігання до чергової частини ОНП, де вони зберігаються до розгляду справи по суті. Після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують.

Позбавлення наданого громадянину права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування. Позбавлення права полю-

вання передбачено в санкції частини 2 статті 85 (порушення правил використання об'єктів тваринного світу) КУпАП.

Постанова про позбавлення права полювання виконується зазначеними у частині 2 статті 242 КУпАП посадовими особами органів мисливського господарства.

Розглянемо особливості провадження найбільш поширених адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушеннями правил дозвільної системи.

Відповідно до статті 221 КУпАП **судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів** розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями КУпАП:

- 174 (стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку);
- 190 (порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї);
- 191 (порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів);
- 193 (ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів);
- 195¹ (порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони);
- 195² (порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них);
- 195³ (порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони);
- 195⁴ (порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошоків пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами);
- 195⁶ (порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів).

Начальники органів Національної поліції та їх заступники відповідно до статті 222 КУпАП, мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення за адміністративні правопорушення, передбачені статтями КУпАП:

- 192 (ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів);
- 194 (порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів);
- 195 (порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів).

58. Діяльність дозвільної системи органів Національної поліції щодо видачі дозволів на придбання, зберігання, використання предметів та речовин.

Значну частину діяльності органів Національної поліції щодо здійснення дозвільної системи займає видача відповідних дозволів, під якою розуміється комплекс певних організаційно-профілактичних заходів, спрямованих на недопущення шкідливих наслідків, які можуть настати в разі недотримання встановлених загальнообов'язкових правил. Умови і порядок видачі дозволу залежать від виду об'єкта дозвільної системи, а також суб'єкта, якому він видається, і встановлено рядом нормативних актів.

Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затверджена наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 передбачає умови і порядок видачі дозволів на придбання, зберігання, перевезення і використання зазначених предметів.

Здійснюючи дозвільну систему, органи Національної поліції відповідно до законодавства України видають **міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям** дозволи на придбання, зберігання, перевезення й використання вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї; пристроїв та патронів до них; вибухових матеріалів і речовин; на відкриття та функціонування сховищ, складів і баз, де вони зберігаються, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазинів, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї; **громадянам** - дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської, холодної, пневматичної зброї, пристроїв.

Дозволи видаються згідно п. 2.3 наказу МВС України № 622 від 21.08.1998 року:

1. Департаментом превентивної діяльності Національної поліції на:
 - право придбання, перевезення вогнепальної, пневматичної, холодної зброї та бойових припасів до зброї, вибухових матеріалів і речовин міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, а також іноземним суб'єктам господарювання на підставі міжнародних договорів України;
 - придбання в Україні та перевезення (за 5 днів до перевезення) вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, бойових припасів до зброї, пристроїв та зазначених патронів іноземцями за погодженням з іноземними дипломатичними представництвами країн, громадянами яких вони є, перевезення ними вогнепальної зброї, бойових припасів до неї та холодної зброї в Україну для участі у змаганнях здійснюються за клопотанням міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України, а з метою полювання - на конкретно визначений уповноваженим на це органом термін;

- відкриття та функціонування стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;

- право перевезення нагородної зброї та патронів до неї громадянами України;

- зберігання нагородної зброї.

2. Управліннями (відділами) превентивної діяльності ГУНП в областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі на:

- відкриття та функціонування складів вибухових матеріалів і піротехнічних майстерень;

- право ввезення з-за кордону та вивезення з України мисливської, пневматичної, холодної зброї та боєприпасів до зброї громадянам України;

- придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної вогнепальної зброї громадянам України;

- придбання та зберігання відомчої вогнепальної, пневматичної, холодної зброї та боєприпасів до зброї підприємствам, установам, організаціям.

3. Територіальними органами поліції на:

- придбання і перевезення вибухових матеріалів і засобів підризу;

- носіння і перевезення відомчої вогнепальної, пневматичної, холодної зброї та боєприпасів до зброї;

- придбання, зберігання і носіння громадянами України мисливської гладкоствольної вогнепальної, пневматичної, холодної зброї;

- придбання, зберігання пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів правоохоронним органам, а також їх носіння працівникам цих органів.

Юридичними особами вогнепальну зброю та боєприпаси може бути придбано для озброєння особового складу охорони, окремих осіб, яким за родом занять дозволено її носіння, промислового і любительського полювання, захисту життя, здоров'я, житла і майна громадян, використання під час зйомок фільмів, в сценічних постановках, циркових виставах, експонування в музеях, на виставках, з науково-дослідною, навчальною і спортивною метою, а також колекціювання.

Підставою для видачі дозволу є клопотання відповідного керівника, в якому зазначається кількість вогнепальної зброї та боєприпасів, які має бути придбано, номер та термін дії дозволу на право відкриття та функціонування об'єкта, акт про придатність приміщення, де вони будуть зберігатися, наказ про призначення особи, відповідальної за придбання зброї, довідка (висновок) медичної установи, що ця особа за станом здоров'я може виконувати таку роботу, довідка про складання нею заліків, копія контракту, наряду на одержання (придбання) зброї та боєприпасів, платіжне доручення (квитанція) про оплату послуг, пов'язаних з видачею дозволу. Такі ж дані зазначаються (крім копії контракту чи наряду) в клопотанні про одержання дозволу на зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів, що видається окремо.

59. Загальна характеристика правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, що входять до компетенції органів Національної поліції.

Під **адміністративним проступком** у сфері дорожнього руху доцільно розуміти суспільно шкідливу, протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, що посягає на здоров'я та безпеку громадян, збереження транспортних засобів, шляхів і шляхових споруд, безпеку дорожнього руху, встановлений порядок діяльності державних органів і установ у даній сфері, за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративні проступки у сфері безпеки дорожнього руху, що входять до компетенції органів Національної поліції, можна **класифікувати** наступним чином:

- порушення правил дорожнього руху (статті 121, 122, 122², 123, 124, 125, 126, 127 КУпАП);
- порушення правил, що забезпечують безпеку руху транспорту (статті 111, 114, 116², 121², 122⁴, 122⁵, 128, 128¹, 132¹, 188²⁸ КУпАП);
- порушення правил користування засобами транспорту (статті 109, 110, 115, 117, 119, 133, 135 КУпАП);
- порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів (статті 136, 137 КУпАП);
- правопорушення в галузі шляхового господарства (статті 139, 140 КУпАП).

Для характеристики родового **об'єкта** правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху необхідно визначити ті конкретні правовідносини, які регулюються і охороняються адміністративно-правовими нормами, що передбачають застосування заходів адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху. Аналіз цих норм свідчить, що вони спрямовані на суворе додержання порядку дорожнього руху, який забезпечує нормальну, ритмічну і чітку роботу автомобільного транспорту і тим самим створюють умови безпечного дорожнього руху. Тобто родовим об'єктом зазначених проступків є безпека дорожнього руху.

Об'єктивна сторона характеризується зовнішнім проявом посягання на об'єкт, який охороняється адміністративно-правовою санкцією. Забороняючи ті чи інші діяння, законодавець у першу чергу описує їх зовнішні прояви (самовільний проїзд, пошкодження залізничної колії, порушення водіями правил руху, порушення правил випуску на лінію транспортних засобів і т. ін.), що характеризує саме діяння як протиправне, суспільно шкідливе.

Більшість проступків у сфері безпеки дорожнього руху утворюють формальні склади, і під час кваліфікації про притягнення до адміністративної відповідальності достатньо установити факт самої дії про порушення правил, норм і стандартів щодо безпеки руху та експлуатації транспорту і необов'язково установлювати причинний зв'язок щодо настання або можливого настання шкідливих наслідків. Наприклад, керування транспортними засобами особами у стані сп'яніння (ст. 130 КУпАП) не потребує настання будь-яких матеріальних наслідків, а достатньо самого стану сп'яніння як підстави для притягнення до відповідальності.

Під час кваліфікації проступків у сфері безпеки дорожнього руху з матеріальним складом необхідно встановлювати причинний зв'язок між протиправним діянням і настанням шкідливих наслідків. Наприклад, порушення правил дорожнього руху, що призвели до створення аварійної обстановки (частина 4 статті 122 КУпАП) потребує реального з'ясування питань щодо особи правопорушника, характеру протиправних дій, їх зв'язку з настанням матеріальної шкоди, розміру заподіяної шкоди тощо.

Значну увагу законодавець приділяє місцю вчинення проступку, де йдеться про визначення відповідної території, на якій діють особливі правила поведінки, наприклад, залишення місця дорожньо-транспортної пригоди (стаття 122⁴КУпАП) тощо.

Нерідко у складі адміністративного проступку в сфері безпеки дорожнього руху наявні такі ознаки, як:

- умови вчинення правопорушення – невиконання водіями вимоги про зупинку (стаття 122²КУпАП);
- способи вчинення – перевищення водіями транспортних засобів і суден швидкості руху (стаття 122);
- засоби вчинення – порушення правил дорожнього руху особами, які керують велосипедами, гужовим транспортом (частина 2 статті 127 КУпАП);
- стан правопорушника – керування транспортними засобами у стані сп'яніння (статті 129, 130 КУпАП).

Однією з ознак об'єктивної сторони є ознака участі у відносинах з правопорушником представників органів держави: наприклад, невиконання водіями вимог про зупинку (стаття 122²КУпАП); ненадання транспортних засобів поліцейським та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (стаття 124¹КУпАП); злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів (стаття 185⁹КУпАП).

Суб'єкт адміністративного проступку у сфері безпеки дорожнього руху володіє окремими ознаками, за якими особа визнається як такою, що вчинила проступок. Відповідно до цього і суб'єктів прийнято поділяти на загальні та спеціальні.

Загальним суб'єктом проступків у сфері безпеки дорожнього руху буде особа 16-річного віку, осудна.

Щодо спеціальних суб'єктів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, то до них можна віднести, наприклад, посадових осіб; водіїв; осіб, які не мають права керування транспортними засобами; пішоходів; водіїв, які перебувають у стані сп'яніння; військовослужбовців; інвалідів за кермом тощо.

Суб'єктивна сторона адміністративних проступків описує психічне ставлення суб'єкта до скоєного ним діяння і його наслідків. Правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху характеризуються як умислом, так і необережністю.

60. Провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Адміністративним законодавством передбачено наступні стадії провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

1. Порушення справи про адміністративне правопорушення. У справах безпеки дорожнього руху порушення справи відбувається шляхом складання протоколу про адміністративне правопорушення уповноваженою особою державної автомобільної інспекції. Під час цієї стадії здійснюється дослідження та документування всіх фактичних обставин вчиненого правопорушення.

2. Розгляд справ про адміністративні правопорушення та винесення рішення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу та на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова у справі про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121-1, 121-2, частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124-1, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132-1, частинами шостою і одинадцятою статті 133-1, частинами першою, другою і третьою статті 140 КУпАП, виноситься на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частинами четвертою та сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127-1, 130, 139, частиною четвертою статті 140, статтею 188-28 КУпАП, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у статті 222 КУпАП.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та виносити у них рішення мають право:

- судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (правопорушення, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частинами четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частинами другою та третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтею 127-1, статтею 130, частиною третьою статті 133, статтями 135-1, 139, частиною четвертою статті 140, статтею 188-28 КУпАП, а також справи про адміністративні правопорушення, учинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років);
- працівника патрульної служби Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них обов'язків (правопорушення, пе-

редбачені статтями 80 і 81 (у частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121-1, 121-1, частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтями 124-1-126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтею 128-1, статтями 129, 132-1, частинами першою, другою, п'ятою статті 133, частинами третьої, шостої, восьмої, дев'ятої, десятої та одинадцятої статті 133-1, частинами першої, другої та третьої статті 140 КУпАП).

3. Виконання постанов в справах про адміністративні правопорушення сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Постанова в справі про адміністративне правопорушення виконується уповноваженим на те органом у порядку, установленому КУпАП та іншими законами України.

У разі винесення кількох постанов у справах про адміністративні правопорушення щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо (стаття 300 КУпАП).

У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови уповноваженої посадової особи у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо яких її винесено, на місці вчинення правопорушення (стаття 285 КУпАП).

У разі несплати правопорушником штрафу в строк (15 діб), установлений частиною 1 статті 307 КУпАП, постанова в справі про адміністративне правопорушення надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, установленому законом. В даному випадку сума штрафу автоматично збільшується в 2 рази. Відповідно до статті 19 Закону України "Про виконавче провадження" постанова, що направляється до органу державної виконавчої служби, повинна бути скріплена печаткою підрозділу, який його надіслав.

У разі винесення постанови суду про позбавлення права керування транспортним засобом тимчасово вилучене посвідчення водія особі, стосовно якої застосовано вказаний захід адміністративного стягнення, вилучається до набрання законної сили постанови у справі, але не більше як на 3 місяці і видається тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом.

Факультативною стадією провадження є **оскарження постанови про адміністративне правопорушення**. У сфері безпеки дорожнього руху це відбувається у разі подачі скарги на рішення у справі, винесене уповноваженою посадовою особою.

61. Особливості оформлення матеріалів про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення

без складання відповідного протоколу.

Постанова виноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121-1, 121-2, частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124-1, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132-1, частинами шостою і одинадцятою статті 133-1, частинами першою, другою і третьою статті 140 КУпАП.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно вчинене особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частинами третьою і четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127-1, 130, 139, частиною четвертою статті 140, 188-28 КУпАП.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту - військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У цих випадках поліцейські передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху працівник підрозділу Національної поліції відповідно до статті 254 КУпАП складає **протокол про адміністративне правопорушення**, копія якого під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює порушникові його права і обов'язки відповідно до статті 63 Конституції України та статті 268 КУпАП. Протокол про адміністративні правопорушення не складається у випадках, передбачених статтею 258 КУпАП.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- 1) письмові пояснення свідків правопорушення у разі їх наявності;
- 2) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу у разі здійснення його затримання;
- 3) акт огляду на стан сп'яніння у разі проведення огляду на стан сп'яніння;
- 4) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис, який засвідчується підписами двох свідків.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу.

При складанні протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 139, частиною четвертою статті 140 КУпАП або постанови у справі про адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою - третьою статті 140 КУпАП (коли протокол не складається), до них необхідно долучати акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі (додаток 2) з відповідними замірами та схемою про:

1) пошкодження шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд, трамвайних колій чи технічних засобів регулювання дорожнього руху;

2) самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху;

3) перешкоду для дорожнього руху, у тому числі забруднення шляхового покриття;

4) пошкодження асфальтобетонного покриття доріг унаслідок руху машин на гусеничному ході;

5) умови та стан шляху, які загрожують безпеці дорожнього руху;

6) порушення нормативів щодо обладнання на дорогах місць проведення ремонтних робіт, залишення дорожніх машин, будівельних матеріалів, конструкцій;

7) порушення або невиконання правил на підприємствах, в установах та організаціях під час розроблення та виготовлення транспортних засобів і деталей до них або інших предметів їх додаткового обладнання, під час проектування, реконструкції та ремонту шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд.

Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 18828 КУпАП, щодо невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції України, щодо усунення порушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, додаються акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі та копія раніше надісланої (врученої) вимоги (припису).

62. Заходи забезпечення провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розг-

ляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються:

- адміністративне затримання особи;
- особистий огляд;
- огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія;
- тимчасове затримання транспортного засобу;
- огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Розглянемо особливі форми забезпечення провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

1. Тимчасове вилучення посвідчення водія. Відповідно до статті 265¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія регулюється постановою Кабінету міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення». Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис в протоколі про адміністративне правопорушення.

2. Тимчасове затримання транспортного засобу. Відповідно до статті 265² Кодексу України про адміністративні правопорушення у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частиною третьою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху (якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та своє місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повер-

нення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво не перешкоджає дорожньому руху, такий транспортний засіб не може бути доставлений для зберігання на спеціальний майданчик.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово затриманого транспортного засобу не може стягуватися плата.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках та стоянках визначається Постановою КМУ від 17 грудня 2008 року «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках».

3. Відсторонення осіб від керування. Відповідно до статті 266 КУпАП

Особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

63. Правове положення та завдання Департаменту превентивної діяльності Національної поліції.

Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України затверджено наказом Національної поліції України 27 листопада 2015 року №123.

Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (скорочена назва – ДПД НПУ) є структурним підрозділом апарату центрального органу управління Національної поліції України, який у межах компетенції реалізує державну політику у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї.

До основних завдань ДПД НПУ належить:

1. Формування та реалізація, у межах компетенції, державної політики у сферах:

- підтримання публічної безпеки і порядку,
- забезпечення безпеки дорожнього руху,
- охорони прав і свобод людини,

- інтересів суспільства й держави,
- протидії злочинності,
- організації роботи дозвільної системи,
- превентивної та профілактичної діяльності,
- запобігання та припинення насильства в сім'ї.

2. Подання на розгляд Голови Національної поліції пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах.

64. Правове положення та призначення чергових частин органів поліції.

Чергова частина – це підрозділ, який забезпечує оперативне управління силами і засобами органів і підрозділів органів поліції, цілодобово перебуває в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події і є координуючим органом управління при встановленні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень.

Чергова частина органу поліції шляхом вжиття невідкладних заходів забезпечує захист життя, здоров'я, прав та свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Основними принципами роботи чергових частин є знання оперативної обстановки на території, що обслуговується, оперативність, постійна готовність, пильність, додержання законності, чітке виконання вимог нормативно-правових актів, тактовне ставлення до осіб, збереження державної таємниці.

Робота чергових частин регламентується наказами МВС від 28.04.2009 № 181 „Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань”, від 22.10.2012 № 940 „Про організацію реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах внутрішніх справ України”, яким затверджено Інструкцію з організації реагування органів внутрішніх справ на повідомлення про кримінальні, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події, а також іншими нормативними актами.

Призначення чергової частини полягає в забезпеченні виконання органами поліції покладених на них завдань, а саме:

- ☐ забезпечення публічної безпеки і порядку, безпека дорожнього руху;
- ☐ попередження, припинення злочинів та інших правопорушень;
- ☐ охорона власності, прав та законних інтересів громадян, підприємств, установ і організацій від злочинних посягань та інших антисуспільних дій;
- ☐ розкриття злочинів;
- ☐ підтримання публічної безпеки і порядку в умовах пожеж, стихійних лих, інших надзвичайних подій та при ліквідації їх наслідків;
- ☐ охорона затриманих і утримуваних під вартою осіб.

Відповідно до наказу МВС України № 181-2009 до структури чергових частин органів поліції входять:

1. Чергова частина МВС України.
2. Чергові частини територіальних органів:
 - головних управлінь в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;
 - міських управлінь;
 - районних управлінь, міських, районних відділів, відділень поліції;
 - управлінь, управлінь, відділів, відділень, пунктів у портах, аеропортах, метрополітені.

Чергова частина МВС – орган управління, збору й обробки оперативної інформації МВС. В її оперативному підпорядкуванні перебувають чергові частини структурних підрозділів центрального апарату МВС, поліції, Національної гвардії України, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, а також чергові частини всіх органів поліції.

Чергові частини структурних підрозділів у системі МВС підпорядковані черговій частині ГУНП, УНП, до складу яких вони входять за своєю структурою та функціями.

Чергові частини стройових підрозділів та училищ професійної підготовки працівників поліції та інших вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання до сфери управління МВС України.

Чергова частина підпорядковується безпосередньо начальникові територіального органу Національної поліції (особі, яка його заміщає). Крім того, чергова частина знаходиться в оперативному підпорядкуванні чергової частини вищестоящего територіального органу Національної поліції. Черговій частині оперативно підпорядковані чергові частини у підрозділах територіального органу Національної поліції, а також службові наряди, інші сили поліції, що несуть службу з забезпечення публічної безпеки і порядку, забезпечення публічної безпеки і порядку, а у відсутності начальника територіального органу Національної поліції та його заступників – увесь особовий склад.

65. Основні принципи діяльності та завдання чергових частин органів поліції.

Основними принципами роботи чергових частин є:

- знання оперативної обстановки на території, що обслуговується – чергова частина повинна постійно відслідковувати стан оперативної обстановки на підконтрольній території з метою забезпечення оперативного реагування на злочини та пригоди;
- оперативність – від оперативності реагування чергової частини на повідомлення про злочини та події залежить ефективність вжиття невідкладних заходів щодо захисту життя, здоров'я, прав та свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави;
- постійна готовність – чергова частина цілодобово перебуває в постійній готовності для своєчасного реагування на злочинні прояви, надзвичайні си-

туації, інші події;

- пильність – це, перш за все, уважне ставлення до виконання своїх обов'язків кожним членом добового наряду чергової частини, своєї роботи;
- додержання законності, чітке виконання вимог нормативно-правових актів – при виконанні своїх обов'язків працівники чергової частини повинні суворо дотримуватися норм законодавства та нормативно-правових актів МВС України та Національної поліції, які регламентують роботу поліції взагалі та чергової частини зокрема;
- тактовне ставлення до осіб – працівники добового наряду повинні тактовно ставитися до всіх громадян, які звернулися або були доставлені до чергової частини;
- збереження державної таємниці.

Основними завданнями чергових частин є:

1. Приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них.
2. Забезпечення оперативного управління силами й засобами, що задіяні для забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження та виявлення кримінальних правопорушень на території обслуговування, взаємодія з іншими органами, черговою частиною вищого рівня та органами виконавчої влади.
3. Збір, опрацювання й доповідь керівництву органу поліції відомостей про оперативну обстановку на території обслуговування, передача їх до чергових частин вищестоящих органів поліції, оперативно-чергових служб військових частин Національної гвардії України, а також інших органів виконавчої влади, інформування керівників відповідних структурних підрозділів органів поліції та МВС.
4. Забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.
5. Організація роботи з особами, доставленими до чергової частини забезпечення їх конституційних прав і свобод.
6. Поміщення (звільнення) доставлених осіб у кімнати для затриманих та доставлених чергових частин, забезпечення нагляду за їх поведінкою.
7. Контроль за додержанням порядку тримання й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, розміщенням їх до ізоляторів тимчасового тримання.
8. Забезпечення збереження службової документації, зброї, спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту, зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, іншого майна, що знаходиться на зберіганні в черговій частині.
9. Виконання довідкової роботи при зверненні громадян із питань роботи ОВС.
10. Контроль за станом охорони адміністративних будинків органу поліції, ізоляторів тимчасового тримання та прилеглої до них території.
11. Підтримання правил внутрішнього розпорядку, у нічний час - контроль за дотриманням правил пожежної безпеки й санітарних норм і правил у будинку органу поліції та на прилеглої до нього території.
12. Оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій у населених пунктах, де не здійснюється цілодобове чергування оперативно-чергових

(диспетчерських) служб органів управління єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації.

Чергова частина є загальнодоступним, цілодобово діючим підрозділом, який виконує **функцію оперативного реагування**. Тому на добовий наряд покладається безпосередня відповідальність за прийом, оформлення і реєстрацію всіх отриманих заяв, повідомлень про злочини, правопорушення та пригоди.

Функція оперативного управління нарядами та іншими силами і засобами, задіяними для забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби зі злочинністю, здійснюються черговою частиною безперервно. Оперативний черговий територіального органу Національної поліції є старшим оперативним начальником чергових всіх підрозділів і установ, підпорядкованих цьому органу, а також старших всіх службових нарядів, які виконують на обслуговуванні ним території завдання з забезпечення публічної безпеки і порядку та запобігають надзвичайним подіям.

Реалізуючи **функцію контролю** за діяльністю підлеглих черговій частині підрозділів, установ, територіального органу Національної поліції, оперативний черговий та добовий наряд повинні добре знати оперативну обстановку на місцях, заходи з розкриття злочинів гарячими слідами, які там проводяться, режим роботи особового складу цього органу та його керівників, місце їх перебування.

Здійснюючи **функцію дотримання внутрішнього розпорядку** в черговій частині, забезпечення контролю за охороною будівлі територіального органу Національної поліції, добовий наряд повинен постійно стежити за чистотою, забороняти палити у приміщенні чергової частини, не допускати в нього сторонніх осіб, забезпечувати дотримання особовим складом статутних вимог і правил пожежної безпеки.

Для забезпечення надійної охорони в ізоляторів тимчасового тримання затриманих і заарештованих черговий зобов'язаний контролювати не менше двох разів вдень і тричі вночі несення служби нарядами ізоляторів тимчасового тримання, перевіряти знання ними своїх обов'язків, а також стан дверей, замків, решіток, справність сигналізації та зв'язку.

До основних функцій чергової частини належать також забезпечення збереження нормативних актів, службової документації, озброєння, різноманітних технічних засобів і майна, яке рахується за черговою частиною.

66. Права та обов'язки оперативного чергового органу поліції.

Оперативний черговий ОНП є старшим оперативним начальником щодо чергових усіх підрозділів і установ, підпорядкованих цьому органу, а також усіх службових нарядів, що виконують на території обслуговування ОНП завдання з забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження й припинення правопорушень, розкриття злочинів, ліквідації наслідків надзвичайних подій тощо.

Оперативний черговий **має право:**

– віддавати обов'язкові до виконання доручення черговим підпорядкованих ОВС, підрозділів та нарядам, що несуть службу на території обслуговування, а за відсутності керівництва ОНП – усьому особовому складу;

– здійснювати при ускладненні оперативної обстановки через оперативних чергових територіального органу Національної поліції необхідне маневрування силами й засобами підпорядкованих ОНП із подальшою доповіддю про прийняте рішення керівництву ГУНП, УНП;

– залучати для організації охорони місця події, переслідування й затримання злочинців усі задіяні на забезпечення публічної безпеки і порядку наряди поліції незалежно від їх підпорядкування з урахуванням першочерговості виконання завдань;

– вводити в дію спеціальні оперативні плани, оголошувати збір усього особового складу або окремого підрозділу по тривозі;

– одержувати від керівників і працівників підрозділів та органів поліції інформацію, необхідну для виконання покладених на чергову частину завдань;

– при ускладненні оперативної обстановки звертатись до головних інспекторів чергових МВС та оперативних чергових сусідніх органів поліції для отримання необхідної інформації і допомоги.

Оперативний черговий є старшим добового наряду чергової частини і чергових частин підпорядкованих органів поліції та:

– здійснює загальне керівництво роботою чергових нарядів;

– забезпечує робочий контроль і взаємодію з черговими частинами й групами структурних підрозділів ГУНП, УНП;

– забезпечує безперервне стеження за станом оперативної обстановки на території обслуговування, організацію реагування на її зміни, збір і опрацювання оперативної інформації, що надходить із місць;

– відповідає за повноту й об'єктивність формування інформаційних даних, видачу оперативних зведень та іншої інформації;

– доповідає керівництву ГУНП, УНП, інформує керівників відповідних служб про кримінальні правопорушення і надзвичайні події, відомості про які надходять до чергової частини;

– підтримує зв'язок і здійснює обмін оперативною інформацією з черговими НП, територіальними органами Національної поліції, ГУНП, УНП, інших адміністративно-територіальних одиниць, органами прокуратури, Службою безпеки України, МНС України, іншими органами виконавчої влади, військовими частинами Національної гвардії України;

– забезпечує отримання кореспонденції, у тому числі від громадян, яка надходить у неробочий час, святкові і вихідні дні, для подальшої її передачі до підрозділу документального забезпечення, який здійснює її реєстрацію. У разі отримання термінової кореспонденції негайно доповідає про неї відповідальному для прийняття рішення;

– здійснює передачу доручень начальника ГУНП, УНП, та його заступників про проведення заходів, пов'язаних із встановленням та затриманням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, ліквідацією наслідків надзвичайних подій, керівникам структурних підрозділів;

– забезпечує введення ступенів готовності, оповіщення й збір керівництва ГУНП, УНП;

– за наказом начальника ГУНП, УНП, його заступників або самостійно з наступною доповіддю вводить у дію оперативні плани на території обслуговування (окремих її районах), організовує за ними невідкладні першочергові дії, контролює їх виконання;

– формує добові оперативні зведення, перевіряє правильність заповнення цифрових контрольних таблиць, відповідає за введення інформації до бази даних у рамках функціонування системи автоматизованого робочого місця чергової частини;

– здійснює прийом заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, події та інші правопорушення, організовує перевірку та прийняття невідкладних заходів щодо їх вирішення;

– забезпечує довідкову роботу при зверненні громадян із питань роботи ГУНП, УНП, і їх служб;

– організовує прийом-здачу чергування добового наряду;

– відповідає за збереження службової документації, зброї, боєприпасів, спецзасобів та іншого майна, переданого на зберігання до чергової частини;

– контролює роботу працівників телеграфу органу поліції щодо своєчасного вручення телеграм, які надійшли на ім'я керівництва ГУНП, УНП;

– у вечірній та нічний час силами чергового наряду здійснює контроль за несенням служби нарядами з охорони адміністративних будинків ГУНП, УНП;

– організовує та контролює роботу водіїв автомобілів чергової частини;

– забезпечує порядок у службових приміщеннях і побутових кімнатах чергової частини;

– вносить пропозиції керівництву оперативного відділу щодо заохочення чи накладення дисциплінарних стягнень особового складу чергових нарядів ГУНП, УНП;

– доповідає при прийомі-здачі чергування про зареєстровані тяжкі злочини та надзвичайні події, ужиті заходи, виявлені порушення законності начальником ГУНП, УНП, його заступникам та начальникові оперативного відділу (сектору).

67. Правові засади діяльності дільничних офіцерів поліції.

У правовому регулюванні діяльності органів та підрозділів поліції взагалі і дільничних офіцерів поліції важливу роль відіграють норми Конституції України. Конституція безпосередньо не регулює діяльність дільничних офіцерів поліції, однак в ній закріплені загальні засади діяльності державних органів. Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Статтею 3 Конституції закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Права і свободи останньої, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення цих прав і свобод є її головним обов'язком.

Для правового регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції першо-

чергове значення мають такі закони України: „Про Національну поліцію”, „Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”, „Про попередження насильства у сім’ї”, „Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”, „Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними”, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Сімейний Кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України та ін.

Найважливішу роль у системі законодавчих актів, які регулюють діяльність дільничних офіцерів поліції, відіграє Закон України „Про Національну поліцію”. У законі, зокрема, визначено і закріплено поняття Національної поліції, основні її завдання, принципи діяльності, загальну систему поліції, основні повноваження поліції, поліцейські заходи, засади проходження служби в поліції, соціальний захист поліцейський.

Серед актів Президента України, які мають значення для правового регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції, можна назвати як загальні, що стосуються діяльності правоохоронних органів в цілому, так і спеціальні – присвячені службі дільничних офіцерів поліції. До основних можна віднести **укази**: від 19 липня 2005 року „Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності”; від 15 грудня 2006 року „Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів”; від 7 лютого 2008 року „Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування”; від 28 березня 2008 року „Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю”; від 5 травня 2008 року „Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей”.

Серед нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що регулюють діяльність служби дільничних офіцерів поліції слід виділити:

а) **постанови**, якими затверджено: „Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України” від 29 липня 1991 року № 114, „Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні” від 27 лютого 1991 року, „Положення про дозвільну систему” від 12 жовтня 1992 року № 576, „Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім’ї або реальну його загрозу” від 26 квітня 2003 року № 616 тощо;

б) **розпорядження**: „Питання забезпечення громадського порядку та пожежної безпеки у сільській місцевості” від 23 травня 2009 року та інші.

Основна кількість правових норм, які регулюють діяльність дільничних офіцерів поліції, міститься у нормативних актах МВС України та Національної поліції.

Це „Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян та організацій, їх особистого прийому в системі МВС України” (наказ від 10.10.2004 № 1177); „Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопору-

шення в органах поліції (наказ МВС України від 6.11. 2015 р. № 1376); „Інструкція про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі” (наказ від 04.11.2003 № 1303/203); „Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення, та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів” від 21.08.1998 № 622; „Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення” (спільний наказ від 16.01.2004 № 5/34/24/11); „Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім’ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім’ї” (спільний наказ від 07.09.2009 № 3131/386).

68. Основні завдання та функції дільничних офіцерів поліції.

Основними завданнями працівників служби дільничних офіцерів поліції є:

1) проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед жителів адміністративної дільниці. Охорона публічного порядку, забезпечення публічної безпеки і порядку на території, що обслуговується;

2) робота з населенням та громадськими формуваннями на адміністративній дільниці щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю;

3) участь разом з іншими службами та підрозділами органів поліції у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці.

Заходи **загальної профілактики** спрямовуються на усунення загальних причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень.

До цих заходів відносяться:

1) профілактичні перевірки;

2) роз’яснення положень законодавства України з питань соціальної профілактики правопорушень;

3) інформування населення про стан боротьби з правопорушеннями, засоби та методи захисту громадян від злочинних посягань;

4) правова пропаганда діючого законодавства серед населення, на підприємствах, організаціях, установах незалежно від форм власності з питань недопущення правопорушень та відповідальності за їх скоєння.

Індивідуальна профілактика містить комплекс заходів, спрямованих на:

- усунення факторів, які негативно впливають на особу і можуть призвести до формування в неї антисоціальної спрямованості та протиправної поведінки;

- зміни в особі антисоціальних поглядів, звичок, інтересів, що може попередити вчинення особою не тільки адміністративних проступків, але й інших правопорушень, зокрема злочинів;

- застосування невідкладних заходів з попередження підготовлюваних правопорушень та припинення спроб їх вчинення.

Безпосередніми **об'єктами** індивідуальної профілактики адміністративних правопорушень виступають як конкретні особи, так і соціальне середовище.

До **заходів індивідуальної профілактики**, зокрема, відносяться:

- роз'яснення суспільної небезпечності поведінки особи, яка скоїла правопорушення, та усне її попередження про неприпустимість протиправних і антигромадських дій;
- офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;
- профілактичний облік в органі поліції і здійснюванні у зв'язку з цим заходи;
- адміністративний нагляд органів поліції.

У діяльності дільничного офіцера поліції на адміністративній дільниці важливе місце займає робота з населенням та громадськими формуваннями. Від того, наскільки дільничний офіцер поліції знає населення адміністративної дільниці, користується повагою та авторитетом, у великій мірі залежить стан правопорядку та профілактики правопорушень.

Відповідно до Положення, дільничний офіцер поліції установлює довірчі стосунки з громадянами з метою отримання інформації, яка сприяє попередженню та розкриттю злочинів, інших правопорушень, розшуку злочинців та осіб, зниклих безвісти.

В сфері забезпечення публічної безпеки і порядку дільничний офіцер поліції взаємодіє з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку. Важливе значення мають спільне патрулювання, спільний огляд території, горіщних, підвальних приміщень, відселених і підлягаючих зносу будівель; обхід дворів тощо; спільне проведення виховних бесід з особами, схильними до скоєння правопорушень, а також інших профілактичних заходів; спільні пошук, переслідування, затримання порушників громадського порядку.

Суттєве значення у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці має налагодження взаємодії дільничного офіцера поліції з іншими службами та підрозділами поліції.

Основні функції працівників служби дільничних офіцерів поліції, які полягають у:

- забезпеченні прав і свобод людини, її безпеки та захисті від протиправних посягань, наданні у межах своїх повноважень правової, соціальної допомоги та інших послуг населенню;
- налагодженні співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, населенням і громадськими формуваннями з охорони громадського порядку у зміцненні правопорядку та профілактиці правопорушень;
- всебічному, повному й об'єктивному дослідженні причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень, унесення пропозицій щодо їх усунення, інформування населення з цих питань у своїх виступах як перед жителями адміністративної дільниці, так і через засоби масової інформації;
- організації діяльності базових дільничних пунктів поліції;
- формуванні позитивної громадської думки щодо стану правопорядку та

діяльності дільничних офіцерів поліції, підвищення довіри населення до поліції.

69. Права та обов'язки дільничних офіцерів поліції.

Дільничні офіцери поліції мають наступні **права**:

- вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень поліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені законодавством України заходи примусу;
- перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що засвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на поліцію;
- виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу, на підставі та в порядку, встановленому законодавством України, виносити їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;
- викликати громадян і службових осіб за справами і матеріалами, які перебувають у його провадженні або в провадженні слідчого (за його дорученням). У випадках і в порядку, що передбачені законодавством, здійснювати привід громадян і посадових осіб, які без поважних причин ухиляються від явки за викликом;
- викликати осіб, які систематично вчиняють порушення громадського порядку та інші правопорушення, для винесення їм офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки;
- доставляти до територіального органу Національної поліції і затримувати осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, якщо вичерпані інші заходи впливу;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення на громадян, які вчинили адміністративні правопорушення. Проводити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законодавством заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- входити безперешкодно в будь-який час доби:
 - на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, у тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;
 - до житла чи до іншого володіння особи, яка перебуває під адміністративним наглядом, з метою перевірки виконання встановлених судом обмежень. Забороняється входити на територію і в приміщення посольств, консульств, місій іноземних держав, а також до приміщень іноземних громадян, які користуються дипломатичним імунітетом;
- затримувати і доставляти до органів поліції відповідно до Закону Укра-

їни „Про Національну поліцію” осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переходять від дізнання, слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту;

- використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події чи стихійного лиха, доставлення до лікувальних закладів осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та доставлення їх до органів поліції;

- уживати до осіб, які вчинили насильство в сім'ї, заходів, передбачених статтею 6 Закону України „Про попередження насильства в сім'ї”;

- у невідкладних випадках безперешкодно і безкоштовно користуватися засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам, організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, - за їхньою згодою;

- застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю в порядку, установленому Законом України „Про Національну поліцію” (ст. 42-46);

- підписувати і надсилати запити:
 - до інформаційних центрів - щодо громадян, які є учасниками кримінального процесу, а також осіб, які перебувають на профілактичному обліку, з метою перевірки на наявність у них судимості;

- за місцем роботи правопорушників - про видачу на них характеристик, довідок та інших документів, необхідних для перевірки заяв громадян, виконання запитів підприємств, установ і організацій, проведення профілактичної роботи;

- закладів охорони здоров'я - про перебування громадян на медичному або профілактичному обліку, хворих на хронічний алкоголізм чи наркоманію, їх ставлення до лікування;

- направляти до органів державної влади та місцевого самоврядування, громадським організаціям, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи пропозиції щодо:

- усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;
 - ужиття заходів з метою попередження насильства в сім'ї, надання соціальної допомоги сім'ям, що опинилися в складних життєвих обставинах;

- припинення (припинення) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку, які неналежним чином виконують свої обов'язки.

Пунктом 9 цього Положення визначено **обов'язки** дільничного офіцера поліції:

1. Постійно вивчати та аналізувати оперативну обстановку на адміністративній дільниці.

2. Знати:

- територію адміністративної дільниці, її особливості, систему доріг, роз-

ташування й режим роботи підприємств, установ та організацій усіх форм власності, баз, складів, інших місць збереження товарно-матеріальних цінностей, а також об'єктів дозвільної системи, аптеки, інші місця збереження наркотичних засобів та психотропних речовин, порядок їх охорони, місця стоянок транспортних засобів, а в сільській місцевості - усі населені пункти, фермерські господарства, лісові масиви, заготівельні та переробні організації, можливі місця незаконного вирощування посівів снотворного маку чи конопель, місця зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

- населення адміністративної дільниці, характер його зайнятості, етнічний склад, місцеві звичаї, традиції та культуру;

- кількість скоєних на адміністративній дільниці злочинів, обставини, які призводять до їх скоєння, осіб, поведінка яких контролюється працівниками поліції, прикмети осіб, що підозрюються у скоєнні злочинів, осіб, що скоїли злочини, викрадених речей та транспортних засобів, які перебувають у розшуку;

- законодавство, що регламентує діяльність служби дільничних офіцерів поліції, питання організації охорони громадського порядку, забезпечення публічної безпеки та порядку, боротьби зі злочинністю, а також керуватися ними у повсякденній діяльності;

- місця концентрації осіб, схильних до скоєння адміністративних правопорушень та злочинів;

- сили та засоби, які залучаються до охорони громадського порядку, попередження й розкриття злочинів та адміністративних правопорушень;

- порядок огляду місця події, виявлення, закріплення та вилучення слідів злочину та інших речових доказів, дії дільничного офіцера поліції на місці вчинення злочину, а також оформлення процесуальних документів, які складаються за дорученням слідчого.

3. Надавати допомогу:

- громадянам, службовим особам, підприємствам, установам, організаціям, громадським організаціям у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників.

- правову, першу медичну та іншу допомогу громадянам, які постраждали від протиправних дій, у результаті нещасних випадків, особам, які перебувають в безпорадному або іншому небезпечному для життя або здоров'я стані.

4. Попереджувати, виявляти та припиняти адміністративні правопорушення, здійснювати в межах своїх повноважень провадження у справах про адміністративні правопорушення.

5. Інформувати органи державної влади та місцевого самоврядування про виявленні на території адміністративної дільниці порушень, реагування на які не належить до компетенції поліції.

6. Проводити профілактично-роз'яснювальну роботу серед населення з метою формування правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ.

70. Службова документація дільничного офіцера поліції та порядок її ведення.

Дільничний офіцер поліції повинен вести наступну службову документацію.

1. Паспорт на дільницю.

Паспорт ведеться для накопичення інформації про соціально-економічні, демографічні та інші особливості дільниці, стан злочинності і громадського порядку, наявність патрульно-постових нарядів і громадських формувань, які беруть участь в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень, інших відомостей. Зазначену інформацію дільничний офіцер поліції одержує під час роботи та вивчення закріпленої за ним дільниці, особистого спілкування з населенням, а також у підрозділах територіального органу Національної поліції, державних органах і громадських організаціях.

Цей паспорт реєструється в секретаріаті (канцелярії) територіального органу Національної поліції, видається дільничному офіцерові під його підпис і зберігається безпосередньо в нього. Записи в паспорті ведуться авторучкою (у спеціально обумовлених випадках - олівцем), чітко й акуратно.

Ведення паспорта на дільницю перевіряється начальником територіального органу Національної поліції чи його заступниками раз на півріччя, а начальником відділу (сектору) з керівництва дільничними офіцерами поліції – щокварталу.

2. Журнал обліку особистого прийому громадян дільничним офіцером поліції.

Журнал звернень та прийому громадян реєструється в секретаріаті територіального органу Національної поліції, видається дільничному офіцеру поліції за його підписом і зберігається безпосередньо в нього.

Журнал зберігається в металевій шафі (сейфі) у службовому приміщенні дільничного офіцера поліції.

При переведенні з адміністративної дільниці дільничний офіцер здає журнал у секретаріат.

При отриманні заяви (повідомлення) громадян про вчинений злочин, іншої нетаємної інформації, яка становить оперативний інтерес, дільничний офіцер поліції заносить її до журналу.

Про отримання заяви про вчинення злочину дільничний офіцер поліції негайно доповідає черговому.

Ведення журналу перевіряється начальником територіального органу Національної поліції та його заступником - начальником поліції превентивної діяльності не рідше одного разу на півріччя, начальником відділу (сектору) дільничних офіцерів поліції - щокварталу. Про результати перевірок журналу в ньому робиться відповідний запис.

3. Профілактичні справи.

Дільничний офіцер поліції заводить та веде профілактичні справи на:

1) раніше судимих осіб, яким встановлено адміністративний нагляд (адміннаглядних);

2) раніше судимих осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини.

4. Відомості про осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота дільничними офіцерами поліції, заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів поліції („АРМОР”).

У дільничного офіцера поліції в електронному вигляді зберігаються відомості на підоблікових осіб, які проживають на території адміністративної дільниці.

5. Журнал обліку будинків ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми.

У разі відсутності персонального комп'ютера інформація заноситься в письмовій формі до журналу, виготовленого типографським способом.

6. Крім цього на працівників відділу (сектору) дільничних офіцерів поліції покладається ведення:

1) **журналу реєстрації підоблікових осіб** - ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми. За відсутності персонального комп'ютера інформація заноситься в письмовій формі до зазначеного журналу, виготовленого друкарським способом.

2) **журналу обліку інформації**, отриманої дільничними офіцерами поліції та переданої до оперативних служб, органів місцевої влади для подальшої перевірки і вжиття заходів реагування.

71. Індивідуально-профілактична робота в діяльності дільничного офіцера поліції.

Під **індивідуальною профілактикою** розуміють цілеспрямований, організований, виховний вплив на свідомість, почуття, волю осіб, які схильні до вчинення правопорушень, з метою усунення, нейтралізації, блокування у них наявних ознак суспільно-негативного світогляду (протиправних цілей, антигромадських поглядів, звичок), що поєднується з одночасним формуванням суспільно-корисних поглядів, рис, стереотипів та навичок законослухняної поведінки.

Індивідуально-профілактична робота починається з виявлення і постановки на облік осіб, від яких, судячи із встановлених фактів антигромадської поведінки, можна очікувати скоєння правопорушень. На цьому етапі визначається коло правопорушників, щодо яких є потреба у застосуванні профілактичного впливу.

З метою своєчасного виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень, дільничний офіцер поліції щомісяця вивчає та узагальнює:

- інформацію чергової частини органу поліції про виїзди на сімейні конфлікти;
- повідомлення закладів охорони здоров'я про заподіяння тілесних ушкоджень, пов'язаних з насильством у сім'ї;
- скарги та заяви громадян, повідомлення посадових осіб про правопорушення, учинені в сім'ях;

- матеріали, за якими винесено постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за фактами, що мали місце у сфері сімейно-побутових відносин;

- матеріали громадських формувань з охорони громадського порядку щодо осіб, схильних до скоєння правопорушень.

Дільничний офіцер поліції ставить на профілактичний облік та у межах своєї компетенції проводить профілактичну роботу з особами таких категорій:

- 1) звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено у встановленому законом порядку;

- 2) засудженими за вчинення злочинів, виконання вироку щодо яких не пов'язано із позбавленням волі;

- 3) особами, яким було винесено офіційне застереження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;

- 4) психічно хворими, які є суспільно небезпечними і перебувають на спеціальному обліку в закладах охорони здоров'я.

Дільничний офіцер поліції вносить начальникові територіального органу Національної поліції внутрішніх справ пропозиції про встановлення адміністративного нагляду за раніше судимими, здійснює контроль за додержанням такими особами правил відповідно до Закону України „Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” та встановлених судом обмежень. Уживає заходів щодо притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності осіб, які порушують встановлені правила адміністративного нагляду.

Постановка на профілактичний облік осіб проводиться на підставі мотивованого рапорту дільничного офіцера поліції. Рішення про постановку на профілактичний облік приймає начальник територіального органу Національної поліції або його заступник.

Відомості на осіб, які беруться на профілактичний облік та щодо яких здійснюється профілактична робота дільничними офіцерами поліції, заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб та до інтегрованих інформаційно-пошукових систем.

Щодо раніше судимих осіб, яким установлено адміністративний нагляд, та осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів поліції, систематично порушують громадський порядок і права громадян, учиняють інші правопорушення дільничними офіцерами поліції заводяться профілактичні справи. Справи зберігаються у відділі (секторі) дільничних офіцерів поліції.

Загальною підставою для зняття з профілактичного обліку правопорушників усіх категорій є смерть, засудження до позбавлення волі, переїзд особи на інше постійне місце проживання, виправлення особи.

Дільничний офіцер поліції припиняє проведення профілактичної роботи:

- стосовно раніше судимих – при погашенні або знятті судимості;

- стосовно засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, - після закінчення строку, визначеного вироком суду, якщо в період відбуття покарання вони не вчинили нового злочину;

- стосовно осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, – у разі, якщо такі особи протягом року з моменту вчинення останнього правопорушення не допустили повторних правопорушень;

- стосовно психічно хворих, які перебувають на обліку як соціально небезпечні, – після припинення диспансерного нагляду за такими особами.

При здійсненні заходів індивідуальної профілактики дільничний офіцер поліції:

- виявляє на адміністративній дільниці осіб, які допускають правопорушення в сім'ях, уживають наркотичні засоби і психотропні речовини без призначення лікаря, психічно хворих, які створюють безпосередню загрозу для себе та оточуючих. Уживає до зазначених осіб своєчасні заходи профілактичного впливу з метою недопущення вчинення ними злочинів та адміністративних правопорушень. Про отриману інформацію повідомляє заінтересовані підрозділи та служби органів поліції, органи державної влади та місцевого самоврядування;

- установлює місця збору осіб, схильних до скоєння злочинів та правопорушень, осіб, які надають приміщення для вживання наркотиків і психотропних речовин, розпиття спиртних напоїв і розпусти, втягують неповнолітніх у злочинну діяльність, про що інформує зацікавлені служби органів поліції для вжиття заходів реагування;

- разом з патрульною службою, членами громадських формувань з охорони громадського порядку здійснює обхід дільниці, перевірку під'їздів будинків, горищ та підвальних приміщень з метою виявлення осіб, схильних до скоєння правопорушень та злочинів, припинення злочинів та інших правопорушень;

- виступає перед населенням та в трудових колективах зі звітами про стан правопорядку на закріпленій території, проводить роз'яснювальну роботу про способи захисту і самооборони від злочинних посягань.

72. Компетенція служби дільничних офіцерів поліції у сфері попередження насильства в сім'ї.

Повноваження служби дільничних офіцерів поліції у сфері попередження насильства в сім'ї визначені у:

1. Законі України „Про попередження насильства в сім'ї” (стаття 6);
2. Законі України „Про Національну поліцію” (п. 18 статті 23);
3. Постанові Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 „Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу”;
4. Наказі Мінсिम'ямолодьспорту та МВС України від 07.09.2009 № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї,

дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї”;

Дільничні офіцери поліції:

- виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходи щодо їх усунення;
- беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;
- відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;
- виносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;
- приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення;
- вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;
- повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;
- направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;
- виносять захисні приписи у випадках, передбачених цим Законом;
- контролюють виконання вимог захисних приписів;
- направляють осіб, які вчинили насильство, у кризові центри для проходження корекційних програм;
- взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для жертв насильства в сім'ї у питаннях попередження насильства в сім'ї;
- надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;
- здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом.

Крім цього, за вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або не проходження корекційної програми дільничні офіцери поліції мають право складати адміністративні протоколи за ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Пунктом 8 цієї ж Постанови визначено, що служба дільничних офіцерів поліції та превентивної діяльності інформує протягом 3 днів про отримання заяви про вчинення насильства в сім'ї управління або відділ у справах сім'ї місцевої держадміністрації.

73. Взаємодія дільничного офіцера поліції з органами досудового розслідування та кримінальною поліцією у попередженні та розкритті злочинів.

Питання попередження та розкриття злочинів займає одне головних місць у діяльності поліції. Зазвичай дільничні офіцери поліції приймають безпосередню участь у розкритті злочинів і від того, як вони взаємодіють з іншими підрозділами ОВС, залежить ефективність проведення розшукових заходів.

Дільничний офіцер поліції здійснює заходи щодо попередження та припинення злочинів і адміністративних правопорушень, виявляє обставини, які призводять до їх учинення, і в межах своїх повноважень уживає заходів щодо усунення цих обставин; постійно взаємодіє з працівниками оперативних та слідчих підрозділів у попередженні та розкритті злочинів.

Для цього він установлює довірчі стосунки з громадянами з метою отримання інформації, яка сприяє попередженню та розкриттю злочинів, інших правопорушень, розшуку злочинців та осіб, зниклих безвісти.

У разі отримання від населення інформації про осіб, які виношують наміри вчинити злочини або їх вчинили, розшукуваних злочинців, осіб, безвісно відсутніх, про злочини, пов'язані з наркоманією, незаконною міграцією, виготовленням фальсифікованих спиртних напоїв, про місця концентрації осіб, схильних до скоєння правопорушень та злочинів, а також при виявленні порушень правил благоустрою територій, інших правопорушень, реагування на які не належить до його компетенції, дільничний (старший) офіцер поліції інформує про це відповідні служби та підрозділи територіального органу Національної поліції, органи державної влади й місцевого самоврядування для вжиття заходів реагування.

Про направлення (передачу) інформації робиться відмітка у журналі обліку інформації, отриманої дільничними офіцерами поліції та переданої до оперативних служб, місцевих органів влади для подальшої перевірки і вжиття заходів реагування (додаток 6 Положення).

Негайно доповідає в чергову частину органу поліції про одержані під час роботи на дільниці заяви і повідомлення громадян про злочини, що вчинені або готуються. Уживає заходів щодо запобігання злочинам та їх припинення, затримання злочинців, надання допомоги потерпілим, охорони місця події.

До приїзду слідчо-оперативної групи на місці скоєння злочину уточнює інформацію про час, місце, спосіб його вчинення, очевидців та свідків, кількість злочинців, їх прикмети та здійснює охорону місця події.

За допомогою патрульних нарядів, громадських помічників та членів громадських формувань організовує переслідування і затримання злочинців за гарячими слідами та нагляд за місцем їх можливої появи з додержанням заходів безпеки громадян, своїх помічників та своєї особисто.

З метою розкриття злочину дільничний офіцер поліції перевіряє на причетність до його вчинення раніше судимих та інших осіб, які мешкають на закріпленій дільниці. При потребі доповідає рапортом начальникові територіального органу Національної поліції про необхідність перевірки працівниками оперативних підрозділів окремих осіб.

За окремими дорученнями працівників оперативних служб здійснює комплекс пошукових заходів за місцем проживання, навчання або роботи осіб, які перебувають у розшуку.

Дільничний офіцер поліції виконує доручення органів слідства, дізнання, прокуратури, суду та за їх постановою здійснює привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків та потерпілих. Привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих здійснюється дільничними офіцерами поліції лише за тими злочинами, які було особисто розкрито, та в межах території, яку обслуговує територіальний орган Національної поліції.

74. Правове положення, завдання та функції патрульної служби.

Завдання, основні напрями організації роботи, обов'язки і права працівників патрульної служби визначено Наказом МВС України від 2.07.2015 року № 796 «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС».

Діяльність патрульної служби поліції в зовнішній сфері свого функціонування має чітко виражену профілактичну спрямованість; її організація передбачає використання сил і засобів, що дозволяє забезпечити публічний порядок, не допустити, а за необхідності своєчасно припинити його порушення.

Патрульна служба поліції є головною ланкою поліції в сфері охорони публічного порядку в містах, інших населених пунктах, на транспорті. Від ефективності її діяльності в основному залежить стан охорони публічного порядку та боротьби зі злочинністю.

Діяльність патрульної служби поліції будується на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності. Концепція «поліція та громада» становить основу діяльності патрульної служби.

У своїй діяльності патрульна служба керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

Працівники патрульної служби мають єдиний формений одяг, жетони і відзнаки.

Основні завдання патрульної служби:

1. Забезпечення публічного порядку і громадської безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій.

2. Запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопо-

рушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню.

3. Взаємодія із суспільством:

- реалізація підходу «поліція та громада», що полягає у співпраці та взаємодії із населенням, громадськими організаціями, іншими підрозділами поліції, органами публічної влади, з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установа довірливих відносин між поліцією та населенням.

4. Забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за дотриманням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

Функції патрульної служби:

1) цілодобове патрулювання території обслуговування з метою забезпечення належної охорони громадського порядку, громадської безпеки та контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки. У разі необхідності здійснює регулювання дорожнього руху;

2) перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги; своєчасне реагування на повідомлення про вчинення правопорушень, а також з метою надання допомоги громадянам. Надає невідкладну допомогу потерпілим від нещасних випадків, правопорушень, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття на місце компетентних служб;

3) самостійне виявлення правопорушень:

- під час патрулювання та в інших випадках, передбачених законодавством, звертає увагу на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування і притягнення до відповідальності;

4) припинення правопорушень:

- припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення, застосовуючи для цього передбачені законодавством права і повноваження;

- у випадках та в спосіб, передбачені законодавством, розглядає справи про адміністративні правопорушення і застосовує заходи адміністративного впливу до правопорушників;

5) затримання правопорушників та доставлення їх до органів поліції.

6) охорона місця події;

7) співпраця з іншими структурними підрозділами органів поліції;

8) спілкування і співпрацю із суспільством:

- реалізуючи підхід «поліція та громада», постійно співпрацює з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між поліцією та населенням;

9) виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами МВС.

Діяльність патрульної служби здійснюється на засадах партнерства з фізичними та юридичними особами та організаціями з метою вирішення проблем та підвищення довіри до органів поліції.

Працівники патрульної служби мають право:

- 1) вимагати від громадян дотримання громадського порядку;
- 2) вимагати від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень;
- 3) перевіряти у громадян при підозрі в учиненні ними правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи у передбачених законом випадках і способом;
- 4) здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд, огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу;
- 5) вилучати у громадян та службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки;
- 6) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;
- 7) при здійсненні патрулювання на транспортному засобі включати спеціальні світлові, звукові сигнали, а також у виняткових випадках не дотримуватися вимог правил дорожнього руху;
- 8) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих дій відповідно до законодавства;
- 9) обмежувати або забороняти у випадках затримання правопорушників при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспортних засобів і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг відповідно до законодавства;
- 10) використовувати технічні засоби та технічні прилади для виявлення і фіксації правопорушень відповідно до законодавства;
- 11) затримувати громадян за передбачених законом підстав і в спосіб та здійснювати їх доставлення до органів поліції відповідно до законодавства;
- 12) затримувати та забезпечувати доставлення транспортних засобів для тимчасового зберігання відповідно до законодавства.

Працівники патрульної служби мають інші права, передбачені законодавством, у тому числі відомчими нормативно-правовими актами.

При виконанні службових обов'язків працівник патрульної служби зобов'язаний:

- 1) поважати і не порушувати права та свободи людини і громадянина;
- 2) обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;
- 3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук;
- 4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм службової етики;
- 5) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжити заходів для їх усунення;

6) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього керівника, чергового та/або службу моніторингу і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

7) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;

8) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах забезпечувати оптимізацію дорожнього руху і контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

9) за можливості надати допомогу водію в разі несправності його транспортного засобу;

10) виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства, в тому числі нормативно-правових актів МВС.

75. Види нарядів поліції, які використовуються під час охорони публічного порядку та безпеки.

Основними видами нарядів, що залучаються до несення служби під час охорони публічного порядку та безпеки є:

- патруль (П) - рухомий наряд у складі двох-трьох працівників поліції; який виконує покладені на нього обов'язки на маршруті патрулювання. Патрулі можуть нести службу на автомобілях, мотоциклах, катерах, велосипедах. Застосовуються також піші, кінні та патрулі із службовими собаками. Патрулю для несення служби визначається маршрут патрулювання, що включає місцевість, яка прилягає до основного напрямку руху патруля в межах видимості і чутності. Ширина смуги маршруту патрулювання уточнюється на місцевості, що прилягає до основного напрямку руху патруля в межах закріпленої за ним території. Довжина маршруту патруля на автомобілі складає, як правило, 6 - 8 км, на мотоциклі - 3 - 5 км, пішого - 1 - 1,5 км. Довжина маршрутів може бути збільшена або зменшена залежно від їх особливостей і стану оперативної обстановки на них;

- патрульна група (ПГ) - наряд у складі двох або більше патрулів під керівництвом старшого групи. Патрульній групі для несення служби визначається ділянка території населеного пункту, об'єкт, де проводяться заходи з великою кількістю людей, зона масового відпочинку тощо;

- спеціалізована патрульна група (СПГ) - спеціальний вид наряду, призначений для боротьби з найпоширенішими правопорушеннями на вулицях та в інших громадських місцях. Члени цієї групи несуть службу, як правило, в цивільному одязі під керівництвом оперативного працівника або діляничного офіцера поліції;

- пост охорони порядку (ПО) - місце або ділянка місцевості, де працівники поліції виконують покладені на них обов'язки. Для поста визначається його центр і межі. Центр поста визначається в такому місці, звідки найзручніше вести нагляд і швидко вживати заходів для попередження й припинення правопорушень. Відстань меж від центру поста не повинна перевищувати, як правило, 300 м.;

- пости охорони об'єктів - місце або ділянка місцевості, де здійснюється на договірних засадах охорона об'єктів та іншого майна державної, колективної та приватної власності, майна іноземних держав, міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб, а також громадян.

- пости регулювання дорожнього руху (ПР) - це ділянка території, на якій організується регулювання дорожнього руху, встановлення безперервного контролю за рухом транспортних засобів, вжиття оперативно-пошукових заходів, забезпечення безперешкодного проїзду автомобілів особистого призначення.

- контрольно-пропускний пункт (КПП) створюється для забезпечення пропускного режиму або обмеження руху транспорту і пішоходів в конкретному районі (місцевості) при проведенні масових заходів, виникненні стихійного лиха, пандемій, панзоотій та в інших випадках.

- наряд супроводження (НС) призначений для забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час організованого збору учасників масового заходу, здійснення ними вуличного походу та їх евакуації. Наряд супроводження в поїзді, на судні, в літаку призначається з метою підтримки публічного порядку, попередження і припинення правопорушень.

- заслін (З), поліцейський ланцюжок (ПЛ) - наряд, який виконує завдання з блокування (перекриття) окремих напрямків або певної ділянки місцевості;

- резерв (Р) - наряд, призначений для вирішення завдань, що раптово виникають у зв'язку із змінами в оперативній обстановці, наприклад під час проведення масового заходу, посилення певних нарядів або їх заміни; як правило, зосереджується поблизу найбільш уразливих місць проведення масового заходу;

- оперативно-пошукові групи (ОПГ) - для розкриття та припинення злочинів по гарячих слідах; групи складаються з працівників оперативних служб (карного розшуку, оперативної служби тощо);

- група забезпечення (ГЗ) - для надання допомоги основним силам у забезпеченні охорони громадського порядку та безпеки; група складається з працівників Державтоінспекції, відомчої медичної служби;

- група розбору із затриманими правопорушниками (ГРП) складається з фахівців карного розшуку, слідства.

76. Порядок підготовки нарядів поліції до несення служби.

Підготовка та інструктаж нарядів перед заступанням на службу полягає у постановці перед ними конкретних завдань по забезпеченню ефективного виконання службових обов'язків.

Підготовка здійснюється у такому порядку:

- особиста підготовка;
- прибуття у підрозділ;
- отримання зброї, спорядження, службових документів;
- шиккування нарядів і перевірка зовнішнього вигляду, опитування інспекторів про стан здоров'я і готовності до несення служби;
- оголошення розстановки за маршрутами і постами, ознайомлення з оперативною обстановкою, орієнтуваннями про злочини, прикметами осіб, що

розшуковуються, викраденого майна;

- доповідь чергового особі, що проводить інструктаж, про готовність особового складу до несення служби.

Інструктаж нарядів здійснюється у такій послідовності:

- перевірка готовності особового складу до несення служби та усунення недоліків;

- перевірка знань інспекторами своїх прав та обов'язків, правил застосування зброї, знань оперативної обстановки, орієнтувань, прикмет осіб, які розшукуються, викраденого майна;

- оголошення результатів несення служби за минулу добу, в тому числі позитивних прикладів дій інспекторів, недоліків, упущень в службі, повідомлення про затримання злочинців;

- вирішення ввідних завдань;

- шикування нарядів і перевірка зовнішнього вигляду, опитування інспекторів про стан здоров'я і готовності до несення служби;

- оголошення розстановки за маршрутами і постами, ознайомлення з оперативною обстановкою, орієнтуваннями про злочини, прикметами осіб, що розшукуються, викраденого майна;

- доповідь чергового особі, що проводить інструктаж, про готовність особового складу до несення служби.

77. Контроль за несенням служби нарядами поліції.

Контроль за організацією та несенням служби є важливим засобом зміцнення дисципліни серед особового складу і забезпечення високої активності нарядів поліції у боротьбі з злочинністю і в охороні публічного порядку. Він здійснюється шляхом проведення систематичних перевірок служби у всіх органах, підрозділах.

При перевірці організації і несення патрульної служби встановлюється:

- правильність розстановки і використання особового складу та технічних засобів, згідно з обстановкою, що склалася;

- якість проведених інструктажів нарядів;

- чіткість і оперативність управління нарядами, своєчасність доведення до них інформації про зміни оперативної обстановки;

- якість несення служби нарядами поліції та їх активність у боротьбі зі злочинністю і порушеннями публічного порядку;

- забезпечення взаємодії між нарядами, іншими службами, підрозділами поліції та громадськими формуваннями;

- додержання нарядами законності і службової дисципліни;

- правильність оформлення і ведення службових документів.

Перевірка несення служби нарядами може бути гласною і негласною.

Вона повинна проводитись в будь-який час доби за графіками, затвердженими керівником органу поліції та командирами підрозділів патрульної служби на кожен місяць, при цьому всі наряди обов'язково повинні бути перевірені керівним та інспекторським складом органів поліції.

У тих, хто прибув для перевірки патрульний (постовий), якщо не знає їх в обличчя, вимагає службове посвідчення;

посвідчення особи і письмове розпорядження на право перевірки - від осіб, уповноважених прямими начальниками.

Патрульний (постовий) при наближенні того, хто перевіряє, швидко підходить до нього і відрекомендовується. Наприклад: "Товаришу (пане) лейтенанте, патрульний - сержант Карпенко" або "Товаришу (пане) майоре, постовий - сержант Іваненко". У тих випадках, коли перевірку проводять двоє, патрульний відрекомендовується старшому за посадою, а при рівних посадах – старшому за званням.

За вимогою того, хто перевіряє, старший патруля (постовий) доповідає про обстановку на території маршруту (поста) і відповідає на поставлені запитання.

При відсутності наряду на маршруті (посту) той, хто перевіряє, зобов'язаний негайно з'ясувати причину і особисто або через чергового встановити, де він знаходиться.

Під час перевірки нарядів посадові особи, які перевіряють службу, зобов'язані звертати увагу:

на те, чи знаходиться патруль (постовий) на своєму маршруті (посту) та чи пильно він несе службу;

наскільки добре наряд поліції знає осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, обстановку на маршруті (посту), особливо в місцях можливого вчинення правопорушень, переховування злочинців та інших антигромадських елементів, а також обов'язки і права;

яким чином патрульний (постовий) взаємодіє з сусідніми нарядами, дільничним інспектором, представниками формувань громадськості;

на його зовнішній вигляд, екіпіровку, додержання вимог про ввічливість і культуру у ставленні до громадян, виконання службових обов'язків;

які події мали місце під час несення служби і які по них вжиті заходи.

Забороняється перевіряти несення служби шляхом

намагань відібрати зброю, інсценування правопорушень та іншими способами, які можуть призвести до нещасного випадку та інших небажаних наслідків.

При негласній перевірці особа, яка перевіряє, таємно веде спостереження за діями наряду, який перевіряється. У випадку грубого порушення порядку несення служби нарядом або коли він потребує негайної допомоги, перевіряючий припиняє свою перевірку і дає вказівки до усунення порушень чи надає необхідну допомогу.

Про наслідки негласної перевірки перевіряючий доповідає рапортом начальнику, який призначив цю перевірку.

При виявленні недоліків в організації і несенні служби особа, яка перевіряє, зобов'язана на місці вжити заходів до їх усунення.

За грубе порушення вимог Статуту наряд може бути знятий з маршруту (поста) особами, яким від підпорядкований.

Про наслідки перевірки патрульної служби особа, яка перевіряє, робить відповідний запис у службовій книжці і в книзі служби нарядів з переліком кон-

кретних недоліків, зроблених зауважень і вжитих заходів. Ці дані використовуються при проведенні інструктажів і підбитті підсумків.

Стан і якість перевірок нарядів не менше одного разу на місяць розглядаються на службових нарадах.

78. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України.

На території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях, які функціонують за новою структурною побудовою.

Структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП) та сектору превенції.

Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції.

СРПП цілодобово забезпечують оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Також СРПП виконують функції чергових частин шляхом покладання на окремих, визначених начальником СРПП, працівників чергової зміни обов'язків інспектора-чергового та помічника чергового, при цьому в таких відділах, відділеннях поліції чергова частина, як самостійний підрозділ, ліквідовується.

Сектор превенції організовує заходи із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху, координує діяльність дільничних офіцерів поліції, забезпечує роботу дозвільної системи, а також профілактики злочинності у дитячому середовищі (ювенальної превенції).

Відділ (сектор) моніторингу створюється виключно у відділах поліції та здійснює, в межах своєї компетенції, функції щодо координації, аналізу, планування, контролю та узгодження дій відділу поліції та відділень поліції у складі «куща» з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг.

Також до штату підрозділів моніторингу включений працівник, який здійснює функцію інформування населення про діяльність поліції (прес-офіцер).

Діяльність підрозділу моніторингу спрямовує і контролює безпосередньо начальник відділу поліції.

Штатна чисельність підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу вираховується згідно з визначеним навантаженням та формується з наявного тимчасового штату відділів та відділень поліції, а також шляхом перерозподілу штатної чисельності апарату ГУНП.

Комплектування посад працівників підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу здійснюється переважно за рахунок працівників колишнього блоку «громадської безпеки», «штабних», кадрових підрозділів, підрозділів забезпечення тощо.

79. Порядок створення секторів реагування патрульної поліції.

Підрозділ патрульної поліції складається з 4 секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції. Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції.

1) сектори реагування патрульної поліції (далі – СРПП) утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУНП на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України.

2) для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) визначається наступним шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється із розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП вираховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП;

3) до складу ГРПП призначається не менше 2-х працівників (як правило інспектор та поліцейський).

4) орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції – близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції – близько 60 %.

5) начальник відділу, відділення з урахуванням змін оперативної обстановки на території обслуговування (на час курортного періоду; у зв'язку з необхідністю проведення оперативно-профілактичного відпрацювання; для перекриття каналів надходження зброї, у тому числі із зони АТО (блокпости); у зв'язку з уведенням надзвичайного стану, епідеміями, необхідністю виставлення карантинних та інших постів тощо) може клопотати перед начальником ГУНП про тимчасове збільшення кількості ГРПП та інших нарядів поліції шляхом тимчасового покладання цих обов'язків на працівників інших структурних підрозділів відділів, відділень поліції, або залучення додаткових сил та засобів.

80. Організація роботи секторів реагування патрульної поліції.

1) до патрульної поліції як відділу так і відділення поліції входять 4 СРПП та сектор превенції;

2) СРПП несуть службу цілодобово (у чотири зміни по 12 год. кожна);

3) функції чергової частини передаються до СРПП;

4) у кожному відділі, відділенні формуються чотири однакових за штатною побудовою СРПП № 1, 2, 3, 4 (кожен сектор – це окрема чергова зміна) до складу якої входять:

- начальник СРПП – старший чергової зміни, є штатним відповідальним від керівництва, здійснює керування силами та засобами, які знаходяться на чергуванні, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;

- заступник начальника СРПП (посада вводиться у разі створення 5 і більше ГРПП), або старший інспектор-черговий, за якими функціонально закріплюється обов'язки чергового відділу, відділення;

- помічник чергового;

- інспектори, поліцейські – не менше двох, у разі створення однієї ГРПП;

5) за необхідності в складі СРПП можуть створюватися додаткові наряди для виконання завдань із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху;

6) наряди сформовані для забезпечення публічної безпеки і порядку з числа приданих сил включаються до розрахунку сил і засобів чергової зміни, під час несення служби організаційно підпорядковуються начальникові відповідного СРПП та керуються ним;

7) територія обслуговування відділу, відділення поліції поділяється на зони реагування з урахуванням кількості населених пунктів, специфіки регіону, запитів територіальних громад, щільності населення, особливостей наявного дорожнього сполучення тощо, та заноситься до Плану дислокації нарядів патрульної поліції, який затверджується начальником відділу (відділення) та є складовою Плану комплексного використання сил та засобів;

8) за кожною зоною реагування закріплюється не менше ніж одна ГРПП, при цьому закріплення ГРПП за зоною реагування є умовним, а рішення про направлення конкретної ГРПП на місце події приймає начальник СРПП;

9) керівники відділів (відділень) поліції створюють умови для належного виконання працівниками СРПП покладених на них завдань та функцій, забезпечують їх автотранспортом у робочому стані (іншими транспортними засобами: велосипедами, мотоциклами, катерами тощо), необхідною кількістю пального, одностроєм, засобами озброєння та індивідуального захисту, засобами зв'язку та іншими технічними засобами згідно із нормами належності, робочим місцем, оргтехнікою, канцелярським приладдям, доступом до інформації та інформаційних ресурсів МВС та Національної поліції, інших органів державної влади з обов'язковим дотриманням Закону України "Про захист персональних даних", забезпечують матеріальне стимулювання їх ефективної роботи.

81. Основні завдання та функції груп реагування патрульної поліції (ГРПП).

Завдання ГРПП:

1) служіння суспільству, реалізація концепції «поліція та громада»;

2) забезпечення публічної безпеки і порядку;

3) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;

4) протидія правопорушенням;

5) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Функції ГРПП

1) своєчасне реагування на заяви й повідомлення про вчинені правопорушення та інші події з метою прибуття на місце події у найкоротший термін;

2) припинення правопорушень, надання допомоги громадянам, які її потребують;

3) установлення на місці події обставин учинення правопорушення, інформування про результати перевірки уповноваженого працівника СРПП;

4) ужиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила правопорушення та його затримання у порядку, визначеному законодавством;

5) охорона місця вчинення кримінального правопорушення до прибуття слідчо-оперативної групи з метою збереження речових доказів та інших слідів;

6) установлення свідків та очевидців учинення правопорушення та отримання первинної інформації про обставини його скоєння;

7) у разі необхідності надання практичної допомоги членам слідчо-оперативної групи у здійсненні заходів щодо розкриття кримінального правопорушення в найкоротший термін;

8) розгляд звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

9) складання, у межах компетенції, протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення, у визначених законом випадках, провадження у справах про адміністративні правопорушення;

10) патрулювання території обслуговування з метою проведення превентивних заходів з попередження та виявлення правопорушень, забезпечення безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, інших публічних місцях;

11) налагодження та підтримка партнерських стосунків з населенням, територіальними громадами, органами влади для ефективного виконання поліцейських функцій та підвищення рівня довіри громадян до поліції;

12) надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

13) запобігання та припинення насильства в сім'ї;

14) доставляння, у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

15) здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, регулювання дорожнього руху;

16) проведення заходів контролю за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів та боєприпасів до них

з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

17) проведення профілактичної роботи з особами, які у встановленому законом порядку знаходяться на профілактичних обліках поліції, з метою здійснення функції превенції щодо таких осіб;

18) у разі необхідності забезпечення виконання ухвал слідчого судді, суду, органу досудового розслідування щодо приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка;

19) взаємодія з населенням, з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, відомостей про осіб, які можливо причетні до скоєння правопорушень тощо;

20) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

21) контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;

22) своєчасний облік результатів діяльності ГРПП та наповнення відомчих баз (банків даних) шляхом збирання мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних, у тому дактилокарт осіб, які затримані за підозрою у вчиненні правопорушень;

23) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

24) контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;

25) виявлення перешкод у дорожньому русі, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення та забезпечення інформування про це учасників дорожнього руху, обмеження або перекриття, у визначених законом випадках, дорожнього руху для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я.

82. Порядок реагування ГРПП на повідомлення про правопорушення, або іншу подію.

1) працівникам поліції, які перебувають у складі ГРПП, у разі отримання

інформації про правопорушення або іншу подію необхідно невідкладно прибути на місце події:

- час прибуття у містах складає до 5 хв. – за умови перебування ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 7 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- час прибуття у сільській місцевості складає до 15 хв. – при перебуванні ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 20 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- у випадках ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або інших непередбачуваних обставин загальний час прибуття ГРПП на місця вчинення правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця перебування наряду до місця події;

2) старший групи РПП, яка першою прибула на місце події, негайно інформує начальника СРПП (заступника начальника СРПП, старшого інспектора) про прибуття та візуальне обстеження місця події, та у подальшому доповідає про вжиті заходи з охорони місця події, стан здоров'я осіб, які отримали тілесні ушкодження, ступінь пошкодження об'єктів, майна, заходи, вжиті для встановлення особи правопорушника та його затримання, необхідність направлення на місце події СОГ, та іншу інформацію;

3) ГРПП вживають необхідних заходів для забезпечення охорони місця події;

4) за наявності на місці події заявника або інших осіб – учасників події працівники ГРПП з'ясовують їхній стан здоров'я (за необхідності надають домедичну допомогу постраждалим або викликають швидку медичну допомогу) та уточнюють обставини вчинення правопорушення. Обов'язково з'ясовують у заявника номер телефону та e-mail, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення (поштою, на електронну скриньку, за допомогою стаціонарного або мобільного телефонного зв'язку);

5) ГРПП повинні установити свідків, прикмети осіб, які вчинили правопорушення, вжити заходів для їх затримання;

6) при реагуванні на кримінальні правопорушення ГРПП, після прибуття СОГ, за необхідності, повинні виконувати усні доручення старшого СОГ;

7) при реагуванні на повідомлення, що не містять ознак кримінального правопорушення, працівники ГРПП вживають, у межах повноважень, вичерпних заходів для розгляду його по суті, забезпечують повне та всебічне вивчення інформації, збір необхідних матеріалів (відбирають пояснення, складають рапорти та довідки), за необхідності, складають протокол про адміністративне правопорушення, здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення, оформляють офіційне застереження або попередження, проводять профілактичні бесіди тощо;

8) якщо подія не потребує проведення додаткової перевірки старший ГРПП складає рапорт, у якому викладає обставини події, вжиті заходи та зазна-

чає про результати розгляду звернення, готує письмову відповідь громадянину про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення.

83. Правове положення, призначення та завдання дозвільної системи Національної поліції.

Дозвільна система – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян (пункт 1 розділу I Положення про дозвільну систему, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576).

Правову основу здійснення органами Національної поліції України дозвільної системи становлять численні нормативні акти різної юридичної сили. Так, **Закон України "Про Національну поліцію"** (стаття 23) закріпив повноваження поліції здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також попередження та припинення виявлених порушень цих вимог.

Постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII "Про право власності на окремі види майна" визначено види майна, що не можуть перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав, а також спеціальний порядок набуття права власності громадянами на окремі види майна (зокрема, вогнепальну та газову зброю).

Постановою кабінету міністрів України від 28.10.2015 № 878 "Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України" МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг.

Кабінетом Міністрів України також видано ряд нормативних актів з питань дозвільної системи, наприклад, постанови Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706 "Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії" та від 29.03.2002 № 402 "Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї".

Детально порядок здійснення дозвільної системи органами внутрішніх справ врегульовано наказами та спільними наказами МВС України та інших центральних органів державної влади:

- наказ МВС від 21.08.1998 № 622 "Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів";

- наказ МВС від 10.09.2009 № 390 "Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС";

- наказ МВС від 24.07.1996 № 523 "Про затвердження Положення про порядок придбання, видачі, обліку, зберігання та застосування вогнепальної зброї, боєприпасів до них, спеціальних засобів індивідуального захисту працівниками судів і правоохоронних органів, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві" та ін.

Діяльність поліції щодо здійснення дозвільної системи досить складна і різноманітна. Сутність її полягає у розробці комплексу заходів, спрямованих на недопущення шкоди, яку може бути заподіяно громадським та державним інтересам, власності, особистій безпеці громадян внаслідок безконтрольного володіння і використання об'єктів, на які поширюється зазначена система. Ця діяльність будується відповідно до завдань, що ставляться перед поліцейськими різними нормативними актами.

Основними з них є:

- 1) здійснення систематичного контролю за додержанням правил виготовлення, зберігання та використання предметів (речовин), на які поширюється дозвільна система, попередження та припинення порушень її правил;

- 2) перевірка осіб, які оформляються на роботу, пов'язану з використанням, зберіганням, виготовленням та перевезенням зазначених предметів і (речовин), а також організація контролю за такими особами;

- 3) підготовка і своєчасне проведення профілактичних заходів щодо недопущення крадіжок (втрат) зброї, боєприпасів та інших предметів та речовин, на які поширюється дозвільна система, запобігання випадкам протиправного їх використання;

- 4) виявлення і усунення (нейтралізація) причин та умов, що сприяють порушенням правил дозвільної системи;

- 5) вжиття до порушників правил дозвільної системи передбачених законодавством заходів впливу.

Діяльність щодо здійсненню дозвільної системи складається з ряду напрямків, до основних з яких належать: 1) оформлення та видача відповідних дозволів; 2) підготовка та ведення документації на об'єкти дозвільної системи; 3) проведення планових та позапланових перевірок об'єктів; 4) організація профілактики порушень правил дозвільної системи; 5) організація та здійснення прийому громадян, розгляд та перевірка їх заяв, скарг; 6) здійснення взаємодії з іншими службами, а також з іншими державними органами та громадськими організаціями; 7) аналіз стану роботи на закріплених підприємствах та в установах; 8) складання звітів, інформацій і та ін.

МВС організовує роботу щодо здійснення дозвільної системи через тери-

торіальні органи Національної поліції, що входять до блоку превентивної діяльності.

Керівний орган – дозвільної системи Департамент превентивної діяльності. Іншими підрозділами дозвільної системи є управління (відділи) превентивної діяльності головних управлінь, старші інспектори, інспектори дозвільної системи територіальних органів. Також до забезпечення дозвільної системи залучають дільничні офіцери поліції.

84. Перелік об'єктів та предметів на які поширюються правила дозвільної системи.

Відповідно до пункту 2 розділу I Положення про дозвільну систему, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576, до об'єктів дозвільної системи віднесено:

- 1) вогнепальну зброю (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна);
- 2) бойові припаси до неї, холодна зброя (арбалети, мисливські ножі тощо);
- 3) пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду;
- 4) пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії та патрони до них;
- 5) вибухові матеріали і речовини;
- 6) сильнодіючі отруйні речовини I - II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсини сховища, склади і бази, де вони зберігаються;
- 7) стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди;
- 8) підприємства і майстерні з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсинами).

Перелік об'єктів, на які поширюється дозвільна система, поширено на газові пістолети і револьвери та патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, об'єкти виготовлення і реалізації спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 № 706 "Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії".

Вогнепальна зброя є найпоширенішим об'єктом дозвільної системи. Вогнепальною вважається зброя, у якій снаряд (куля, дріб чи інші предмети) приводиться у рух миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої горючої суміші). До бойової нарізної вогнепальної зброї належить зброя армійсь-

ких зразків або виготовлена за спеціальними замовленнями (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети). Несучасна стрілецька зброя – це вогнепальна і холодна металеві зброя, яка знята з озброєння сучасних армій та виробництва, або та, що існує в одиничних екземплярах та малих партіях, а також зброя зазначеного вище типу, виготовлена у сучасних умовах спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах та малих партіях. Охопленою є зброя армійських зразків, спеціально пристосована до стрільби холодними зарядами, коли неможливий постріл бойовим зарядом. До навчальної вогнепальної зброї належить нарізна зброя армійських зразків (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати і кулемети), приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях ремонту зброї до стану, що виключає здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт. Спортивна вогнепальна зброя – це малокаліберні спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, спортивні гвинтівки і пістолети, револьвери, гладкоствольні рушниці. До мисливської вогнепальної зброї віднесено мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці із сверловкою "парадокс" (з нарізами 100-140 мм на початку або у кінці ствола), комбіновані рушниці, що мають нарівні із гладкими і нарізні стволи, мисливські малокаліберні гвинтівки.

Бойовими припасами визнаються патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі.

Відомча вогнепальна зброя і бойові припаси до неї зберігаються в **спеціально обладнаних сховищах, складах і базах**, які самі є об'єктами дозвільної системи і повинні відповідати широкому спектру вимог.

Вогнепальна зброя, яка належить окремим особам, повинна зберігатися в місцях постійного проживання власників в міцних, з надійними замками дерев'яних шафах або металевих ящиках, спеціально виготовлених для зберігання зброї, в розібраному, розрядженому стані, із спущеними курками, окремо від бойових припасів. До зброї не повинні мати доступ сторонні особи, особливо діти.

При перенесенні або перевезенні всіма видами транспорту вогнепальна зброя повинна міститися у чохлі, в розрядженому, розібраному стані (якщо це можливо).

Правила дозвільної системи також поширюються на **спеціальні засоби самооборони**, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, дозволені до виготовлення, реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку, зберігання (носіння) і застосування. До них належать: упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики); газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії. До кожного спеціального засобу самооборони, що реалізується, повинні додаватися правила користування цим засобом та порядок його застосування.

До об'єктів, дозвільну систему щодо яких здійснюють органи поліції, належать також **стрілецькі тири, стрільбища та мисливські стенди і магазини**, в яких здійснюється продаж вогнепальної, холодної зброї, боеприпасів та спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії. До зазначених об'єктів органи поліції ставлять високі вимоги, що пояснюєть-

ся їх великою суспільною небезпекою, хоча кількість їх порівняно з іншими об'єктами дозвільної системи незначна.

85. Здійснення контролю за об'єктами дозвільної системи та власниками зброї.

Згідно з наказом МВС від 21.08.1998 № 622 "Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів" з метою забезпечення виконання завдань, що покладаються на МВС щодо здійснення дозвільної системи, організації контролю за дотриманням її правил ведеться облік всіх об'єктів, на які вона поширюється, а також власників окремих предметів.

Облік об'єктів, предметів і матеріалів, а також підприємств, і майстерень, на які поширюється дозвільна система, здійснюється в спеціальній книзі. На кожен об'єкт дозвільної системи заводиться **облікова справа**, яка постійно зберігається у працівників дозвільної системи тих органів внутрішніх справ, якими видано відповідні дозволи.

Окремо ведеться **облік громадян-власників** вогнепальної, холодної, пневматичної та газової зброї в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї і в книзі обліку власників газових пістолетів, револьверів. На кожну особу, що володіє зброєю, заводиться особова справа тим територіальним органом поліції, який видав дозвіл на її придбання і зберігання (носіння). В особовій справі зберігаються всі документи, що стали підставою для видачі відповідного дозволу, а також матеріали перевірки власника.

В територіальних органах поліції працівником, який здійснює дозвільну систему, ведуться **картотеки** власників мисливської вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також газових пістолетів і револьверів. Ці картотеки використовуються для перевірки осіб, затриманих за різні правопорушення, підозрюваних у вчиненні злочинів, а також для інформування нарядів поліції під час виїздів на затримання, для вирішення різних конфліктів тощо.

Контроль за виконанням правил дозвільної системи здійснюють шляхом початкової перевірки об'єктів перед видачею відповідних дозволів, систематичного обстеження таких об'єктів, попередньої перевірки осіб, а також провадження профілактичних заходів для попередження і припинення порушень правил дозвільної системи.

Перед видачею дозволів на придбання, зберігання (носіння) вогнепальної, пневматичної, холодної чи газової зброї громадянином перевіряються відомості, що характеризують особу останнього.

Дозволи не можуть бути видані, якщо: 1) громадянин за станом здоров'я не може володіти зброєю; 2) є відомості про систематичне порушення ним громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних

речовин без призначення лікаря; 3) йому пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину або цю особу засуджено до позбавлення волі, виправних робіт чи умовно з іспитовим терміном; 4) у неї є непогашена або не знята судимість за тяжкий злочин або злочин, скоєний із застосуванням зброї; 5) щодо такої особи відстрочено виконання вироку суду; 6) є інші обставини, що можуть призвести до використання зброї із протиправною метою.

Обстеження об'єктів дозвільної системи здійснюється інспекторами дозвільної системи і дільничними офіцерами поліції щоквартально.

Незалежно від строку раніше проведених обстежень об'єкт дозвільної системи у кожному випадку перевіряється при оформленні на новий строк дозволу (ліцензії) та при переоформленні його.

У громадян-власників вогнепальної, пневматичної, холодної чи газової зброї перевіряється **виконання правил зберігання зазначених предметів**. Вогнепальна зброя повинна зберігатися в місцях постійного проживання власника в міцних, з надійними замками дерев'яних шафах або металевих скринях, спеціально виготовлених для зберігання зброї, в розібраному, розрядженому стані, зі спущеними курками, окремо від боєприпасів. В таких же умовах зберігається пневматична та газова зброя. Якщо громадянин має у власності три і більше одиниць вогнепальної зброї, то приміщення або сейф (шафа) для її зберігання повинно бути обладнано охоронною сигналізацією. У всіх випадках власник зобов'язаний виключити можливість доступу до зброї сторонніх осіб, особливо дітей.

Крім регулярних, планових обстежень об'єктів дозвільної системи, територіальні органи поліції можуть здійснювати також позапланові, несподівані їх перевірки.

У випадках, коли порушення правил дозвільної системи містить склад того чи іншого правопорушення, винні можуть притягатися до юридичної відповідальності.

86. Організація конвоювання затриманих і взятих під варту осіб.

Діяльність поліції з питань охорони й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб регламентується Інструкцією з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в ОВС України, яка затверджена наказом МВС України від 20 січня 2005 р. № 60.

Охорона затриманих осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, і взятих під варту осіб полягає у забезпеченні їх надійної ізоляції і постійного нагляду за ними з метою виключення можливості ухилитися від слідства й суду, перешкодити встановленню істини в кримінальній справі або займатися злочинною діяльністю, а також забезпечити виконання вироку суду.

Конвоювання полягає в охороні затриманих і взятих під варту осіб при доставленні (супроводі) їх до місця призначення.

Охорона й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб здійснюється нарядами поліції. У разі потреби для конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, крім працівників ізоляторів тимчасового тримання і конвойних підрозділів,

можуть залучатися й інші належним станом підготовлені працівники поліції, які працюють в територіальних органах поліції не менше одного року і склали заліки на знання нормативних документів, що регламентують питання охорони затриманих і взятих під варту осіб.

Основні обов'язки конвойних підрозділів і нарядів: 1) конвоювання затриманих і взятих під варту осіб з ізолятора тимчасового тримання до слідчого ізолятора Державної пенітенціарної служби України та у зворотному напрямку; 2) конвоювання підсудних до місцевих судів, охорона їх під час проведення судових засідань; 3) конвоювання та охорона підсудних під час проведення виїзних судових засідань; 4) конвоювання затриманих і взятих під варту осіб для проведення слідчих дій за вимогою слідчих управлінь, прокуратури; 5) охорона слідчозаарештованих, хворих на туберкульоз легенів; 6) конвоювання іноземних громадян з метою їх видворення за межі України згідно із законодавством України.

Діяльність поліції з охорони й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб ґрунтується на суворому дотриманні законності. Органи МВС України, територіальні органи поліції і спеціально призначені наряди виконують зазначені обов'язки, спираючись на принципи неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних норм і стандартів поводження з ув'язненими та затриманими, законів України "Про Національну поліцію", "Про попереднє ув'язнення" та інших законодавчих актів України, нормативних актів Кабінету Міністрів України, МВС України.

Конвоювання затриманих і взятих під варту осіб здійснюється за обумовленими маршрутами (основні, запасні), які розробляються в управліннях, відділах, секторах превенції.

Доставляння затриманих і взятих під варту осіб до місця призначення здійснюється, як правило, спеціально обладнаними автомобілями. Затримані і взяті під варту особи у разі особливої терміновості конвоюються літаками за заявками і в строк, узгоджений на місцях з підприємствами цивільної авіації. Перевезення затриманих і взятих під варту осіб річковими або морськими суднами, у вагонах пасажирських потягів може здійснюватися лише у зв'язку з відсутністю на цих шляхах сполучення автомобільних маршрутів конвоювання або у зв'язку з неможливістю доставки конвойованих осіб до місця призначення іншим способом.

Конвоювання затриманих і взятих під варту осіб для проведення слідчих дій або розгляду справи в суді здійснюється на підставі письмових заявок слідчих суддів, суддів, прокурорів, слідчих.

Поліцейський конвой повинен бути весь час готовим до несення служби в екстремальних умовах, які різко змінюють обставини конвоювання і вимагають вжиття рішучих заходів для доставлення конвойованих, за призначенням. Такі умови можуть настати в результаті втечі конвойованих, нападу на конвой, аварії з транспортом, не. якому слідують конвойовані, пожежа в приміщенні, де перебувають конвойовані тощо. При таких обставинах начальник і особовий склад конвою діють з урахуванням обстановки, вживаючи заходів до виконання основного завдання – доставлення конвойованих за місцем призначення.

87. Правове положення, призначення та завдання спеціального приймальника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Відповідно до статті 327 КУпАП "Порядок відбування адміністративного арешту" осіб, підданих адміністративному арешту, тримають під вартою в місцях, що їх визначають органи поліції.

Наказ МВС України від 18.09.1992 № 552 "Про затвердження положення про спеціальний приймальник при органі внутрішніх справ для утримання осіб, підданих адміністративному арешту" визначає – **спеціальний приймальник** є установою поліції, що виконує функції з утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень тільки судом (суддею) на термін до 15 діб.

Постанова, винесена судом (суддею), виконується негайно після її винесення. Особа, щодо якої накладено такий вид адміністративного стягнення, після винесення постанови доставляється працівником поліції в орган поліції і тримається в спеціальному приймальнику для адміністративно арештованих протягом строку, визначеного постановою судді, в умовах спеціального режиму і здійснення заходів виховного і трудового впливу. Режим утримання адміністративно арештованих забезпечує:

1) їх ізоляцію, попередження втечі і здійснення ними нових правопорушень;

2) застосування засобів виправлення і виховання (виховна робота і трудове використання), дотримання правил внутрішнього розпорядку спеціальних установ, призначених для утримання адміністративно арештованих;

3) роздільне тримання залежно від статі і характеру вчиненого правопорушення.

При виконанні постанови заарештовані піддаються особистому огляду. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї самої статі. Про це робиться відповідний запис у протоколі.

Права і обов'язки адміністративно арештованих у період їх тримання в спеціальних установах регламентовані у Положенні про спеціальний приймальник для тримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Адміністративно заарештований має право: 1) отримувати від керуючого та інспекторського складу спеціального приймальника інформацію про свої права та обов'язки, режим тримання, порядок подачі пропозицій, заяв і скарг; 2) на особисту безпеку – під час тримання у спеціальному приймальнику; 3) отримувати їжу, матеріально-побутове забезпечення з встановлених норм і медико-санітарного забезпечення згідно з чинним законодавством; 4) при виникненні загрози життю, здоров'ю або загрози здійснення злочину проти особи арештованого зі сторони інших осіб, що тримаються у спеціальному приймальнику, – звертатися до посадових осіб з заявою про переведення до іншого приміщення (в цьому випадку посадова особа повинна прийняти негайні заходи з переведення

арештованого в безпечне приміщення); 5) звертатися з проханням про особистий прийом до керівництва спеціального приймальника; 6) один раз протягом строку арешту користуватися телефоном з тривалістю розмови до трьох хвилин для зв'язку з родичами і близькими (окрім міжміських розмов); 7) на восьмигодинний сон у нічний час; 8) мати спальне місце; 9) користуватися власним одягом та взуттям відповідно до погодних умов, а також іншими речами та предметами, перелік та кількість яких визначаються правилами; 10) користуватися настільними іграми, читати газети і журнали, слухати радіо у встановлений час до 22 години; 11) відправляти релігійні обряди в приміщенні спеціального приймальника, мати релігійну літературу, предмет релігійного культу, дотримуючись встановлених правил, і не порушуючи прав інших арештованих; 12) отримувати речові та продуктові передачі; 13) користуватися щоденною прогулянкою не менше 1 години; Всі арештовані можуть використовуватись на фізичних роботах.

При звільненні особи, що відбула адміністративний арешт, видається довідка про час перебування під арештом і про характер правопорушення, за вчинення якого на неї було накладено адміністративне стягнення. На підставі постанови судді органом внутрішніх справ оформлюється рахунок, що є виконавчим документом. Він обчислюється відповідно до порядку відрахування з арештованих витрат з їх утримання та харчування за час знаходження під арештом. Особа повинна добровільно оплатити його, в іншому випадку – рахунок направляється для виконання за місцем роботи заарештованого.

88. Правове положення, призначення та завдання приймальника-розподільника для дітей.

Закон України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей" визначає правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

Під **соціальним захистом дітей** (ст. 1 Закону) слід розуміти комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру, здійснення яких покладається на суб'єктів, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіти, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки.

Під **профілактикою правопорушень серед дітей** (ст. 3 Закону) слід розуміти діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання.

Здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції у тому числі на приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ.

Приймальники-розподільники для дітей (ст. 7 Закону) – спеціальні установи органів внутрішніх справ, призначені для тимчасового тримання дітей віком від 11 років.

Приймальники-розподільники для дітей створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та діють згідно з положенням про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ, затвердженим наказом МВС України від 13.07.1996 № 384.

У приймальники-розподільники для дітей поміщаються діти за рішенням суду. Строк перебування у приймальнику-розподільнику для дітей визначається судом залежно від наявності об'єктивних підстав для її тримання в цій установі.

У приймальники-розподільники для дітей поміщаються діти, які:

1) досягли 11-річного віку та підозрюються у вчиненні суспільно небезпечних діянь, що підпадають під ознаки діянь, за які Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, і щодо яких достатньо підстав вважати, що вони будуть ухилятися від слідства і суду або від виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі або продовжувати протиправну діяльність, – до вирішення судом питання про застосування примусових заходів виховного характеру, але не більше 60 діб;

2) підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчально-виховних закладів, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, – на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

3) самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, в яких вони перебували, – на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4) перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади, – на строк, необхідний для передання їх підрозділу ювенальної превенції, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5) залишили держави постійного проживання і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держави свого постійного проживання, – на строк, необхідний для передачі їх батькам, особам, які їх замінюють, або працівникам спеціалізованих установ держав постійного проживання.

Не підлягають доставленню до приймальників-розподільників діти, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи токсичних речовин, а також психічно хворі діти з вираженими симптомами хвороби.

Підставою для поміщення дітей у приймальник-розподільник є:

- постанова органу дізнання, слідчого, санкціонована прокурором, або постанова суду;
- ухвала суду про те, що конкретна особа направляється у спеціальні установи;

- постанова, затверджена начальником (або його заступником) територіального органу Національної поліції.

Порядок тримання дітей, поміщених у приймальники-розподільники для дітей, визначається правилами внутрішнього розпорядку приймальника-розподільника для дітей, затвердженими наказом МВС України від 13.07.1996 № 384 "Про затвердження положення про приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ".

Начальником приймальника-розподільника можуть застосовуватись до дітей такі заходи стягнення: попередження, винесення догани усно або в наказі, поміщення у дисциплінарну кімнату. Діти, які грубо порушують дисципліну і правила внутрішнього розпорядку або щодо яких заходи виховного характеру не дали позитивних результатів, можуть поміщатися у дисциплінарну кімнату, порядок перебування в якій визначається. Поміщення у дисциплінарну кімнату проводиться тільки на підставі постанови, винесеної черговим приймальника-розподільника та затвердженої його начальником, не більше, як на три доби. Відомості про застосування вказаного заходу стягнення реєструються у журналі обліку дітей, поміщених у дисциплінарну кімнату приймальника-розподільника.

89. Правове положення та організація роботи ізолятора тимчасового тримання.

Відповідно до Закону України "Про попереднє ув'язнення" та наказу МВС України від 02.12.2008 № 638 "Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України" до установ попереднього ув'язнення поруч із слідчими ізоляторами та гарнізонними гауптвахтами належать ізолятори тимчасового тримання.

Ізолятори тимчасового тримання – є спеціальними установами поліції для роздільного тримання:

- осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення;
- осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;
- осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватись в ІТТ не більше 10 діб);
- засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій;
- адміністративно арештованих - за відсутності спеціального приймальника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Підставою для поміщення до ізолятору осіб відбувається за наявності таких документів:

- протокол про затримання за підозрою у вчиненні злочину;
- постанова судді про обрання як запобіжного заходу взяття під варту;
- ухвала слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;

- вирок або ухвала суду про взяття під варту;
- вирок суду, що набрав чинності, про засудження до позбавлення волі особи, яка не перебувала під вартою до набрання вирокком чинності;
- постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту.

Звільнення осіб з ізолятору відбувається за наступних підстав:

- скасування запобіжного заходу;
- зміна запобіжного заходу;
- внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або закінчення передбаченого законом строку тримання під вартою як запобіжного заходу, якщо цей строк не продовжено в установленому законом порядку;
- закінчення максимального строку тимчасового або екстрадиційного арешту, передбаченого Кримінальним процесуальним кодексом України;
- припинення (скасування) тимчасового або екстрадиційного арешту;
- звільнення особи з-під екстрадиційного арешту судом.

Режим утримання у ізоляторі тимчасового тримання забезпечує: 1) ізоляцію затриманих осіб; 2) постійний нагляд за ними; 3) дотримання вимог режиму; 3) роздільне тримання залежно від статі, віку, характеру вчиненого правопорушення, раніше здійснюваної діяльності.

Поміщені до ізолятору піддаються особистому огляду. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуванням і в присутності двох понятих тієї самої статі.

Права і обов'язки адміністративно арештованих у період їх тримання в спеціальних установах органів внутрішніх справ регламентовані Правилами внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України.

Поміщені до ізолятору особи тримаються в камерах з повним інженерним обладнанням, природним та штучним освітленням згідно із санітарними нормами з розрахунку не менше 4 кв. м корисної площі на особу. Вагітні жінки та жінки, які мають при собі дітей, розміщуються в найбільш освітлених камерах з розрахунку 7 кв. м. корисної площі на особу.

Особи, які тримаються в ізоляторі, розміщуються в камерах, обладнаних однарусними або двоярусними ліжками. У камерах мають бути столи для приймання їжі, лави (стілці), ніші або настінні шафи для зберігання продуктів харчування й особистих речей.

Утримувані забезпечуються постільними речами та столовими наборами відповідно до норм відповідно до законодавства України. В опалювальний період у камерах та приміщенні ізолятору повинна підтримуватися температура не нижче 18° С.

Особи, що тримаються в ізоляторі, забезпечуються триразовим гарячим харчуванням.

До взятих під варту й засуджених осіб, які порушують вимоги режиму,

керівництво ізолятору може застосовувати такі заходи стягнення:

- попередження або догану;
- позачергове залучення до прибирання приміщення;
- особи, які злісно порушують вимоги режиму, зокрема не дотримуються

встановлених правил внутрішнього розпорядку, не виконують вимоги адміністрації ізолятору, принижують гідність поліцейських, протидіють виконанню ними своїх обов'язків, завдають шкоди інвентарю, обладнанню та іншому майну спеціальної установи у виняткових випадках за мотивованою постановою начальника ізолятору можуть бути поміщені до карцеру на строк до десяти діб, а неповнолітні – на строк до п'яти діб із санкції прокурора.

Кожний випадок застосування заходів заохочення і стягнення оформлюється постановою начальника ізолятору або особою, що його заміщує, та реєструється в Книзі обліку стягнень та заохочень.

90. Зміст адміністративної діяльності поліції охорони.

7 листопада 2015 року відповідно до Закону України "Про Національну поліцію" розпочала свою діяльність поліція охорони. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 "Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ" були створені Департамент поліції охорони як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції та територіальні органи поліції охорони.

Утворені органи поліції охорони є правонаступниками Департаменту Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ та відповідних державних установ Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ, що ліквідуються у встановленому законодавством порядку.

У своїй діяльності поліція охорони керується Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради, указами і розпорядженнями Президента України, згаданим Положенням, нормативними актами МВС України та Національної поліції, а також рішеннями місцевих органів державної виконавчої влади.

Поліція охорони є територіальним органом Національної поліції України, яка відповідно до покладених на неї завдань здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності на договірних засадах.

Департамент є головним органом у системі поліції охорони, який координує здійснювані нею заходи з охорони об'єктів усіх форм власності майна, фізичних осіб (забезпечення їх особистої безпеки), організовує та здійснює контроль за діяльністю підрозділів поліції охорони, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Національної поліції і органів державної влади про стан вирішення питань, що належать до його компетенції.

Основними завданнями поліції охорони є:

- здійснення за договорами заходів щодо охорони особливо важливих

об'єктів згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України, інших об'єктів, вантажів, інкасації, перевезення, тимчасового зберігання валютних цінностей, забезпечення особистої безпеки громадян, а також технічного захисту інформації в порядку, встановленому законодавством;

- розроблення основних вимог до захисту об'єктів та громадян від злочинних посягань, примірних договорів і вимог до інженерно-технічного укріплення та захисту об'єктів, оснащення їх технічними системами та засобами телевідеоспостереження, тривожної сигналізації, контролювання доступу (далі - технічні засоби охоронного призначення), а також інструкцій та інших документів, що регламентують виконання охоронних функцій;

- участь у проведенні єдиної технічної політики щодо впровадження технічних засобів охоронного призначення шляхом розроблення нормативних документів на час усього циклу їх життєдіяльності (проектування, промислове виробництво, монтаж, експлуатація та утилізація).

Поліція охорони відповідно до покладених на неї завдань **виконує такі функції**: 1) визначає за погодженням із власниками майна або уповноваженими ними органами чи особами (далі - власник) вид охорони під час її організації (поліцейська, цивільна, за допомогою пунктів централізованого спостереження тощо); 2) запобігає правопорушенням і припиняє їх у місцях несення служби; 3) реалізує технічні засоби охоронного призначення і надає послуги з їх проектування, монтажу, ремонту та обслуговування; 4) бере участь у розробленні комплексу стандартів на технічні засоби охоронного призначення з урахуванням міжнародних вимог і норм, розвитку міжнародного співробітництва у галузі їх стандартизації, а також співробітництва з вітчизняними та іноземними суб'єктами підприємницької діяльності у галузі розроблення, стандартизації, проектування, виробництва, монтажу та обслуговування зазначених технічних засобів; 5) забезпечує випробування вітчизняних та іноземних зразків технічних засобів охоронного призначення для подальшого впровадження; 6) укладає договори на виробництво технічних засобів охоронного призначення, відповідних датчиків і приладів на державних та інших підприємствах України й інших держав; 7) здійснює в установленому порядку сертифікацію технічних засобів охоронного призначення, що застосовуються на території України; 8) погоджує за заявками замовників проекти в частині забезпечення технічними засобами охоронного призначення об'єктів і споруд, що будуються (реконструюються); 9) організує проведення технічної експертизи та підготовку висновків щодо якості проектування та виробництва технічних засобів охоронного призначення; 10) провадить в установленому порядку зовнішньоекономічну діяльність.

Поліція охорони уповноважена надавати такі послуги: 1) фізична безпека; 2) реагування; 3) охорона квартир; 4) послуги GPS; 5) пультава охорона; 6) фізична охорона; 7) охорона цінностей; 8) монтажні послуги.

Підрозділи поліції охорони забезпечують:

- охорону фізичних осіб;
- охорону туристичних груп;
- охорону вантажів і цінностей;
- майнову безпеку як українців, так і іноземних громадян;

- охорону разових заходів;
- охорону міжбанківських перевезень.

Групи реагування поліції охорони під час патрулювання здійснюють:

- контроль за зовнішньою цілісністю об'єктів;
- реагування на телефонний виклик, що є альтернативним варіантом охорони майна у випадках, коли за певних причин неможливо здійснювати централізовану охорону об'єктів.

Охорона квартир включає комплекс послуг:

- консультації з питань вибору систем безпеки, проектування комплексних систем безпеки різного ступеня складності;
- монтаж і сервісне обслуговування технічних засобів безпеки, пожежної сигналізації, дистанційне відеоспостереження за об'єктом та систем контролю доступу;
- централізоване спостереження за станом охоронно-пожежної сигналізації;
- повідомлення клієнта про спрацювання технічних засобів охорони;
- мобільне озброєне реагування на спрацювання систем сигналізації.

Послуги GPS:

- централізоване спостереження за транспортом у режимі реального часу;
- визначення місцезнаходження автотранспортного засобу на території України з точністю до 10 м;
- перевірка історії маршрутів транспортних засобів, підрахунок швидкості руху та довжини пройденого шляху;
- підключення до будь-яких автомобільних систем виведення на пульт інформації про роботу, стан і цілісність транспортного засобу;
- дистанційне блокування систем автомобіля в разі його викрадення;
- мобільне озброєне реагування на спрацювання систем сигналізації.

З фізичної безпеки може надавати такі послуги:

- охорона стаціонарних об'єктів;
- забезпечення дотримання публічної безпеки і порядку;
- забезпечення контрольного-пропускового режиму на об'єктах;
- охорона разових заходів;
- охорона сільськогосподарських угідь;
- контроль за несенням служби відомчою охороною

При виконанні службових обов'язків відповідно до Закону України "Про Національну поліцію" і інших законодавчих актів працівники поліції охорони можуть застосовувати технічні засоби і здійснювати фотографування та звукозапис, затримувати осіб, проводити особистий огляд громадян, транспорту, перевіряти транспортні документи на цінності, що вивозяться за межі охоронюваного об'єкта, складати протоколи про адміністративні правопорушення за скоєння дрібних розкрадань, вжиття спиртних напоїв або появу на підприємстві у нетверезому стані; вживати до правопорушників міри фізичного впливу, спецзасоби та зброю у випадках і у порядку, передбаченому законодавством.

91. Організація охорони об'єктів поліцією охорони.

Охорона об'єктів нарядами поліції охорони організовується керівниками відділів (відділень) охорони та командирами стрійових підрозділів поліції охорони.

Порядок організації охорони, дислокація постів визначаються під час обстеження технічної укріпленості об'єкта.

При прийманні об'єкта під охорону уповноваженими представниками власника та поліції охорони у 2-х примірниках згідно з вимогами інженерно-технічного укріплення та захисту об'єктів, що підлягають фізичній охороні та з допомогою пультів централізованого спостереження поліції охорони, складається акт обстеження технічної укріпленості, з яких один надається власнику об'єкта, другий - підрозділу поліції охорони.

Після виконання вимог з технічної укріпленості об'єкта та забезпечення умов для несення служби нарядами поліції охорони, в т.ч. засобами охоронно-пожежної сигналізації та зв'язку, укладається договір.

З часу виставлення поста об'єкт вважається прийнятим під охорону. Прийняття під охорону, зняття з охорони об'єкта оформляються двостороннім актом приймання під охорону (зняття з-під охорони) поліції охорони, про що видається наказ, копія якого передається в бухгалтерію для проведення відповідних розрахунків.

За напрямками діяльності ведуться **облікові картки об'єкта**, що охороняється постом (маршрутом) поліції охорони Національної поліції, наряду поліції групи затримання пультів централізованого спостереження, чергової частини підрозділу поліції охорони, які додаються до літерних справ, які ведуться згідно зі складом літерних справ на об'єкти, що охороняються підрозділами поліції охорони. Копії карток протягом 10 діб надсилаються до Департаменту поліції охорони за вертикалями службової діяльності.

Пост (маршрут) поліції охорони має бути забезпечений медичною аптечкою, засобами індивідуального захисту, ручною системою тривожної сигналізації, план-схемою об'єктів (приміщень), що охороняються, переліком функціональних обов'язків, випискою із плану оборони, інструкцією з охорони праці та техніки безпеки, атестатом безпеки, інструкцією про внутрішньооб'єктовий та перепускний режим з відповідними зразками (за наявності), адресами та службовими телефонами територіальних органів виконавчої влади, територіальних органів Національної поліції, найближчих пунктів дільничних офіцерів поліції, лікарень та інших медичних закладів, аварійних служб (газ, вода, опалення, енергозабезпечення).

На особливо важливі об'єкти, що охороняються працівниками поліції охорони, у разі потреби, розробляються плани оборони, які складаються працівниками територіальних органів Національної поліції за участю начальника (командира) підрозділу поліції охорони. План затверджується начальником органу Національної поліції і зберігається в черговій частині територіального органу Національної поліції, а витяги з нього про порядок дій працівників поліції охорони та персоналу об'єкта - у чергових частинах підрозділів поліції охорони на постах охорони та в керівників об'єктів.

До категорії **особливо важливих об'єктів** належать:

- а) об'єкти життєзабезпечення населення;
- б) фабрики та центральні сховища грошових знаків і цінних паперів;
- в) об'єкти Державного комітету з телебачення та радіомовлення;
- г) державні центральні статистичні управління;
- г) сховища державних архівів;

д) особливо важливі приміщення, де зберігаються (виготовляються):

- грошові кошти незалежно від дозволеного залишку їх зберігання (поштові відділення та вузли зв'язку, виплатні каси підприємств, організацій, установ, головні каси торговельних підприємств, обмінні пункти валют тощо);

- зброя, боєприпаси (стрілецькі тири, кімнати зберігання зброї підприємств та закладів освіти, стрілецькі стенди, магазини з реалізації мисливської і спортивної зброї, майстерні з ремонту зброї, підприємства з їх виробництва тощо);

- наркотичні та психотропні речовини, прекурсори, отрути (бази аптекоуправлінь, аптеки, наукові, медичні та інші установи, у практичній та виробничій діяльності яких використовуються ці речовини);

- дорогоцінні метали та каміння, ювелірні вироби з них (ювелірні заводи і майстерні, магазини, ломбарди, бази, склади, сховища підприємств, установ, організацій, що використовують у своїй діяльності дорогоцінні метали та каміння, пункти закупівлі металів і каміння тощо);

- історичні та культурні цінності державного значення (музеї, картинні галереї, фондосховища музеїв, наукові бібліотеки тощо);

- вибухові та радіоактивні речовини і матеріали;

е) інші об'єкти державного значення.

Залежно від специфіки об'єктів, їх розташування, інших особливостей охорона може бути організована:

1. На контрольно-пропускних пунктах.

2. За периметром об'єкта та на окремих ділянках.

3 метою недопущення несанкціонованого доступу (проходу, проїзду) на об'єкт власником встановлюється пропускний режим.

Порядок здійснення пропускнуго режиму та забезпечення охорони узгоджується з власником об'єкта.

При організації охорони за вартовим розрахунком на цілодобовий пост одночасно призначаються два працівники, які несуть службу по черзі через 4 години.

Залежно від важливості об'єктів та кількості постів при організації охорони за вартовим розрахунком начальниками варті призначаються особи середнього або молодшого начальницького складу.

Вільні від служби працівники складають резерв і перебувають у вартовому приміщенні. Резерв складається з двох змін (перша - перебуває в стані готовності, друга - відпочиває після служби). Зміна, що відпочиває, має право спати, знімаючи лише китель і галстук. Начальнику варті дозволяється відпочивати (спати) не більше 4 годин на добу. Час, визначений для відпочинку та приймання їжі, у службу не зараховується.

Після добового несення служби за вартовим розрахунком особовому складу надається дві доби відпочинку.

При організації охорони власності працівники поліції охорони несуть службу в одну зміну. Тривалість служби встановлюється залежно від часу охорони об'єктів, визначеного договором, але не більше 16 годин за зміну, в т.ч. у святкові та вихідні дні.

Враховуючи регіональні особливості підрозділів поліції охорони, значну віддаленість об'єктів охорони від місць постійного проживання особового складу, за проханням працівників поліції охорони, за умов дотримання вимог трудового законодавства та під особисту відповідальність керівників підрозділів охорони, тривалість несення служби нарядами поліції охорони може бути продовжена до 24 годин.

У разі підключення об'єктів, що охороняються нарядами поліції, до пультів централізованого спостереження начальник підрозділу охорони вносить пропозиції про переведення їх у режим роботи пультів централізованого спостереження з відповідними змінами у штатному розписі.

Для управління нарядами поліції охорони, реагування на зміну ситуації, обліку (збереження) зброї, боєприпасів до неї у підрозділах охорони створюються чергові частини.

92. Правовий статус та завдання корпусу оперативно-раптової дії (КОРД).

Корпус оперативно-раптової дії (КОРД) – новий, єдиний і універсальний спеціальний підрозділ Національної поліції України, в основу діяльності якого покладаються принципи служіння та захисту громадян України.

Правовою підставою створення «КОРД» є стаття 13 Закону України «Про Національну поліцію». «КОРД» належить до структури Національної поліції України діяльність якого координується та контролюється Департаментом організації діяльності «КОРД» (у складі поліції особливого призначення).

Департамент та підрозділи «КОРД» ГУНП є спеціально підготовленими й оснащеними підрозділами поліції особливого призначення, які з використанням спеціальної тактики, озброєння, обладнання і засобів професійно та злагоджено виконують поліцейські функції під час організації та проведення спеціальних заходів (операцій) у ситуаціях з високим ступенем ризику, а також здійснюють заходи із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Підрозділи «КОРД» ГУНП є структурними підрозділами ГУНП та перебувають в оперативному підпорядкуванні керівників відповідних ГУНП.

З питань службової діяльності підрозділи «КОРД» ГУНП підпорядковуються начальникові Департаменту і його заступникам.

На «КОРД» покладено виконання наступних завдань:

- розробка, підготовка та проведення спеціальних операцій із захоплення небезпечних злочинців;

- припинення правопорушення, що вчиняються учасниками злочинних

угруповань;

- звільнення заручників;
- здійснення силової підтримки під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також заходів забезпечення кримінального провадження;
- надання підтримки іншим підрозділам поліції з метою забезпечення переважаної вогневої потужності над правопорушниками;
- участь в антитерористичних операціях, що проводяться Антитерористичним центром при Службі безпеки України;
- вивчення, узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду, а також методик роботи аналогічних закордонних підрозділів у цьому напрямку роботи;
- забезпечення здійснення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві на підставах та у випадках визначених законодавством.

«КОРД» виконує покладені на нього завдання в тісній взаємодії з іншими структурними підрозділами територіальних органів Національної поліції, спецпідрозділами Служби безпеки України, іншими правоохоронними органами.

У повсякденній службово-бойовій діяльності працівники спецпідрозділу «КОРД» неухильно дотримуються положень Конституції України, законів України "Про Національну поліцію", "Про боротьбу з тероризмом", "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві", "Про оперативно-розшукову діяльність", іншими законами України та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність Національної поліції та Присяги поліцейського. Поліцейські керуються принципами ефективного забезпечення безпеки і прав громадян, чесного і добросовісного виконання своїх службових обов'язків, високого професіоналізму та інших європейських і міжнародних правил та практик поліцейської діяльності.

На «КОРД» покладено виконання функцій, які раніше виконували спецпідрозділи «Беркут», «Сокіл», «Грифон» та інші.

До структури «КОРД» входять групи, які виконують окремі завдання:

- 1) група «А» – для проведення поліцейських спецоперацій;
- 2) група «В» – здійснення заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві та спеціальних заходів забезпечення безпеки щодо працівників правоохоронних органів, членів їх сімей і близьких родичів, відповідно до Законів України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів».

- 3) група «С» – забезпечення публічної безпеки на масових заходах.

93. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика.

У широкому розумінні масовий захід визначається як організована дія (купність дій або явищ соціального життя) за участю великих мас людей, який проводиться в громадському місці у визначеному державою порядку з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян.

Поняття "масові заходи" включає такі характерні ознаки:

- а) наявність великої маси людей;
- б) організованість дій;
- в) наявність цілей або однієї конкретно визначеної мети;
- г) наявність громадських місць;
- д) регламентація порядку проведення масових заходів.

За змістом, масові заходи поділяються на:

- а) суспільно-політичні (збори, мітинги, демонстрації, вуличні походи, пікетування, страйки);
 - б) культурно-просвітницькі (молодіжні фестивалі, народні гуляння, національні свята, міжнародні виставки, концерти популярних виконавців тощо);
 - в) спортивні (олімпіади, міжнародні змагання з різних видів спорту тощо);
 - г) релігійні.
- 2) за масштабом: міжнародні; республіканські; регіональні; місцеві;
 - 3) за способом виникнення: попередньо організовані, спонтанні;
 - 4) за суб'єктами організації і проведення: організовані державними органами; громадськими об'єднаннями, включаючи міжнародні; релігійними організаціями;
 - 5) за місцем проведення: в будинках, спорудах; на відкритій місцевості (зокрема на водній акваторії).

Масові заходи, як соціальні явища, породжують особливу обстановку на тій території, де вони проводяться. Цій обстановці властиві свої специфічні ознаки:

- порушується нормальний (звичайний) ритм життя району, міста або країни в цілому;
- масові заходи проводяться, як правило, на обмеженій території і за участю великої кількості людей;
- можливість швидкоплинної зміни оперативної обстановки;
- в даній обстановці стихійно формуються певні поза колективні угруповання, які здійснюють вплив на стан громадського порядку та громадської безпеки;
- під час проведення масових заходів можуть виникнути групові порушення громадського порядку, масові заворушення, бійки, пожежі та інші непередбачені обставини;
- не виключена можливість заподіяння збитків підприємствам, установам і організаціям, а також особистим та майновим інтересам громадян;
- утворюються сприятливі умови для активізації злочинних елементів.

За особливих умов порушується звичайний ритм життя населення окремих районів чи міст, можлива загроза для здоров'я та життя багатьох людей, виникають великі матеріальні збитки, дезорганізується робота державних установ, транспорту, зв'язку, загострюється соціальна напруженість, зростає рівень злочинності та інших порушень громадського порядку.

94. Організація діяльності та завдання підрозділів Національної по-

ліції під час проведення масових заходів.

Основні завдання органів та підрозділів поліції в цих умовах:

- забезпечення успішного проведення заходів;
- суворе дотримання учасниками заходів встановлених правил поведінки;
- попередження і припинення можливих злочинів, порушень публічного порядку;
- надання допомоги іншим державним органам у забезпеченні публічного порядку і публічної безпеки;
- недопущення ослаблення охорони публічного порядку на інших територіях населеного пункту.

Виходячи з накопиченого досвіду діяльності органів поліції під час проведення масових заходів можна констатувати, що процес організації і забезпечення публічного порядку поділяється на три етапи:

- підготовчий - який починається з моменту отримання завдання на забезпечення охорони публічного порядку при проведенні масового заходу;
- виконавчий - охоплює дії нарядів і управління ними безпосередньо при проведенні масового заходу;
- заключний - здійснюється шляхом згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених пунктах і підведення підсумків несення служби.

На підготовчому етапі охорони публічного порядку:

1. З'ясовується характер і особливості масового заходу.
2. Проводиться оцінка оперативної обстановки.
3. Розробляється план ОПП.
4. Створюються органи управління.
5. Проводиться рекогносцировка місцевості.
6. Здійснюється підготовка особового складу та технічних засобів до несення служби.
7. Проводиться заключний інструктаж з особами, відповідальними за ОПП на конкретних ділянках з уточненням їх функціональних обов'язків.

За результатами рекогносцирувань розробляється план забезпечення охорони публічного порядку та безпеки, який повинен містити десять розділів:

1. Зміст, програма заходу, місце, час його проведення, оперативна інформація.
2. Підготовчі, організаційно-практичні та оперативні заходи.
3. Склад, графік роботи оперативного штабу (робочої групи), виїзних штабів на об'єктах проведення заходів.
4. Загальний розрахунок сил та засобів, що залучаються від конкретного органу, підрозділу внутрішніх справ.
5. Території проведення заходу, які залежно від обсягів місцевості поділяються на зони, сектори, ділянки та закріплюються за певними нарядами; чисельність нарядів та від яких органів і підрозділів внутрішніх справ, вищих навчальних закладів МВС вони залучаються; вихідні дані та позивні старших (керівників) нарядів, час виставлення нарядів.

6. Чисельність та місце розташування загальних резервів на випадок непередбачених обставин.

7. Дії нарядів поліції при виникненні непередбачених обставин.

8. Конкретні завдання начальникам структурних підрозділів, керівництву міськрайлінорганів щодо забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час проведення масового заходу.

9. Організація управління силами та засобами (контроль за дотриманням розрахунку сил та засобів, відповідальна особа, на яку покладається загальне керівництво всіма нарядами; картка (схема) зв'язку).

10. Заходи з контролю.

На виконавчому етапі:

- організовується управління нарядами;
- вводяться передбачені планом обмеження руху транспорту та пішоходів;
- організовується перепускний режим;
- реалізуються заходи адміністративного попередження, припинення і стягнення;
- затримуються та видаляються громадяни, що порушили встановлені правила;
- здійснюється маневр силами і засобами;
- використовується резерв, штабом постійно контролюється виконання наказів і команд, здійснюється взаємодія всіх зацікавлених представників.

На заключному етапі:

- згортання сил і засобів та зосередження їх у визначених місцях;
- зняття встановлених режимних обмежень;
- прибуття особового складу в місце розташування органу, підрозділу (на базу);
- підведення підсумків роботи.

Основними видами нарядів, що залучаються до несення служби під час проведення масових заходів, є:

- патруль (П) - рухомий наряд у складі двох-трьох працівників поліції; до складу наряду можуть залучатися як поліцейські, так і військовослужбовці НГУ; входить до складу патрульної групи;

- патрульна група (ПГ) - наряд у складі двох або більше патрулів під керівництвом старшого групи, які несуть службу на зовнішньому периметрі території, де відбуваються масові заходи;

- пост охорони порядку (спостереження) (ПО) - визначене місце або ділянка місцевості, де працівники поліції виконують покладені на них обов'язки; пост, як правило, виставляється на кордоні території проведення масового заходу з метою нагляду як за поведінкою, пересуванням учасників заходу, так і за перекриттям (пропуском) руху в найбільш уразливих місцях;

- патруль для нагляду за дорожнім рухом (ПНР) - наряд для забезпечення контролю за безпекою руху автотранспорту та учасників (пішоходів) у межах території проведення масового заходу;

- контрольно-пропускний пункт (КПП) виставляється для забезпечення пропускного режиму або обмеження руху транспорту і пішоходів у конкретному

місці проведення масового заходу, як правило, при урочистих масових та спортивно-видовищних заходах (наприклад, під час параду);

- наряд супроводження (НС) призначений для забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час організованого збору учасників масового заходу, здійснення ними вуличного походу та їх евакуації;

- заслін (З), поліцейський ланцюжок (ПЛ) - наряд, який виконує завдання з блокування (перекриття) окремих напрямків або певної ділянки місцевості, де проводиться масовий захід;

- група застосування спеціальних засобів (ГЗСЗ) - наряд, який виконує завдання із запобігання та припинення групових порушень громадського порядку, масових заворушень, випадків групового хуліганства тощо, які можуть виникнути під час проведення масового заходу;

- група фіксації, документування можливих правопорушень (ГД) забезпечує фіксацію подій, пов'язаних з проведенням масових заходів;

- резерв (Р) - наряд, призначений для вирішення завдань, що раптово виникають під час проведення масового заходу, посилення певних нарядів або їх заміни; як правило, зосереджується поблизу найбільш уразливих місць проведення масового заходу;

- оперативно-пошукові групи (ОПГ) - для розкриття та припинення злочинів по гарячих слідах; групи складаються з працівників оперативних служб (карного розшуку, оперативної служби тощо);

- група забезпечення (ГЗ) - для надання допомоги основним силам у забезпеченні охорони громадського порядку та безпеки; група складається з працівників Державтоінспекції, відомчої медичної служби;

- група розбору із затриманими правопорушниками (ГРП) складається з фахівців карного розшуку, слідства.

95. Особливості забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення спортивних заходів.

Законодавство у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів базується на Конституції України і складається з Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів, а також із законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про участь громадян у охороні громадського порядку і державного кордону», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» та інших нормативно-правових актів.

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів здійснюється на принципах:

- 1) законності;
- 2) запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку глядачів, антисоціальним та расистським проявам;
- 3) пріоритетності превентивних заходів;

- 4) формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення футбольних матчів;
- 5) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- 6) відкритості та гласності;
- 7) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань.

Футбольний матч проводиться на території спортивної споруди, призначеної для занять футболом. Під час проектування, будівництва, реконструкції, утримання та експлуатації спортивної споруди, призначеної для занять футболом, повинні дотримуватися вимоги щодо її безпеки, встановлені відповідно до закону.

Вимоги щодо безпеки спортивної споруди, зокрема, передбачають:

- 1) відповідність технічного стану споруди її цільовому призначенню;
- 2) наявність інфраструктури, необхідної для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, у тому числі для надання невідкладної допомоги;
- 3) відповідність споруди нормам пожежної безпеки, будівельно-архітектурним, санітарно-гігієнічним, екологічним нормам.

Кожна спортивна споруда, призначена для занять футболом, повинна відповідати таким критеріям:

- 1) мати розроблені та затверджені у встановленому законодавством порядку стратегію забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, правила (інструкції) дотримання громадського порядку та громадської безпеки (у тому числі правила поведінки глядачів), план евакуації;
- 2) мати приміщення (не менше двох) з функцією пункту невідкладної або першої медичної допомоги з необхідним обладнанням та легким доступом з приміщень споруди і прилеглої території;
- 3) передбачати чіткий розподіл глядацьких місць на відокремлені частини (сектори);
- 4) мати відокремлену ложу для почесних гостей з окремим входом;
- 5) бути обладнаною системою відеоспостереження за територією споруди і прилеглими територіями, а також технічними засобами фіксації результатів відеоспостереження;
- 6) бути обладнаною системою громадського оповіщення;
- 7) бути обладнаною диспетчерським пунктом з можливістю управління системою відеоспостереження, телефонним зв'язком та системою гучного мовлення;
- 8) бути обладнаною інформаційними табло та стендами з правилами поведінки глядачів, планом евакуації (українською та англійською мовами);
- 9) передбачати шляхи проїзду спеціальної техніки, у тому числі автомобілів органів Національної поліції, швидкої медичної допомоги та підрозділів цивільного захисту, а також місця для їх паркування;
- 10) мати обладнання, необхідне для використання електронного квитка, у тому числі систему турнікетів;
- 11) мати кімнати зберігання або камери схову предметів, заборонених для проносу на територію споруди, у разі їх вилучення;

12) мати приміщення для роботи поліцейських та окреме приміщення для тимчасового тримання правопорушників на час проведення футбольного матчу;

13) мати приміщення для роботи координаційного штабу.

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки при підготовці до проведення футбольного матчу здійснюється на підставі стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки спортивної споруди, а також плану забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу.

Стратегія забезпечення громадського порядку та громадської безпеки затверджується у встановленому законодавством порядку щодо кожної спортивної споруди окремо і переглядається не рідше одного разу на три роки.

На підставі стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки перед кожним футбольним матчем у встановленому законодавством порядку розробляється план забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу, у якому передбачаються забезпечення належних технічних норм, медичного обслуговування, евакуації, розподіл обов'язків між операторами спортивної споруди, організаторами матчу і спеціальними суб'єктами забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів покладається на:

- 1) оператора спортивної споруди;
- 2) організатора футбольного матчу;
- 3) спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- 4) футбольні клуби;
- 5) місцеву державну адміністрацію та орган місцевого самоврядування.

Оператор спортивної споруди відповідає за:

1) забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в частині відповідності спортивної споруди вимогам та критеріям, встановленим відповідно до закону;

2) організацію та контроль за поведінкою осіб, які перебувають на території спортивної споруди;

3) створення належних умов для діяльності спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

До обов'язків оператора спортивної споруди належать:

1) затвердження за погодженням з органами Національної поліції, підрозділами цивільного захисту правил поведінки і правил пожежної безпеки, порядку надання медичної допомоги постраждалим особам, евакуації осіб у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі;

2) розміщення правил поведінки і правил пожежної безпеки на вході до спортивної споруди та в інших доступних для ознайомлення місцях;

3) вжиття відповідно до вимог організаторів заходів для: облаштування вільного в'їзду на територію спортивної споруди транспортних засобів, зокрема тих, що належать органам Національної поліції (у разі потреби - іншим органам), а до ігрової зони - автомобілів швидкої медичної допомо-

ги, підрозділів цивільного захисту, транспортних засобів технічного обслуговування спортивної споруди;

створення інфраструктури спортивної споруди, що гарантує безпеку та оптимальне розташування транспортних засобів, дає змогу працівникам служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), органів Національної поліції та особовому складу підрозділів цивільного захисту запобігати правопорушенням і здійснювати своєчасне реагування на надзвичайні ситуації та пожежі;

забезпечення експлуатаційної надійності та стійкості будівельних конструкцій спортивної споруди, безвідмовної роботи інженерних комунікацій і мереж, протипожежних систем і засобів; виконання вимог техніки безпеки і правил пожежної безпеки, санітарно-гігієнічних, екологічних та інших вимог; належної підготовки обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів);

виділення для органів, що здійснюють державну охорону посадових осіб, окремих місць для забезпечення виконання покладених на них обов'язків;

виділення під час проведення матчу приміщень для роботи підрозділів спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;

оснащення спортивної споруди відеокамерами з функцією запису для спостереження за поведінкою глядачів і ситуацією на прилеглий до спортивної споруди території;

виділення необхідної кількості обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів) для забезпечення громадського порядку і пожежної безпеки на спортивній споруді, надання глядачам допомоги;

4) залучення до забезпечення громадського порядку та громадської безпеки обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів), зокрема до проведення огляду глядачів з метою недопущення пронесення на територію спортивної споруди предметів і речовин, заборонених правилами поведінки.

Організатор футбольного матчу відповідає за забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в частині координації діяльності з підготовки та проведення футбольного матчу, узгодження місця і часу проведення футбольного матчу; встановлення контрольно-перепускного режиму; дотримання умов щодо безпечного розміщення груп глядачів; дотримання глядачами правил поведінки.

До обов'язків організатора футбольного матчу належать:

1) своєчасне (не пізніше як за тиждень до початку матчу) інформування органів Національної поліції, підрозділів цивільного захисту, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування про день і час проведення заходу, кількість проданих квитків та очікувану кількість глядачів, зокрема команди гості;

2) видання інформаційних бюлетенів, організація зустрічей глядачів з гравцями і тренерами, проведення інших заходів для налагодження доброзичливих відносин між членами клубів, глядачами і обслуговуючим персоналом (волонтерами, стюардами, контролерами), залучення їх до заходів щодо дотримання правил поведінки і правил пожежної безпеки, організація поїздок на виїзні змагання, надання допомоги у разі виникнення надзвичайної ситуації;

3) забезпечення у взаємодії з органами Національної поліції і місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування безпеки глядачів, представників клубів, арбітрів, делегатів міжнародних організацій;

4) інформування глядачів до початку змагань про можливе запровадження обмежень на території спортивної споруди у разі вчинення протиправних дій чи іншого порушення правил поведінки і правил пожежної безпеки, а також про порядок виходу із спортивної споруди, обов'язковість дотримання громадського порядку і правил пожежної безпеки;

5) вжиття заходів для:

недопущення на територію спортивної споруди, на якій проводиться футбольний матч, осіб, які перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, а також осіб, які були виведені за межі спортивної споруди під час змагань на підставі статті 18 цього Закону;

припинення неправомірних дій глядачів, зокрема безпосередньо на трибунах, із залученням осіб, на яких покладено обов'язки із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території спортивної споруди;

переконання глядачів відмовитися від поїздок разом із спортивною командою та організованих виїздів до інших міст України чи за її межі у разі виявлення обставин, що можуть загрожувати їх безпеці;

6) вимагання від глядачів дотримання правил паркування транспортних засобів на прилеглої до спортивної споруди території і правил пожежної безпеки, передача органам Національної поліції осіб, які вчинили протиправні дії;

7) здійснення спільно з місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування заходів з організованого перевезення глядачів команд гості від/до залізничних вокзалів, автовокзалів (автостанцій) та аеропортів;

8) невідкладне інформування органів Національної поліції, підрозділів цивільного захисту (у разі необхідності - інших органів) про стан справ у разі виникнення непередбачуваних обставин, що можуть призвести до зміни умов проведення змагання;

9) налагодження взаємодії з органами Національної поліції, підрозділами цивільного захисту, місцевою державною адміністрацією та органом місцевого самоврядування під час перевезення глядачів (зокрема якщо змагання закінчується в нічний час) у забезпеченні громадського порядку, запобіганні та своєчасному припиненні протиправних дій, фактів насильства, вандалізму, а також дотримання порядку на території спортивної споруди до, під час та після закінчення матчу;

10) у разі потреби прийняття рішення про виділення квитків для розміщення глядачів-уболівальників однієї команди в одному або кількох секторах спортивної споруди, що забезпечуватиме їх відокремлення від глядачів-уболівальників іншої команди з метою дотримання громадського порядку та громадської безпеки під час проведення матчу.

Спеціальні суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки відповідно до визначеної законодавством компетенції та у встановленому порядку забезпечують додержання громадського порядку під час підготовки та проведення футбольного матчу, у тому числі контроль за прибуттям, розмі-

щенням та відбуттям глядачів; вжиття до осіб, які вчиняють правопорушення, передбачених законодавством заходів; своєчасне реагування на надзвичайні ситуації та пожежі.

До обов'язків футбольного клубу, який бере участь у матчі, належать:

1) завчасне повідомлення органів Національної поліції та приймаючого футбольного клубу про організований виїзд глядачів із зазначенням їх кількості, видів транспортних засобів, дня і часу виїзду та прибуття;

2) проведення в день, що передує футбольному матчу, або в день його проведення працівником служби безпеки футбольного клубу з обслуговуючим персоналом (волонтерами, стюардами, контролерами), залученим до забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, інструктажу з метою їх ознайомлення з планом спортивної споруди та визначення порядку дій у разі виникнення пожежі, іншої надзвичайної ситуації.

Місцева державна адміністрація в межах, визначених Конституцією і законами України, здійснює на відповідній території державний контроль за дотриманням громадського порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, фінансування заходів, пов'язаних з охороною громадського порядку, а також реалізує інші передбачені законом повноваження щодо забезпечення громадського порядку, у тому числі сприяє діяльності аварійно-рятувальних служб відповідно до закону.

Органи місцевого самоврядування реалізують передбачені законом повноваження щодо забезпечення законності та правопорядку, у тому числі здійснюють у встановленому законом порядку контроль за забезпеченням громадського порядку при проведенні футбольних матчів, а також вживають необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону.

Оператор спортивної споруди та/або відповідний футбольний клуб створюють службу безпеки для виконання функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою і проведенням футбольних матчів.

На службу безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) покладаються такі завдання:

1) надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки, запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням;

2) інформування органів Національної поліції про вчинені або такі, що готуються, кримінальні та адміністративні правопорушення, надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень;

3) участь у рятуванні та евакуації людей і майна, підтриманні громадського порядку у разі виникнення надзвичайних ситуацій або пожежі;

4) вжиття спільно з поліцейськими передбачених законом заходів для припинення адміністративних і кримінальних правопорушень;

5) ознайомлення працівників спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки з планом спортивної споруди і порядком дій та евакуації глядачів у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі.

Працівники служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) під час проведення футбольного матчу, а також безпосередньо до і після матчу мають право:

1) у встановленому законодавством порядку здійснювати із залученням стюардів огляд глядачів під час входу на територію спортивної споруди;

2) вживати із залученням обслуговуючого персоналу оператора спортивної споруди (волонтерів, стюардів, контролерів) в межах законодавства заходів для припинення неправомірних дій глядачів.

Для виконання допоміжних функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки можуть залучатися представники обслуговуючого персоналу оператора спортивної споруди (волонтери, стюарди, контролери), суб'єкти надання охоронних послуг, що мають відповідні ліцензії (або їх працівники).

Організатор футбольного матчу, оператор спортивної споруди та футбольний клуб несуть відповідальність за забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території спортивної споруди, її трибунах, а органи Національної поліції - на території, прилеглої до спортивної споруди, на шляхах евакуації та в громадських місцях населеного пункту, у якому проводиться футбольний матч, якщо іншого не вимагає характер змагання або перебіг подій під час його проведення.

Для взаємодії сил і засобів, що залучаються з метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольного матчу, утворюється координаційний штаб у складі представників його організатора, органів Національної поліції (Служби безпеки України, Управління державної охорони України, якщо заплановано участь осіб, щодо яких здійснюється державна охорона), підрозділів цивільного захисту, служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), оператора спортивної споруди, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування, органу охорони здоров'я, інших осіб.

Глядачі мають право відвідувати футбольні матчі для їх перегляду за умови дотримання законодавства та правил поведінки на території спортивної споруди.

Глядачі зобов'язані:

1) дотримуватися правил поведінки на території спортивної споруди, інших вимог щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;

2) виконувати законні вимоги стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), правоохоронних органів щодо дотримання законодавства, а у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі - вимоги плану евакуації;

3) інформувати стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), органів Національної поліції про виявлені загрози громадському порядку та громадській безпеці для їх негайного усунення.

Глядачам забороняється:

1) перебувати на території спортивної споруди у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;

2) користуватися на території спортивної споруди джерелами відкритого вогню;

3) проносити на територію спортивної споруди та/або використовувати вогнепальну, холодну чи іншу зброю, колючо-ріжучі предмети та предмети, що можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень, боєприпаси, вибухові речовини, піротехнічні вироби, легкозаймисті речовини, їдкі речовини, інші предмети, засоби і речовини, обіг яких обмежено законодавством та які визначені правилами поведінки на території спортивної споруди;

4) проносити та/або вживати на території спортивної споруди алкогольні, слабоалкогольні напої або пиво у скляній тарі.

Прохід на територію спортивної споруди забороняється глядачам, які:

1) не мають відповідного квитка;

2) відмовляються від огляду поліцейськими, служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) або представниками обслуговуючого персоналу спортивної споруди, який проводиться у встановленому порядку;

3) порушують встановлені правила щодо пронесення на територію спортивної споруди відповідних предметів або речовин;

4) перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;

5) не досягли 14-річного віку і перебувають без супроводу дорослого.

У разі виявлення на території спортивної споруди глядача, якому заборонений прохід на неї, ця особа у встановленому законодавством порядку виводиться за межі спортивної споруди.

Особи, винні у порушенні вимог законодавства про забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону.

За правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів до суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

ухилення від затвердження у встановленому законом порядку правил поведінки і правил пожежної безпеки, порядку надання медичної допомоги постраждалим особам, евакуації осіб у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі;

нерозміщення правил поведінки і правил пожежної безпеки у визначених законом місцях;

невиконання обов'язку щодо виділення для органів, що здійснюють державну охорону посадових осіб, окремих місць, а також щодо виділення під час проведення матчу приміщень для роботи підрозділів спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;

неоснащення спортивної споруди відеокамерами відповідно до встановлених законом вимог;

несвоєчасного інформування визначених законом органів про дату і час проведення заходу, кількість проданих квитків та очікувану кількість глядачів;

ненадання глядачам до початку змагань встановленої законом інформації;

ненадання визначеним законом органам інформації у разі виникнення непередбачуваних обставин, що можуть призвести до зміни умов проведення змагання;

неповідомлення футбольним клубом встановлених законом осіб про організований виїзд глядачів;

не проведення у встановленому законом порядку інструктажу з обслуговуючим персоналом спортивної споруди.

Справи про правопорушення у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів розглядаються уповноваженим органом з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, за результатами розгляду виноситься постанова.

Від імені уповноваженого органу розглядати справи про правопорушення і накладати стягнення мають право керівник уповноваженого органу з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, його заступники, начальник територіального органу Національної поліції, його заступники.

Штраф може бути накладено на суб'єкта забезпечення громадського порядку та громадської безпеки протягом шести місяців з дня виявлення правопорушення, але не пізніше як через три роки з дня його виявлення.

У разі вчинення суб'єктом забезпечення громадського порядку та громадської безпеки двох або більше правопорушень штрафи накладаються за кожне вчинене правопорушення окремо.

Підставою для розгляду справи про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, які зазначені у статті 20 цього Закону, є протокол.

Протоколи про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів мають право складати начальники територіальних органів Національної поліції або їх заступники, а також уповноважені ними поліцейські.

Справа про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів розглядається в п'ятнадцятиденний строк з дня надходження до уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

Штраф сплачується не пізніше п'ятнадцяти днів з дня вручення або отримання суб'єктом забезпечення громадського порядку та громадської безпеки надісланої копії постанови уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

Копія завіреного банком платіжного документа, що засвідчує факт сплати штрафу у повному обсязі, надсилається до уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

У разі якщо штраф не сплачено у строки, встановлені частиною четвертою цієї статті, примусове виконання постанови про накладення штрафу здійснюється Державною виконавчою службою в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Суми штрафів зараховуються до відповідного бюджету згідно з Бюджетним кодексом України.

Постанову у справі про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів може бути оскаржено до суду.

96. Правові засади та організація виконання працівниками поліції функцій споттера під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів.

Організацію виконання працівниками поліції функцій споттера регламентує наказ МВС України від 18 березня 2013 року № 255 «Про затвердження Інструкції про організацію виконання працівниками поліції функції споттера під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів».

Ця Інструкція визначає організаційно-правові основи та порядок виконання працівниками міліції функції споттера під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів.

Споттер – це працівник поліції, який на постійній основі виконує завдання щодо роботи з глядачами під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів за участю національної збірної команди України з футболу та команд Об'єднання професійних футбольних клубів України "Прем'єр-ліга".

Виконання працівниками поліції функції споттера організовується у складі груп споттерів, які утворюються на постійній основі в Департаменті превентивної діяльності НП, управліннях превентивної діяльності ГУНП в областях.

До структури групи споттерів входять постійний та змінний склад.

Чисельність групи споттерів визначається з урахуванням характеристики глядачів-уболівальників збірної України або відповідних команд Прем'єр-ліги.

Керівник групи споттерів призначається з числа її постійного складу та безпосередньо організовує її діяльність.

До складу групи споттерів входять працівники поліції, які мають досвід забезпечення публічного порядку та безпеки при проведенні футбольних матчів.

До складу групи споттерів ДПД НП, а також груп споттерів ГУНП, якщо відповідна команда Прем'єр-ліги бере участь у міжнародному турнірі, входять працівники поліції, які володіють англійською мовою.

При підготовці до футбольних матчів група споттерів збирає передматчеву інформацію, у дні проведення матчів - контролює поведінку глядачів, а в дні міжматчами - здійснює профілактичну роботу з ними.

У дні проведення матчів залучається постійний та змінний склад групи споттерів, а при підготовці до них та в дні між ними - її постійний склад.

Передматчева інформація включає відомості про кількість проданих квитків та очікувану чисельність глядачів-уболівальників команди-гостя, організовані виїзди глядачів (їх кількість, вид транспортних засобів, дати і години виїзду та прибуття, контактні особи), загрози публічній безпеці та порядку.

Передматчеву інформацію збирають у взаємодії з організатором матчу, службою безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), глядачами, зацікав-

леними підрозділами органів поліції, іншими правоохоронними органами України та іноземних держав.

Мета збирання відомостей - визначення ступеня ризику матчу відповідно до пункту 3 Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341.

Контроль за поведінкою глядачів здійснюється при їх прибутті до спортивної споруди та відбутті з неї, перебуванні в громадських місцях населеного пункту проведення матчу та на прилеглий до спортивної споруди території, а за погодженням з організатором матчу - під час перебування глядачів у самій споруді. При цьому споттери працюють у цивільному одязі чи форменому одязі працівника поліції за сезоном.

За наявності організованих виїздів контроль за поведінкою глядачів-уболівальників команди-гостя здійснюється також при їх пересуванні до населеного пункту проведення матчу та у зворотному напрямку, зокрема шляхом включення споттерів до складу груп супроводження цих осіб.

Контроль здійснюється у взаємодії із зацікавленими підрозділами поліції, іншими правоохоронними органами України та іноземних держав, а в спортивній споруді та прилеглий до неї території - у взаємодії зі службою безпеки спортивної споруди (футбольного клубу).

Взаємодія споттерів з правоохоронними органами іноземних держав здійснюється в установленому законодавством порядку.

Профілактична робота з глядачами, яка включає загальну та індивідуальну профілактику, здійснюється у взаємодії з дільничними офіцерами поліції та працівниками служби ювенальної превенції.

Загальна профілактична робота з глядачами передбачає виявлення причин і умов, які призводять до вчинення ними правопорушень, та проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед громадян, зокрема у формі зустрічей у навчальних закладах, футбольних клубах, а також через засоби масової інформації.

Індивідуальна профілактична робота з глядачами передбачає проведення профілактично-роз'яснювальних бесід з особами, які притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень у місцях проведення футбольних матчів або у зв'язку з ними, якщо такі дії становили загрозу публічному порядку та безпеці, життю та здоров'ю громадян.

Зазначених осіб ставлять на профілактичний облік та знімають з нього за рішенням начальника У(В)ПД на підставі мотивованого рапорту споттера.

Відомості щодо цих осіб вносять до обліку, який ведеться в У(В)ПД в електронному вигляді, за відповідною формою, а також до Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів поліції.

97. Правові засади, поняття та умови введення правового режиму надзвичайного стану.

Питання запровадження режиму надзвичайного стану в Україні регулює Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року.

Цей Закон визначає зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Надзвичайний стан може бути введений в разі:

1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

5) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

6) масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

7) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

До введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктами 2 - 7 частини другої статті 4 Закону, Президент України звертається через засоби масової інформації або в інший спосіб до груп осіб, організацій, установ, які є ініціаторами чи учасниками дій, що можуть бути приводом для запровадження надзвичайного стану, з вимогою припинити свої протиправні дії протягом встановленого у зверненні строку і попередженням про можливість введення надзвичайного стану.

За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено без попередження.

Пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президентіві України подає Рада національної безпеки і оборони України. В разі необхідності введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 Закону, пропозиції щодо його введення подає Кабінет Міністрів України.

В Указі Президента України про введення надзвичайного стану зазначаються:

1) обґрунтування необхідності введення надзвичайного стану відповідно;
2) межі території, на якій вводиться надзвичайний стан;
3) час, з якого вводиться надзвичайний стан, і строк, на який він вводиться;
4) перелік і межі надзвичайних заходів, вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням надзвичайного стану, а також перелік тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

5) органи державної влади, органи військового командування та органи місцевого самоврядування, яким доручається здійснення заходів надзвичайного стану, та межі їх додаткових повноважень;

6) інші питання.

Після підписання Указу про введення надзвичайного стану Президент України звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження. Звернення Президента України розглядається Верховною Радою України в невідкладному порядку.

Указ Президента України про введення надзвичайного стану, затверджений Верховною Радою України, негайно оголошується через засоби масової інформації або в інший спосіб.

98. Строки введення та порядок продовження надзвичайного стану. Заходи, які запроваджуються при введенні правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан в Україні може бути введено на строк не більш як 30 діб і не більш як 60 діб в окремих її місцевостях.

У разі необхідності надзвичайний стан може бути продовжений Президентом України, але не більш як на 30 діб. Указ Президента України про продовження дії надзвичайного стану набирає чинності після його затвердження Верховною Радою України.

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях може бути скасований Указом Президента України раніше строку, на який він вводився, в разі усунення обставин, що обумовили необхідність введення надзвичайного стану.

З пропозицією про скасування надзвичайного стану до Президента України може звернутися Верховна Рада України.

Пропозиції щодо скасування надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, введеного з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 Закону, подаються Кабінетом Міністрів України.

Про скасування надзвичайного стану оголошується негайно через засоби масової інформації або в інший спосіб після видання відповідного Указу Президента України.

В умовах надзвичайного стану Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні і місцеві органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також військове командування та його представники, підприємства, установи і організації відповідно здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України та законами України, і забезпечують виконання заходів, передбачених цим Законом.

Військовим командуванням, якому в межах, визначених цим Законом, надається право разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування здійснювати заходи правового режиму надзвичайного стану, є:

Головний орган військового управління Національної гвардії України;

Служба безпеки України;

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України.

У період надзвичайного стану не можуть бути відповідно припинені чи обмежені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування.

Здійснення заходів по впровадженню і забезпеченню дії надзвичайного стану, передбачених Законом, покладається згідно з Указом Президента України на органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та відповідні військові командування.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у взаємодії з відповідним військовим командуванням під час дії надзвичайного стану здійснюють заходи, передбачені Законом, та забезпечують контроль за дотриманням громадського порядку, забезпеченням конституційних прав і свобод громадян, їх безпеки, захисту інтересів держави на відповідних територіях.

Координація діяльності органів виконавчої влади, військового командування, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану в частині, що не належить до повноважень Ради національної безпеки і оборони України, покладається на Кабінет Міністрів України.

Для координації дії зазначених органів, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану з питань підтримання правопорядку і забезпечення безпеки громадян на відповідній території згідно з Указом Президента України про введення надзвичайного стану на місцях можуть створюватися оперативні штаби, до складу яких можуть включатися представники Служби безпеки України, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту, Національної поліції, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування на чолі з комендантами територій.

Зазначені органи, мають право видавати, в межах своєї компетенції, обов'язкові до виконання на відповідній території, в тому числі спільні, рішення, розпорядження, накази і директиви з питань забезпечення режиму надзвичайного стану.

Указом Президента України про введення надзвичайного стану в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей на період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи:

- 1) встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан;
- 2) обмеження руху транспортних засобів та їх огляд;
- 3) посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства;
- 4) заборона проведення масових заходів, крім заходів, заборона на проведення яких встановлюється судом;
- 5) заборона страйків;
- 6) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб.

Додаткові заходи режиму надзвичайного стану у зв'язку із надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру:

- 1) тимчасова чи безповоротна евакуація людей з місць, небезпечних для проживання, з обов'язковим наданням їм стаціонарних або тимчасових жилих приміщень;

2) встановлення для юридичних осіб квартирної повинності для тимчасового розміщення евакуйованого або тимчасово переселеного населення, аварійно-рятувальних формувань та військових підрозділів, залучених до подолання надзвичайних ситуацій;

3) тимчасова заборона будівництва нових, розширення діючих підприємств та інших об'єктів, діяльність яких не пов'язана з ліквідацією надзвичайної ситуації або забезпеченням життєдіяльності населення та аварійно-рятувальних формувань;

4) встановлення карантину та проведення інших обов'язкових санітарних та протиепідемічних заходів;

5) запровадження особливого порядку розподілення продуктів харчування і предметів першої необхідності;

6) мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених втрат;

7) зміна режиму роботи підприємств, установ, організацій усіх форм власності, переорієнтація їх на виробництво необхідної в умовах надзвичайного стану продукції, інші зміни виробничої діяльності, необхідні для проведення аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт;

8) усунення від роботи на період надзвичайного стану, в разі неналежного виконання своїх обов'язків, керівників державних підприємств, установ і організацій, від діяльності яких залежить нормалізація обстановки в районі надзвичайного стану, та покладення тимчасового виконання обов'язків зазначених керівників на інших осіб.

З метою ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій у мирний час може здійснюватися цільова мобілізація, обсяги і строк проведення якої визначаються в Указі Президента України про введення надзвичайного стану.

У виняткових випадках, пов'язаних з необхідністю проведення невідкладних аварійно-рятувальних робіт, допускається тимчасове переведення або залучення на добровільній основі працездатного населення і транспортних засобів громадян для виконання зазначених робіт за дозволом відповідного керівника аварійно-рятувальних робіт та за умови обов'язкового забезпечення безпеки праці. Забороняється залучення неповнолітніх, а також вагітних жінок до робіт, які можуть негативно вплинути на стан їх здоров'я.

Додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку:

1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби);

2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках - проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;

3) заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату;

4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;

5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;

6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;

7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;

8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;

9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану здійснюється силами і засобами органів Національної поліції, в тому числі Національної гвардії України, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідно до їх повноважень, встановлених законом.

При запровадженні надзвичайного стану, коли надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру ставлять під загрозу життя і здоров'я значних верств населення і потребують термінового проведення великих обсягів аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт, відповідно до Указу Президента України про введення надзвичайного стану можуть залучатися до виконання цих робіт також військові частини Збройних Сил України та органи та підрозділи Державної прикордонної служби України.

99. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями.

Класифікація надзвичайних ситуацій за їх рівнями здійснюється для забезпечення організації взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій у процесі вирішення питань, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями та ліквідацією їх наслідків відповідно до постанови КМУ від 24 березня 2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями».

Залежно від обсягів заподіяних наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, надзвичайна ситуація класифікується як державного, регіонального, місцевого або об'єктового рівня.

Для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлюються такі критерії:

1) територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) кількість людей, які внаслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації загинули або постраждали, або нормальні умови життєдіяльності яких порушено;

3) розмір збитків, завданих уражальними чинниками джерела надзвичайної ситуації, розраховується відповідно до Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 175.

Державного рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась або може поширитися на територію інших держав;

2) яка поширилась на територію двох чи більше регіонів України (Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя), а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менш як 1 відсоток від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація державного рівня за територіальним поширенням);

3) яка призвела до загибелі понад 10 осіб або внаслідок якої постраждало понад 300 осіб (постраждали - особи, яким внаслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації завдано тілесне ушкодження або які захворіли, що призвело до втрати працездатності, засвідченої в установленому порядку) чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 50 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби);

4) внаслідок якої загинуло понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки (оцінені в установленому законодавством порядку), спричинені надзвичайною ситуацією, перевищили 25 тис. мінімальних розмірів (на час виникнення надзвичайної ситуації) заробітної плати;

5) збитки від якої перевищили 150 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

6) яка в інших випадках, передбачених актами законодавства, за своїми ознаками визнається як надзвичайна ситуація державного рівня.

Регіонального рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась на територію двох чи більше районів (міст обласного значення) Автономної Республіки Крим, областей, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих районів, але не менш як 1 відсоток обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація регіонального рівня за територіальним поширенням);

2) яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 15 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Місцевого рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка вийшла за межі територій потенційно небезпечного об'єкта, загрожує довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта;

2) внаслідок якої загинуло 1 - 2 особи або постраждало від 20 до 50 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 2 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Об'єктового рівня визнається надзвичайна ситуація, яка не підпадає під названі вище визначення.

У разі коли внаслідок надзвичайної ситуації для відповідних порогових значень рівнів людських втрат або кількості осіб, які постраждали чи зазнали порушення нормальних умов життєдіяльності, обсяг збитків не досягає визначеного у цьому Порядку, рівень надзвичайної ситуації визнається на ступінь менше (для дорожньо-транспортних пригод - на два ступеня менше).

Віднесення надзвичайної ситуації, яка виникла на території кількох адміністративно-територіальних одиниць, до державного та регіонального рівня за територіальним поширенням або за сумарними показниками її наслідків не є підставою для віднесення надзвичайної ситуації до державного або регіонального рівня окремо для кожної з цих адміністративно-територіальних одиниць.

Остаточне рішення щодо визначення рівня надзвичайної ситуації з подальшим відображенням його у даних статистики, зокрема у разі відсутності відомостей у повному обсязі стосовно розвитку надзвичайної ситуації, приймає ДСНС з урахуванням експертного висновку (за наявності) регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Експертний висновок про рівень надзвичайної ситуації готується ДСНС за дорученням Кабінету Міністрів України.

ДСНС має право звернутися до центральних органів виконавчої влади за інформацією про розмір завданих збитків. Відповідальність за достовірність інформації несе орган виконавчої влади, який її подає.

У разі аварійної події (пригоди), що сталася з транспортним засобом, або аварії на виробництві (незалежно від форми власності) до інформації центрального органу виконавчої влади додається акт розслідування такої події (пригоди) або аварії, проведеного в установленому законодавством порядку.

Остаточне рішення (експертний висновок) ДСНС є підставою для здійснення інших заходів щодо реагування на надзвичайну ситуацію відповідно до законодавства.

100. Порядок переведення особового складу на посилений варіант службової діяльності.

Посилений варіант службової діяльності – комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'я-

заних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо.

Залежно від обставин, що склалися, посилений варіант може бути оголошений як для всіх працівників органів поліції, так і для її окремого органу або відокремленого підрозділу.

Метою введення посиленого варіанта є найшвидша нормалізація оперативної обстановки та відновлення правопорядку, усунення загрози життю чи здоров'ю громадян, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших соціальних інститутів суспільства.

Посилений варіант може бути введений на території держави або в окремих її регіонах чи населених пунктах до введення в установленому порядку надзвичайного стану за наявності реальної загрози безпеці або життю громадян, усунення якої є одним із основних завдань НПУ.

Посилений варіант уводиться в разі:

1) повідомлення про обставини (події), що можуть призвести чи призвели до загострення оперативної обстановки, можуть створити чи створили загрозу життю (здоров'ю) громадян, їх конституційним правам і свободам;

2) виникнення масових заворушень, що супроводжуються обмеженням певних прав і свобод людини;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення особливо важливих об'єктів або окремих місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) учинення терористичних актів;

5) виникнення тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значної кількості населення;

6) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства.

Рішення щодо переведення на посилений варіант приймають:

1) Голова НПУ або особа, яка виконує його обов'язки, - стосовно всіх поліцейських як у масштабі держави, так і в окремих її регіонах;

2) начальники головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві або особи, які виконують їх обов'язки, - стосовно поліцейських, які проходять службу в апараті ГУНП та відповідних підрозділах територіальних органів НПУ на території обслуговування або в окремих районах, населених пунктах;

3) начальники відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах або особи, які виконують їх обов'язки, - щодо підпорядкованих поліцейських.

Поліцейські, які проходять службу в регіональних підрозділах міжрегіональних територіальних органів поліції, на час запровадження посиленого варіанта

перебувають в оперативному підпорядкуванні ГУНП. Їх функціональне використання визначається начальником відповідного ГУНП за погодженням з керівниками зазначених вище органів.

Про переведення органів НПУ або відокремлених підрозділів на посилений варіант керівники, які мають право введення посиленого варіанта, повідомляють (за необхідності) органи державної влади та місцевого самоврядування, інші правоохоронні органи, юридичних осіб публічного та приватного права, які взаємодіють з ними в межах виконання мети введення посиленого варіанта.

Переведення на посилений варіант здійснюється шляхом видання наказу і доведення його до відома підпорядкованих поліцейських.

У наказі про переведення на посилений варіант зазначаються:

- 1) обґрунтування необхідності переведення;
- 2) час, з якого вводиться посилений варіант, і строк, на який він вводиться;
- 3) межі території, на якій вводиться посилений варіант;
- 4) забезпечення поліцейських вогнепальною зброєю, оснащення їх спецзасобами та засобами зв'язку;
- 5) інші питання.

Строк безперервного здійснення заходів у разі введення посиленого варіанта залежить від складності оперативної обстановки та навантаження на поліцейських під час виконання поставлених завдань.

Посилений варіант вводиться на строк:

- 1) до 20 діб - Головою НПУ або особою, яка виконує його обов'язки;
- 2) до 15 діб - начальниками ГУНП або особами, які виконують їх обов'язки;
- 3) до 10 діб - начальниками відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах або особами, які виконують їх обов'язки.

5. Продовження зазначених строків посиленого варіанта здійснюють:

- 1) Голова НПУ або особа, яка виконує його обов'язки, - на строк до 10 діб;
- 2) начальники ГУНП, начальники відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах або особи, які виконують їх обов'язки, - на строк до 5 діб.

Дострокова відміна посиленого варіанта здійснюється в разі усунення обставин, що обумовили необхідність його введення, шляхом видання наказу керівником, який має право введення посиленого варіанта.

Після відміни посиленого варіанта начальники ГУНП або особи, які виконують їх обов'язки, готують доповідну записку про вжиті в процесі посиленого варіанта заходи, їх результати та наслідки, а також пропозиції щодо вдосконалення організації дій за таких умов і в строк до трьох діб надсилають до Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування НПУ для узагальнення та подальшої доповіді Голові НПУ або особі, яка виконує його обов'язки; начальники відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах або особи, які виконують їх обов'язки, готують доповідну записку та надсилають у той самий строк до управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування відповідного ГУНП.

Інформація про результати переведення на посилений варіант і заходи, які вживаються або вживалися, може надаватися заінтересованим правоохоронним

органам, органам державної влади та засобам масової інформації з урахуванням установлених законодавством обмежень.

У разі введення надзвичайного стану в Україні чи в окремих її місцевостях строк уведення посиленого варіанта має відповідати строку, визначеному в Указі Президента України.

На посилений варіант можуть переводитися як усі органи системи НПУ, так і окремі відповідні підрозділи територіальних органів.

Залежно від обставин, за яких було введено посилений варіант, сили, що залучаються, поділяються на три групи:

- 1) перша група - основні сили;
- 2) друга група - додаткові сили, що виділяються за рахунок відокремлених підрозділів того самого регіону;
- 3) третя група - сили, які залучаються за рахунок ГУНП інших регіонів (зведені загони).

Виділення додаткових сил та зведених загонів з інших регіонів у підпорядкування начальників ГУНП здійснюється за наказом Голови НПУ або особи, яка виконує його обов'язки.

Виділення додаткових сил та зведених загонів у розпорядження начальників відділів, відділень поліції в районах, містах, районах у містах здійснюється за наказами начальників ГУНП або осіб, які виконують їх обов'язки.

За наказом керівників, які мають право введення посиленого варіанта, чисельність сил може бути збільшена за рахунок:

- 1) тимчасової відміни вихідних днів для поліцейських та відкликання їх із відпусток;
- 2) припинення здійснення відряджень або відкликання з них поліцейських;
- 3) установлення для поліцейських (крім добових нарядів) несення служби понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні, але не більше 12-годинного робочого дня та шестиденного робочого тижня.

Залежно від оперативної обстановки керівник, який має право введення посиленого варіанта, може перевести поліцейських на їх компактне розміщення у службових приміщеннях поліції або в гуртожитках, готелях та інших приміщеннях для тимчасового проживання з дотриманням санітарно-гігієнічних норм.

Розміщення за межами службових приміщень поліції погоджується з органами виконавчої влади, яким належать відповідні приміщення, з обов'язковою організацією необхідних видів комунального, продовольчого та інших видів забезпечення.

У комплексі завдань із забезпечення посиленого варіанта передбачається:

- 1) установлення добового чергування керівництва поліції;
- 2) посилення добових нарядів чергових частин та слідчо-оперативних груп, створення груп документування або збільшення їх чисельності;
- 3) забезпечення чергування поліцейських у кількості, необхідній для виконання поставлених службових завдань;
- 4) розгортання додаткових контрольно-пропускних пунктів, маршрутів та постів, інших нарядів згідно з типовими планами або залежно від обстановки, що склалася;

5) посилення охорони важливих об'єктів, у тому числі об'єктів спеціальних установ поліції та прилеглих до них територій, та осіб, які в них утримуються;

6) максимальне відпрацювання території, що обслуговується, а також залучення для забезпечення публічної безпеки і порядку додаткових сил та засобів;

7) перевірка протипожежного стану об'єктів системи поліції, готовності протипожежних засобів;

8) формування (за необхідності) зведених загонів у разі загрози виникнення або виникнення групових порушень публічної безпеки і порядку чи масових заворушень;

9) створення мобільного резерву сил і засобів;

10) обов'язкова перевірка наявності, стану, додержання порядку збереження зброї, боєприпасів, вибухових, сильнодіючих, отруйних речовин, спеціальних засобів, посилений контроль за їх видачею.

У разі потреби керівниками, які мають право введення посиленого варіанта, можуть бути додатково запроваджені інші заходи в межах повноважень, визначених законодавством.

Залучення поліцейських, які переведені на посилений варіант, для виконання інших службових завдань здійснюється тільки за письмовим рішенням керівників, які мають право введення посиленого варіанта.

До посиленого варіанта не залучаються поліцейські з числа одиноких матерів, вагітних жінок, батьків, які виховують дитину без матері, у тому числі в разі тривалого перебування матері в закладі охорони здоров'я.

На період посиленого варіанта оплата праці поліцейських у надурочний і нічний час, у вихідні і святкові дні проводиться згідно із законодавством України.

При цьому раз на тиждень поліцейським обов'язково надається час не менше доби для відпочинку. У разі відкликання поліцейських з відпустки їм надаються гарантії та компенсації в порядку, установленому законодавством України.

Безпосереднє управління залученими силами та засобами, організацію взаємодії, збирання, аналіз оперативної інформації та обмін нею здійснюють керівники НПУ, ГУНП, відповідних підрозділів територіальних органів НПУ або їх заступники відповідно до компетенції тих служб, діяльність яких найбільше відповідає меті введення посиленого варіанта.

За наявності технічної можливості під час проведення спільних з іншими правоохоронними органами або військовими формуваннями заходів поліцейські, які переводяться на посилений варіант, працюють на єдиному каналі радіозв'язку.

Усебічне забезпечення (морально-психологічне, медичне, матеріально-технічне, зв'язок) поліцейських, задіяних на період посиленого варіанта, покладається на орган поліції відповідно до компетенції і здійснюється згідно з чинним законодавством.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Навчально-наукова

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник / [Константинов С.Ф., Олефір В.І., Братель С.Г. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 196 с.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ [навч. посіб.] / [Черней В.В, Константинов С.Ф., Братель С.Г та ін.], під. заг. ред. Коваленка В.В. [5-те вид.]. - К.: ПП «Дірект Лайн», 2014. - 408 с.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у питаннях та відповідях [навч. посіб.] / [Братель С.Г., Константинов С.Ф. та ін.]. - [2-е вид.]. - К.: ПП «Дірект Лайн», 2014. - 236 с.
4. Адміністративне право зарубіжних країн: [курс лекцій] / [Братель С.Г, Іщенко Ю.В., Луговий І.О. та ін.]; за ред. О.В. Кузьменко. - К. : Юрінком Інтер, 2014. - 528 с.
5. Адміністративні проступки, підвідомчі міліції: кваліфікація, доказування, особливості провадження [навч. посіб.] / [Братель С.Г., Константинов С.Ф. та ін.]; за заг. ред. В.В. Коваленка. - [3-е вид.]. - К.: ПП «Дірект Лайн», 2014. - 256 с.
6. Адміністративно-правове та організаційне забезпечення міліцією правопорядку під час виборчого процесу [навч. посіб.] / [Братель С.Г, Константинов С.Ф. та ін.]. - [3-е вид., доопр.]. - К. : ПП «Дірект Лайн», 2014. - 100 с.
7. Басс В.О. Загальна характеристика напрямів службової діяльності муніципальної поліції зарубіжних країн у питаннях охорони громадського порядку та забезпеченні громадської безпеки у порівнянні з подібними підрозділами в Україні / В.О. Басс // Митна справа №2(86). - 2013. - частина 2. - книга 1. - С. 271-277.
8. Басс В.О. Поліція як специфічний правоохоронний інститут: організаційні побудови поліцейських систем. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особливості формування законодавства України: філософсько-правові, історичні та прикладні аспекти» - Івано-Франківськ: Івано-Франківський університет права імені короля Данила Галицького, 27 березня 2015 року - 494 с. - С. 239-240.
9. Білик В.М. Законність застосування міліцією адміністративного затримання правопорушників / В.М. Білик // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. - 2013. - Спеціальний випуск № 7. - Актуальні питання розвитку адміністративного права та правоохоронної діяльності. - С. 104-109.
10. Білик В.М., Калатур М.В. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ та шляхи її удосконалення / В.М. Білик, М.В. Калатур // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція - 2014. - № 11. - Т. 1. - С. 124-126.

11. Братель С.Г. Дотримання прав і свобод громадян під час затримання працівниками патрульної служби МВС України / С.Г. Братель // Митна справа. - 2011. - № 2. - Ч. 2. - С. 294-299.

12. Весельська Т.Ф. Адміністративне затримання особи: українські реалії та міжнародний досвід / Т.Ф. Весельська // Право України. - 2010. - № 2. - С. 243-250.

13. Взаємодія служби дільничних інспекторів міліції з громадськістю та населенням щодо профілактики правопорушень [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.А. Куліков, О.М. Жук. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 28 с.

14. Державна служба в Україні: теоретико-правова характеристика у контексті реформування законодавства: монографія / За загальною редакцією Ківалова С.В., Білої-Тіунової Л.Р. / [С.В. Ківалов, Біла-Тіунова Л.Р., І.П. Голосніченко, Золотарьова Н. І. та ін.]. - Одеса : Фенікс, 2013. - 438 с.

15. Дії працівників міліції під час несення служби на блокпостах, в умовах наступу і оборони, затримання озброєних злочинців, в тому числі в містах, будівлях [Текст]: метод. рек. / В.В. Сокурєнко, В.А. Куліков, О.В. Каверін, В.Л. Костюк. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. - 111 с.

16. Діяльність дільничних інспекторів міліції щодо попередження та припинення злочинів та адміністративних правопорушень: [Методичні рекомендації] / МВС України. КНУВС. ННПКГБПС; І.М. Копотун, В.Л. Костюк, О.Г. Пеллагеша та ін. - Київ, 2008 р. - 54 с.

17. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час виборчого процесу [метод. рек.] / [уклад.: Сокурєнко В.В., Чернявський С.С., Константинов С.Ф. та інш.]. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. - 40 с.

18. Квітка Я.М. Практика реалізації боротьби з корупцією в правоохоронних структурах Великої Британії // Оперативно-розшукове запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням [Текст]: зб. матеріалів круглого столу (Київ, 24 черв. 2015 р.) / ред. кол.: С.С. Чернявський, М.М. Алексійчук, О.В. Хуторянський та ін. - Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2015. - 252 с;

19. Коментар Закону України «Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ: [навч. посіб.] / [Братель С.Г., Варивода В.І., Константинов С.Ф. та ін.]; за ред. В.В. Коваленка. - К.: Дакор, 2011. - 128 с.

20. Концептуальні засади соціально-правового захисту працівників ОВС України: Монографія / МВС України. Донецький юрид. ін-т Луганський ДУВС. За ред. Л.М. Князькової. - Донецьк, 2010. - 150 с.

21. Кривий А.О. Адміністративно-правова діяльність чергової служби органів внутрішніх справ: Автореф. дис. канд. юрид. наук (12.00.07)/ ДДУВС. - Дніпропетровськ, 2011. - 20с.

22. Кузьменко О.В. Особливості взаємодії публічних органів управління щодо забезпечення примусового видворення іноземців та осіб без громадянства з України / І.Л. Гула, О.В. Кузьменко // Митна справа.- 2013. - № 1 (85). - Ч. 2. - Кн. 1. - С. 292-298.

23. Линник П.О. Удосконалення взаємодії дільничних інспекторів міліції з іншими службами міліції / П.О. Линник // Митна справа №1(79). - 2012.- частина 2. - книга 2. - С. 361-367.

24. Луговий І.О. Особливості провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення // І.О. Луговий / Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Спеціальний випуск № 7, 2013. - С. 141-145.

25. Малиняк Х.В. Юридична відповідальність посадових осіб органів внутрішніх справ / Х.В. Малиняк // Митна справа. - 2013. — № 1 (85). Ч.2.- Кн. 2. - С. 264-267.

26. Організація діяльності міліції громадської безпеки. Навчальний посібник. За загальною редакцією Олефіра В.І. Видання друге. - К.: ПП «Директ Лайн», 2012. - 184 с.

27. Організація діяльності поліції зарубіжних країн [навч. посіб.] / [Братель С.Г., Луговий І.О., Кузьмінін Г.Б. та ін.] ; за ред. В.В. Чернея. - К. : КНТ, 2015. - 572 с.

28. Організація діяльності служби дільничних інспекторів міліції: науково-практичний посіб. / авт. кол. М.О. Свірін та ін., за заг. ред. докт. юрид. наук професора Вербенського М.Г. - Київ:, 2013. - 248 с.

29. Організація та порядок здійснення супроводження військових та інших транспортних колон працівниками органів внутрішніх справ [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.А. Куліков, О.В. Каверін - К.: Національна академія внутрішніх справ, 2015. – 46 с.

30. Пам'ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головка О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. - Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. - 144 с.

31. Протидія міліцією громадської безпеки та органами юстиції України правопорушенням у сфері сімейних відносин [Текст]: метод. рек. / В.В. Муранова, В.Л. Костюк, О.В. Шумейко. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 71 с.

32. Професійна діяльність працівників Патрульної служби МВС: Навч. посібник / Кол. авт.; Дніпропетровськ: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. справ, 2011. - 184 с.

33. Соха С.І. Взаємодія органів внутрішніх справ з громадськими формуваннями у сфері профілактики адміністративних правопорушень / С.І. Соха // Митна справа № 6(84). - 2012. - частина 2. - книга 2. - С. 296-301.

34. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими заходами адміністративного примусу [Текст] : монографія / [Ю.В. Дрозд, О.Ю. Дрозд, С.М. Рогозін, С.А. Шепетько, О.М. Юрченко]. - К. : «МП Леся», 2013. - 233 с.

35. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.07) // ХНУВС. - Харків: 2012 р. - 187 с.

36. Сущенко В.Д., Константинов С.Ф., Єрмаков Ю.О., Луговий І.О., Мозоль С.А. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення: Навчальний посібник. - К.: «МП Леся», 2012. - 184 с.

37. Тактика дій працівників міліції щодо виявлення та припинення правопорушень і злочинів: Навч. посібник / Кол. авт.; Дніпропетровськ: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. справ, 2011. - 100 с.

38. Юнін О.С. Пріоритетність захисту прав та законних інтересів людини в діяльності поліції / О.С. Юнін // Митна справа. - 2013. - № 1 (85). - Ч. 2. - Кн. 1. - С. 401-405.

Нормативно-правові акти

39. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - ст. 141.

40. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1984, додаток до № 51. - ст. 1122.

41. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.

42. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 20 грудня 1994 р.

43. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р.

44. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р.

45. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р.

46. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001р.

47. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р.

48. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р.

49. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13 січня 2011р.

50. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р.

51. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 8 липня 2011 р.

52. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 29 вересня 2011 р.

53. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р.

54. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р.

55. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р.

56. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11 грудня 2003 р.

57. Про імміграцію: Закон України від 7 червня 2001р.

58. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р.

59. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу: Постанова КМУ від 26 квітня 2003 р. № 616.

60. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова КМУ від 12 жовтня 1992 р. № 576.

61. Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Постанова КМУ України від 29 березня 2002 р. № 402.

62. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341.

63. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.

64. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 730.

65. Про однострій поліцейських: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 823.

66. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

67. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї: Наказ МВС від 31 травня 1993 р. № 314.

68. Про затвердження Положення про приймальники-розподільники для дітей ОВС: Наказ МВС України від 13 червня 1996 р. № 384.

69. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622.

70. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: наказ МВС України, ДДУзПВП від 4 листопада 2003 р. № 1303/203.

71. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 10 жовтня 2004 р. № 1177.

72. Про затвердження Інструкції про роботу ізоляторів тимчасового тримання ОВС України та Інструкції з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в ОВС України: Наказ МВС України від 20 січня 2005 р. № 60.

73. Про затвердження Правил пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів: наказ ДСА України, МВС України від 12 вересня 2005 р. № 102/765.

74. Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання ОВС України: Наказ МВС України від 2 грудня 2008 р. № 638.

75. Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань: наказ МВС України від 28 квітня 2009 р. № 181.

76. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 р. № 3131/386.

77. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 11 листопада 2010 р. № 550.

78. Про затвердження Порядку складання і форми подання запитів на публічну інформацію, розпорядником якої є Міністерство внутрішніх справ України: наказ МВС України від 21 липня 2011 р. № 459.

79. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб: наказ Мінюсту, МОЗ, МВС Мінсоцполітики України від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5.

80. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 14 травня 2012 р. № 423.

81. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю: наказ МВС України від 9 серпня 2012 р. № 696.

82. Про затвердження Правил поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 22 лютого 2012 р. № 155.

83. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: наказ Мінюсту, Мінсоцполітики, МОНМС, МОЗ, МВС України від 28 березня 2012 р. № 478/5/180/375/212/258.

84. Про затвердження Положення про порядок розгляду запитів та звернень народних депутатів України в Міністерстві внутрішніх справ України: наказ МВС України від 28 березня 2012 р. № 254.

85. Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у системі МВС України: наказ МВС України від 23 квітня 2012 р. № 350.

86. Про затвердження Інструкції з обліку адміністративних правопорушень: наказ МВС України від 7 листопада 2012 р. № 1017.

87. Про затвердження Порядку реєстрації місця проживання та місця перебування фізичних осіб в Україні та зразків необхідних для цього документів: наказ МВС України від 22 листопада 2012 р. № 1077.

88. Про забезпечення функціонування та ведення системи обліку публічної інформації у Міністерстві внутрішніх справ України: наказ МВС України від 11 лютого 2013 р. № 126.

89. Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України: наказ МВС України від 12 березня 2013 р. № 230.

90. Про затвердження Інструкції про організацію виконання працівниками міліції функції споттера під час заходів, пов'язаних із підготовкою та проведенням футбольних матчів: Наказ МВС України від 18 березня 2013 р. № 255.

91. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.

92. Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення: Наказ Мінсоцполітики, МВС, МОН, МОЗ України від 19 серпня 2014 р. № 564/836/945/577.

93. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: наказ МВС, Мін'юсту, ВСУ, ВССУ, ДСА України, ГПУ від 26 травня 2015 р. № 613/785/5/30/29/67/68.

94. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ МВС України від 2 липня 2015 р. № 796.

95. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1376.

96. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1377.

97. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ МВС України від 7 листопада 2015 р. № 1395.

98. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС України, МОЗ України від 9 листопада 2015 р. № 1452/735.

99. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: наказ МВС України від 17 листопада 2015 р. № 1465.

100. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: Наказ МВС України від 10 грудня 2016 р. № 1560.

101. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50.

102. Про затвердження Положення про Департамент організації діяльності «Корпусу оперативно-раптової дії» Національної поліції України: Наказ МВС України від 3 лютого 2016 р. № 96.

103. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70.

104. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: наказ МВС України від 9 лютого 2016 р. № 90.

105. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції: наказ МВС України від 29 березня 2016 р. № 223.

106. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: наказ МВС України від 12 березня 2016 р. № 177.

Адреси в глобальній комп'ютерній мережі

- 107. <http://www.rada.kiev.ua> - Верховна Рада України
- 108. <http://www.kmu.gov.ua> - Кабінет Міністрів України
- 109. <http://www.mvs.gov.ua> - Міністерство внутрішніх справ України
- 110. <http://www.naia.kiev.ua> - Національна академія внутрішніх справ
- 111. <http://www.nau.kiev.ua> - Нормативні акти України
- 112. <http://patrol.police.gov.ua/ru/site/index> - Національна поліція України

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Галай Андрій Олександрович – доктор юридичних наук, доцент, член наукової ради ГО "Ліга професорів права";

Галай Вікторія Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін НАВС;

Горбунова Оксана Юріївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Золотарьова Наталія Іванівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності НАВС;

Калюк Олексій Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора ННІ №3 НАВС;

Константинов Сергій Федорович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС;

Корж Євген Михайлович — кандидат юридичних наук, с.н.с., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку НАВС;

Костюк Володимир Леонідович – кандидат юридичних наук, с.н.с., завідувач наукової лабораторії з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку НАВС;

Кудря Віталій Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Куліков Володимир Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Радзівон Сергій Миколайович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Столбовий Володимир Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, викладач кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Федоровська Наталія Володимирівна – старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку НАВС;

Фещенко Леся Олександрівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС;

Чиж Юлія Володимирівна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку ННІ №3 НАВС.

Наукове видання

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

*Навчальний посібник
для підготовки до іспиту*

Підписано до друку 01.06.2016. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 15,45. Ум. друк. арк. 13,37. Тираж 50 прим.

ВД «Освіта України» ФОП
Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (044) 384-26-08, (097) 479-78-36, (050) 552-20-13.
E-mail: osvita2005@mail.ru, www.rambook.ru

Друк: ФО-П Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від
31.03.2005 07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148
тел. (044) 592-13-49